

Helsinki

Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2025-2028

Päivitys 2026

Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2025-2028

Julkaisija

Helsingin kaupunki / Ympäristöpalvelut

Julkaisuvuosi

2025

Sisällys

1	Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma	7
1.1	Johdanto	7
1.2	Toimintaympäristön muutokset	9
1.3	Suunnitelmakauden 2025-2028 teemat	10
1.3.1	Tietoperusteinen valvonta	11
1.3.2	Osaaminen	11
1.3.3	Varautuminen	13
1.3.4	Viranomaisyhteistyö	14
1.4	Valvonnan resurssit	15
1.4.1	Arvio henkilöresurssien riittävydestä	16
1.5	Valvonnan maksullisuus	17
1.6	Tietojärjestelmät ja rekisterit	17
1.6.1	Sähköinen asiointi	17
1.7	Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen	18
1.8	Laadunhallinta	18
1.8.1	Sisäiset auditoinnit	18
1.8.2	Ulkoiset auditoinnit ja arviokäynnit	18
1.8.3	Asiakaspalvelun kehittäminen	19
1.9	Viestintä	19
1.10	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	20
2	Elintarvikevalvontasuunnitelma	21
2.1	Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät	21
2.2	Valvonnan painopisteet	22
2.2.1	Valtakunnalliset painopisteet	22
2.2.2	Helsingin painopisteet	22
2.3	Riskinarviointi ja tarkastustiheys	27
2.4	Tarkastus	28
2.4.1	Tarkastuksen määrittely	28
2.4.2	Tarkastuksen sisältö ja käytetty aika	29
2.5	Ilmoituksen ja hakemuksen varainen toiminta	30
2.5.1	Valvontakohteiden ilmoitusten käsittely ja hyväksyminen	30
2.6	Valvontakohteet	31
2.6.1	Elintarvikkeiden tarjoilu	32
2.6.2	Elintarvikkeiden myynti	33
2.6.3	Laitokset, varastot, valmistus ja myynti	34
2.6.4	Liikkuvat elintarvikehuoneistot	37
2.6.5	Elintarvikkeiden tuonti ja vienti	37

2.6.6	Alkutuotanto	38
2.6.7	Kontaktimateriaalit	39
2.6.8	Ravintolisät	39
2.7	Neuvonta ja yhteydenottojen käsittely	40
2.7.1	Neuvonta.....	40
2.7.2	Lausunnot.....	41
2.7.3	Valvontapyynnöt ja RASFF-ilmoitukset	41
2.7.4	Ruokamyrkytyspäilyt ja muut toimenpidepyynnöt	42
2.7.5	Asiakastyytyväisyyden seuranta	43
2.8	Näytteenotto ja valvontaprojektit	43
2.8.1	Projektit.....	44
2.8.2	Muu näytteenotto	47
2.8.3	Näytteenotto ruokamyrkytys- ja valitustapauksissa.....	47
2.9	Ruokamyrkytys-epidemioiden ja elintarvikevaaratilanteiden selvittäminen	48
3	Terveydensuojelun valvontasuunnitelma	49
3.1	Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävät.....	49
3.2	Valvonnan painopistealueet	50
3.2.1	Talousvesivalvonnan uudet sisällöt	50
3.2.2	Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa	52
3.2.3	Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa	53
3.3	Riskinarviointi ja tarkastustiheys	53
3.4	Tarkastus.....	55
3.4.1	Tarkastuksen määrittely	55
3.4.2	Tarkastuksen sisältö ja käytetty aika	55
3.5	Ilmoituksen- ja hakemuksenvarainen toiminta	56
3.5.1	Ilmoituksenvarainen toiminta.....	56
3.5.2	Hakemuksenvarainen toiminta	57
3.6	Valvontakohteet.....	58
3.6.1	Koulut, päiväkodit sekä lasten ja nuorten kokoontumistilat	59
3.6.2	Jatkuvaa hoitoa antavat sosiaalihuollon yksiköt.....	60
3.6.3	Talousvesi	61
3.6.4	Uimarannat ja talviuintipaikat	62
3.6.5	Uimahallit ja vastaavat yleiset allastilat	64
3.6.6	Erityistä hygieniaa edellyttävät kauneushoitolat ja ihoa rikkovat toiminnot / tatuointi- ja lävistysliikkeet.....	64
3.6.7	Yleiset liikuntatilat	65
3.6.8	Majoitustoimintaan tarkoitettut tilat.....	65
3.6.9	Yleiset saunat	67
3.6.10	Solariumit.....	68
3.6.11	Sairaalat, vuodeosastolliset terveyskeskukset ja matkustajasatamat	68
3.6.12	Suuret yleisötilaisuudet	68

3.7	Neuvonta ja toimenpidepyyntöjen käsittely	69
3.7.1	Neuvonta ja lausuntopyyntö.....	69
3.7.2	Asumisterveyden häirtailmoitukset.....	70
3.7.3	Muut toimenpidepyyntö.....	70
3.8	Häiriötilanteet	71
3.8.1	Talousvesi.....	71
3.8.2	Uimavesivälitteinen häiriötilanne	71
3.9	Näytteenotto ja valvontaprojektit	72
3.9.1	Näytteenotto.....	72
3.9.2	Näytteenoton toimivuuden arviointi	73
3.9.3	Valvontaprojektit.....	73
4	Tupakka- ja lääkelain mukainen valvontasuunnitelma	74
4.1	Kunnan tupakka- ja lääkelain mukaiset tehtävät	74
4.2	Valvonnan painopistealueet	75
4.2.1	Savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyynti	75
4.2.2	Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa	75
4.2.3	Etämyynti	76
4.2.4	Markkinointikielto	76
4.2.5	Ehkäisevä päihdetyö	77
4.3	Riskinarviointi ja tarkastustiheys	77
4.4	Tarkastus.....	78
4.4.1	Tarkastuksen määrittely	78
4.4.2	Tarkastuksen sisältö ja käytetty aika	79
4.5	Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta.....	79
4.5.1	Ilmoituksen- ja hakemuksenvarainen toiminta	80
4.6	Valvontakohteet.....	81
4.6.1	Tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat	81
4.6.2	Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikat.....	82
4.6.3	Ravitsemisliikkeiden tupakointitilat.....	82
4.6.4	Ulkoalueilla järjestettävät yleisötilaisuudet	83
4.6.5	Muut tupakointikiellot ja -rajoitukset	83
5	Suunnitelma eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kunnan järjestämistä eläinlääkäripalveluista	85
5.1	Kunnan eläinlääkintähuoltolain mukaiset tehtävät.....	85
5.2	Eläinlääkintähuollon painopisteet.....	85
5.3	Voimavarat ja työnjako	86
5.3.1	Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako	86
5.3.2	Henkilökunnan osaamisen varmistaminen.....	87
5.3.3	Yksityinen palveluntarjonta	87
5.4	Tietojärjestelmät.....	88

5.5	Yhteistyö ja viestintä	88
5.6	Maksut	90
5.7	Valvonnan toimeenpano.....	90
5.7.1	Eläinten terveyden valvonta	90
5.7.2	Eläintautiepäilyt ja -tapaukset	91
5.7.3	Zoonoosien valvonta	92
5.7.4	Terveysvalvontaohjelmat.....	93
5.7.5	Tuotantoeläinten terveydenhuolto	93
5.7.6	Vesiviljelylaitosten terveydenhuolto.....	93
5.7.7	Kyyhkyslakat.....	93
5.7.8	Muu tautiseuranta	94
5.7.9	Eläinten keinollinen lisääntyminen	94
5.7.10	Eläimistä saatavat sivutuotteet.....	94
5.7.11	Eläinkuljetukset	95
5.7.12	Vienti- ja tuontivalvonta	95
5.7.13	Eläinten rekisteröinnin valvonta	96
5.8	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	97
5.8.1	Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus	97
5.8.2	Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	98
5.8.3	Eläinten hyvinvointilain mukaiset määräykset ja kiiretoimenpiteet	99
5.9	Eläinlääkäripalveluiden järjestäminen	100
5.9.1	Peruseläinlääkäripalvelu ja kiireellinen eläinlääkäriapu sekä puhelinneuvonta.....	100
5.10	Laatu.....	100
5.10.1	Valitusten käsittely.....	100
5.11	Seuranta ja raportointi.....	101
5.11.1	Seuranta	101
5.11.2	Raportointi.....	101
5.12	Resurssitarpeen kartoitus	101
5.12.1	Eläinmäärät Helsingissä.....	101
5.12.2	Eläinlääkäripalvelut	102
5.12.3	Eläinten terveyden valvonta	103
5.12.4	Sivutuotevalvonta.....	104
5.12.5	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	104
5.12.6	Eläinlääkintähuollon henkilöstöresurssit.....	105

1 Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma

1.1 Johdanto

Elinympäristö vaikuttaa terveyteemme. Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on ehkäistä elinympäristöstä ihmiseen aiheutuvia haittoja, varmistaa todettujen terveyshaittojen poistuminen sekä edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan ennaltaehkäistä epidemioita ja vähentää terveydenhuollon kuormitusta sekä sairauksien aiheuttamia poissaoloja työstä. Valvonnalla voidaan ehkäistä myös pitkäaikaisia sairauksia, jos ongelmia havaitaan ja ratkotaan nopeasti (esim. sisäilmaongelmat).

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien vastuuta suunnitella ja toteuttaa toimintaansa turvallisesti. Viranomaisvalvonnalla varmennetaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuutta, toimijoiden tasapuolista kohtelua ja tuotantoedellytyksiä sekä turvataan kuluttajansuojan toteutumista.

Helsingissä ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tarkoittamana valvontaviranomaisena toimii kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto. Jaosto on delegoinut toimivaltaansa viranomaisille. Ympäristöterveydenhuollon tehtävistä vastaa kaupunkiympäristötoimialan ympäristöpalvelut, jossa kyseisiä tehtäviä hoidetaan sekä elintarviketurvallisuusyksikössä että ympäristöterveysyksikössä.

Ympäristöterveydenhuollon laeissa on veloitettu valtion keskusvirastoja laatimaan toimialalleen valtakunnalliset ohjelmat ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallisuuden, laadun ja maksullisuuden kehittämiseksi. Kyseiset voimassa olevat veloitteet on säädetty elintarvikelain (297/2021) 38 §:ssä, terveydensuojelulain (763/1994) 4 a §:ssä, eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 4 §:ssä ja tupakkalain (549/2016) 83 §:ssä. Vastuuvirastot ovat Ruokavirasto sekä vuoden 2026 alusta toimintansa aloittava Lupa- ja valvontavirasto. Kunnan valvontasuunnitelmaveloitteesta on säädetty elintarvikelain 39 §:ssä, terveydensuojelulain 6 §:ssä, eläinlääkintähuoltolain 6 §:ssä ja tupakkalain 84 §:ssä.

Valvira ja Ruokavirasto ovat laatineet ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2025–2028. Valvira on tehnyt terveydensuojelun ja tupakkalain valtakunnalliset valvontaohjelmat, sekä Ruokavirasto on laatinut elintarvikeketjun monivuotisen valvontasuunnitelman samalle aikavälille 2025–2028 ja eläinlääkintähuollon valtakunnallisen suunnitelman 2026–2028. Valvontasuunnitelmassa on soveltuvin osin huomioitu valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma ja keskusvirastojen lakikohtaiset ohjelmat ja ohjeet. Suunnitelman päivitystarve arvioidaan vuosittain.

Tässä Helsingin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa on kuvattu:

- suunnittelun tavoitteet toiminnan jatkuvan parantamisen mukaisesti (plan-do-check-act)
- valvontakohteiden lukumäärä kohdetyypeittäin tai toimintaluokittain
- valvontakohteiden rekisteröimis- ja hyväksymismenettelyt
- tarkastustiheydet riskiluokituksen perusteella
- voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain
- henkilöstön tehtävät, vastuualueet ja velvollisuudet
- perehdytys- ja koulutussuunnitelma
- tarkastusten tavoitteet, suunnittelu ja toteutus
- valvonnasta perittävät maksut
- näytteenottosuunnitelmat
- laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu
- häiriötilannesuunnitelma
- ohjaus, neuvonta ja kouluttaminen
- viestintäsuunnitelma

Valvontasuunnitelman alussa on kuvattu koko ympäristöterveydenhuollon valvontaan kuuluvia ja sitä tukevia asioita. Sen jälkeen ovat toimialakohtaiset tarkemmat suunnitelmat, joissa on kuvattu tarkemmin valvonnan kohdentamista, toteutusta ja alueellisia erityistarpeita valvonnalle. Valvontasuunnitelma toimii valvonnan suunnittelun työvälineenä, jonka avulla helsinkiläisten elinympäristöä valvotaan laadukkaasti, riskiperusteisesti ja terveyshaittoja ehkäisevästi.

1.2 Toimintaympäristön muutokset

Valtion aluehallinnon uudistuksessa valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä on koottu uuteen valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon vuoden 2026 alusta lähtien. Muutos koskee myös Valviran ja aluehallintovirastojen hoitamia ympäristöterveydenhuollon tehtäviä. Aluehallintoviraston nykyisistä tehtävistä elintarvikevalvonnan ja eläinlääkintähuollon tehtävät siirtyvät Ruokavirastoon ja terveydensuojelu- ja tupakkalain mukaiset tehtävät Lupa- ja valvontavirastoon.

Aluehallintovirastolla on ollut merkittävä rooli kunnallisten ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden ohjauksessa erityisesti arviointi- ja ohjauksikäytien kautta. Aluehallintovirastot ovat olleet tärkeä taho myös valmiusasioiden kuten koulutusten ja harjoitusten järjestäjänä. Kuntien valvontaeläinlääkäreiden tekemä eläinsuojelu- ja eläintautivalvontatyö on kiinteässä yhteydessä aluehallintovirastoon, koska tehtävät ovat osin läänineläinlääkäreiden kanssa yhteisiä ja aluehallintovirasto on vastannut niihin liittyvästä valtion rahoituksesta. Tehtävien siirto Lupa- ja valvontavirastoon ja Ruokavirastoon voivat heikentää alueellista tuntemusta ja ohjausta ja vaikuttaa pidemmällä aikavälillä myös eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan resursointiin.

Ukrainan sota, lintuinfluenssatilanne ja maailmantilanteen yleisen epävarmuuden kasvaminen ovat lisänneet ympäristöterveydenhuollon varautumisen painoarvoa. Yleinen turvallisuustilanteen muutos ja pääkaupungin erityispiirteet mahdollisissa poikkeusoloissa heijastuvat myös ympäristöterveydenhuoltoon. Valmiutta toimia häiriötilanteissa kehitetään myös tulevilla suunnitelmakaudella Helsingin kaupunkistrategian 2025–2029 mukaisesti. Helsingin väestönsuojelusuunnittelussa on otettu huomioon myös ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitaminen poikkeusoloissa.

Terveydensuojelulain kokonaisuudistushanke on alkanut vuonna 2024 ja hankkeen tavoitteena on uuden terveydensuojelulain astuminen voimaan 1.1.2027. Merkittävä lakimuutos ajoittuu keskelle valvontasuunnitelmakautta, eikä lainvalmistelun varhaisessa vaiheessa ole mahdollista ennakoita tulevia muutoksia valvontasuunnitelmaan. Hankkeen etenemistä seurataan aktiivisesti ja ympäristöpalveluilla on edustajia sosiaali- ja terveysministeriön asettamissa terveydensuojelulain valmistelutyötä tukevissa alatyöryhmissä.

Legionellabakteerin torjunta lainsäädännön tarkoittamissa ensisijaisissa tiloissa kuten sairaaloiden vuodeosastoilla, vanhainkodeissa ja uimahalleissa on ajankohtaista tulevilla valvontakaudella. Valvonnassa tullaan ohjeistamaan ja neuvomaan kiinteistöjen omistajia rakennusten vesijärjestelmien riskienhallintaan, vaikka riskien arviointiin ja toimenpiteiden toteuttamiseen on annettu siirtymäaikaa vuoden 2029 tammikuulle asti.

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee voimaan vuoden 2026 alusta.

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto on tehnyt päätöksen järjestämisvastuun laajuudesta 8.5.2025 (§ 92), jonka perusteella järjestämisvastuu on eläinlääkintähuoltolain 8 §:n enimmäislaajuuden mukainen. Helsingin yliopisto vastaa Helsingissä kunnalle kuuluvien eläinlääkäripalveluiden tuottamisesta ja uusi sopimus palveluista tulee voimaan 1.1.2026.

Helsingin kaupunkistrategiassa 2025-2029 on tuotu esiin tarve eläinten hyvinvointiohjelman laatimiseen, johon kootaan eläinten hyvinvointiin liittyvät toimet. Ympäristöpalvelut vastaa eläinten hyvinvointiohjelman kokoamisesta, jonka valmistelu aloitetaan vuonna 2026.

Tupakkalain muutos koskien ns. nikotiinipussien ottamista nykyistä kattavammin tupakkalain piiriin on astunut voimaan 1.8.2025. Osalla lakimuutoksista on siirtymäaika niin, että kaikki lakimuutokset ovat voimassa 1.8.2026 alkaen. Lakimuutos lisää maltillisesti tupakkavalvonnan resurssitarvetta ja kasvattaa valvonnan tuloja.

1.3 Suunnitelmakauden 2025-2028 teemat

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjelmakauden 2025–2028 teemaksi on valittu ydintehtävät ja vaikuttava valvonta. Ajatuksena on keskittyä ydintehtäviin ja niiden vaikuttavuuteen. Näitä pyritään edistämään seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- tietoperusteinen valvonta
- osaaminen
- varautuminen.

Lisäksi Helsingissä on alueellisten tarpeiden pohjalta valittu paikallinen teema: viranomaisyhteistyö.

1.3.1 Tietoperusteinen valvonta

Valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteella korostetaan valvontaa harjoittavien viranomaisten tehtävää huolehtia valvonnan tietopohjan luotettavuudesta ja valvonnan tietojärjestelmiin kuten Vatiin (ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tietojärjestelmä) kirjatun valvontatiedon oikeellisuudesta. Tavoitteella korostetaan myös valvonnassa syntyneiden tietojen oma-aloitteista hyödyntämistä valvontayksikön toiminnassa, toiminnan seurannassa ja sen jatkuvassa parantamisessa.

Ympäristöpalvelut huolehtii valvontatiedon oikeellisuudesta monin eri tavoin, kuten Vatin käyttöä koskevilla ohjeilla, henkilöstön koulutuksella ja valvontatiedoista säännöllisesti otettavilla raporteilla. Valvontatietoja hyödynnetään valvonnassa toiminnan jatkuvassa kehittämisessä esimerkiksi kohdentamalla valvontaa tiettyihin osa-alueisiin ja toisaalta projektien suunnittelussa ja suuntaamisessa.

Ympäristöpalvelut on vuoden 2025 aikana yhteistyössä Ruokaviraston ja kaupungin kaupunkimittauspalveluiden kanssa siirtänyt Vatin valvontakohdetiedot säännöllisesti päivittyvänä tietona kaupungin omaan karttasovellukseen. Uutta paikkatietopohjaista valvontatietoa hyödynnetään muun muassa elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan suunnittelussa ja seurannassa, valvonnan kohdentamisessa ja alueellisesti herkkien kohteiden rajaamisessa ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteissa.

1.3.2 Osaaminen

Ympäristöterveydenhuollon laaja toimintakenttä edellyttää monipuolista osaamista. Jatkuvassa muutoksessa toiminnan kehittäminen ja osaamisen jatkuva ylläpitäminen on keskeistä. Viranomaistehtävissä korostuu velvollisuus osata lainsäädännön soveltamiseen, viranomaisten tehtäviin ja hallinnollisiin prosesseihin liittyvät taidot. Yhtäläisesti edellytetään oman substanssialan asiantuntijuutta ja hyviä vuorovaikutustaitoja.

Ympäristöpalveluissa panostetaan henkilöstön osaamisen varmistamiseen niin uusien työntekijöiden rekrytoinneissa kuin henkilöstön jatkokouluttamisessa.

Ympäristöterveydenhuollon yksiköiden osaamistarpeet kartoitetaan vuosittain. Kartoituksen avulla arvioidaan koulutustarpeet ja tehdään koulutussuunnitelmaa tuleville vuosille. Osaamisen kehittämiseen kannustetaan ja sen toteuttamiseksi varataan määrärahaa niin, että jokaisella työntekijällä on mahdollisuus osallistua vähintään yhteen maksulliseen koulutukseen vuodessa. Koulutustavoitteena on, että jokainen henkilöstöstä koulutautuu keskimäärin kahdeksan päivää vuodessa.

Yksiköt järjestävät sisäisiä koulutuksia, henkilöstö osallistuu kaupungin yhteisiin koulutuksiin ja ulkopuolisten tahojen järjestämiin koulutuksiin. Koulutuksia, joihin henkilöstöä osallistuu vuosittain, ovat esim. Ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset opinto- ja neuvottelupäivät, Ruokaviraston valtakunnalliset elintarvikevalvonnan koulutuspäivät, viranomaisten eläinsuojelupäivä, Sisäilmastoseminaari ja Eläinlääkäripäivät. Lisäksi osallistutaan kansainvälisiin koulutuksiin, kuten EU:n järjestämät Shipsan ja Better training for safer food -koulutukset.

Osaamistarpeita arvioidaan ja tuetaan myös yksilötasolla. Vuosittaisissa tulos- ja kehityskeskusteluissa esihenkilö arvioi jokaisen työntekijän kanssa osaamisen tason sekä edellisenä vuonna toteutuneen koulutuksen ja kehityksen. Tulos- ja kehityskeskustelussa sovitaan yksilökohtainen kehityssuunnitelma. Työntekijöillä on ollut mahdollista suorittaa rakennusterveysasiantuntijan tutkinto (RTA) ja siten on varmistettu, että asumisterveysvalvonnassa on riittävä rakennusterveysosaaminen. Lisäksi toimialalla on käytössä Heti purku -toimintamalli, joka on tarkoitettu esimerkiksi haastavien asiakastilanteiden nopeaan purkamiseen. Yksiköissä on useita koulutuksen käyneitä tukihenkilöitä.

Uutta työntekijää rekrytoitaessa varmistetaan aina henkilön pätevyys huomioiden tehtävän edellyttämä sektorilakikohtainen pätevyysvaatimus ja sisäiset erityiset osaamistarpeet. Kielitaitovaatimuksena on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen taito. Käytännössä tehtävät edellyttävät myös hyvää englannin kielen suullista ja kirjallista taitoa. Uusien työntekijöiden perehdytykseen on kattava perehdytysuunnitelma ja lähiperehdyttäjä huolehtii yhdessä esihenkilön kanssa sen toteutumisesta.

Ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstön aktiivisuus myös omaehtoiseen kouluttautumiseen on suuri ja jatkokoulutukseen on kannustettu. Ammatillisen täydennyskoulutuksen lisäksi suoritetaan jatkuvasti useita jatko-opintoja sekä ammattikorkeakoulussa että yliopistossa. Suoritettuja jatko-opintoja ovat esimerkiksi ympäristötekniikan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, elintarviketieteiden maisterin tutkinto ja ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkärin tutkinto. Lisäksi muutama työntekijä on väitellyt tohtoriksi omalta erikoisalaltaan.

Ympäristöpalveluiden asiantuntijat jakavat osaamistaan luennoimalla koulutustilaisuuksissa ja oppilaitoksissa sekä ohjaamalla opiskelijoita tutkintoon kuuluvalla harjoittelujaksolla ympäristöterveydenhuollon valvontayksikössä.

1.3.3 Varautuminen

Helsingin kaupungin ja kaupunkiympäristön toimialan valmiussuunnitelmien lisäksi Helsingin kaupungin ympäristöpalveluilla on oma valmiussuunnitelma poikkeusoloja ja häiriötilanteita varten. Suunnitelmaa päivitetään vuosittain yhteystietojen ja varautumisharjoituksissa saadun opin pohjalta. Valmiussuunnitelma tullaan päivittämään kattavasti suunnitelmakauden aikana.

Ympäristöterveydenhuolto on osaltaan mukana kaupungin varautumisen yhteistyöverkostossa ja on osallistunut toimialan väestönsuojelusuunnitelman päivittämiseen. Ympäristöterveydenhuollossa hyödynnetään toimialan riskienhallintajärjestelmää, jonka avulla tunnistetaan toiminnan merkittävimmät riskit, arvioidaan niiden vaikutukset ja hallitaan niitä.

Osana varautumista huolehditaan yhteistyön toimivuudesta niiden viranomaisten ja muiden tahojen kanssa, millä on myös omalta osaltaan velvollisuus varautua ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin. Ympäristöpalvelut osallistuu aktiivisesti soveltuviin valmiusharjoituksiin ja varautumisen koulutuksiin vähintään kerran vuodessa. Osallistumista harjoituksiin ja koulutuksiin seurataan osana ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmaa.

Talousveden häiriötilanteisiin varautumista harjoitellaan säännöllisesti Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY) sekä Espoon ja Vantaan terveydensuojeluviranomaisten kanssa. Lakisääteisen ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitysryhmän kokoonpanon ajantasaisuus varmistetaan vuosittain. Ryhmää johtaa elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö ja siinä ovat edustettuina ympäristöpalvelut, kaupunkiympäristön toimialan viestintäpalvelut, sosiaali-, terveys-, ja pelastustoimialan epidemiologinen toiminta sekä HSY talousveden osalta.

Eläintautivalvonnassa lintuinfluenssaa on todettu Helsingissä luonnonlinnuissa aiempina vuosina ja valmiutta torjuntaan ylläpidetään suunnitelmakaudella. Tautiepäilyt käynnistävät varautumistoimenpiteitä näytteenotosta puhdistustoimenpiteisiin ja altistuneiden kartoitukseen. Valvontaeläinlääkärit ovat ohjeistaneet Korkeasaarta ja Yliopistollista eläinsairaalaan varautumisessa ja tehneet tiivistä yhteistyötä pelastuslaitoksen ja ohjaavien viranomaisten kanssa. Lisäksi Staran henkilökuntaa on koulutettu lintuinfluenssan torjunnassa ja ylläpidetty kaupungin sisäistä tilannekuvaa. Myös afrikkalaisen sikaruton torjuntaan varaudutaan Ruokaviraston painotusten mukaisesti. Yksi valvontaeläinlääkäreistä on valmiuseläinlääkäri, joka osallistuu valtakunnallisiin koulutuksiin ja harjoituksiin.

1.3.4 Viranomaisyhteistyö

Ympäristöpalvelut on tiivistänyt kaupungin sisäistä yhteistyötä rakennusvalvonnan kanssa ja käyttää Lupapistettä lausuntojen antamisessa. Esimerkiksi uusia elintarvikehuoneistoja tai päiväkoteja suunniteltaessa lausuntoprosessin avulla varmistetaan elintarvikelain ja terveydensuojelulain vaatimusten huomioiminen mahdollisimman hyvin jo suunnitteluvaiheessa. Myös kaupungin tiloja ja alueita elintarvikehuoneistoille vuokraavien tahojen kanssa on sovittu elintarvikelainsäädännön vaatimusten huomioimisesta jo sopimusvaiheessa. Elintarvikepetoksiin liittyvä yhteistyö on säännöllistä tullin, poliisin ja veroviranomaisen kanssa.

Terveydensuojeluvalvonta tekee aktiivista yhteistyötä ympäristönsuojeluvalvonnan kanssa meluhaittatapausten käsittelyssä. Yhteistyötä meluhaittojen ratkaisemiseksi on tiivistetty myös rakennusvalvonnan, alueiden käytön ja alkoholivalvonnan kanssa.

Talousvesivalvonnassa yhteistyö ELY-keskuksen kanssa on tiivistynyt. Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojeluviranomaisten kanssa tehdään yhteistyötä laivoihin ja satamien vesijärjestelmiin liittyvässä valvonnassa.

Eläinsuojeluvalvonnassa ylläpidetään säännöllistä yhteistyötä poliisin eläimiin kohdistuvien rikosten tutkintaryhmän kanssa erityisesti vaikeiden ja pitkittyneiden eläinsuojelutapausten käsittelyssä.

Tupakkavalvonnassa tehdään jo pitkään jatkunutta yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön, poliisin ja tullin kanssa sekä tupakkavalvonta on edustettuna kaupungin ehkäisevän päihdetyön verkostoissa. Ympäristöterveydenhuollolla on edustaja kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä.

Ympäristöpalvelut on myös mukana toimialan yhteisissä viranomaistoiminnan kehittämishankkeissa ja yhteistyöryhmissä kuten tapahtumien kenttäryhmässä ja ravintolalaivatyöryhmässä. Lisäksi elintarvike- ja tupakkavalvojat osallistuvat poliisin koordinoimiin viranomaisten yhteistyötarkastuksiin, jotka kohdistuvat erityisesti anniskelupaikkoihin.

Uudenmaan valvontayksiköt järjestävät säännöllisesti ympäristöterveydenhuollon johtajien, elintarvike-, laitos- ja terveydensuojeluvalvojen sekä valvontaeläinlääkäreiden tapaamisia useamman kerran vuodessa. Tapaamisissa sovitaan yhteisistä toimintatavoista ja käsitellään ajankohtaisia valvonta-asioita. Lisäksi osallistutaan kuuden suurimman kaupungin ympäristöterveydenhuollon viranomaisten yhteistyötapaamisiin, jossa on kiertävä järjestämismvastuu.

1.4 Valvonnan resurssit

Ympäristöterveydenhuollon valvonta kuuluu ympäristöpalveluissa ympäristöterveys- ja elintarviketurvallisuusyksiköiden tehtäviin. Kaupunkiympäristötoimialan hallinto tuottaa valvonnan tarvitsemia tukipalveluja, kuten ICT-, hallinto- ja oikeuspalvelut sekä toimistopalvelut.

Elintarviketurvallisuusyksikkö huolehtii elintarvikelain mukaisista tehtävistä, eläinsuojelu-, eläintauti- ja eläinlääkintähuoltolain mukaisista tehtävistä sekä talousveden valvonnasta. Ympäristöterveysyksikkö huolehtii terveydensuojelulain mukaisista tehtävistä lukuun ottamatta talousveden valvontaa sekä tupakka- ja lääkelain mukaisista valvontatehtävistä. Elintarviketurvallisuusyksikkö muodostuu viidestä tiimistä (elintarvikeneuvonta, elintarvikemyymälät, elintarvikevalmistus, eläinsuojelu ja ravintolat) ja ympäristöterveysyksikkö kahdesta tiimistä (asumisterveys ja terveydensuojelu). Lisäksi elintarviketurvallisuusyksikön elintarvikeneuvontatiimissä on ympäristöpalveluiden taloussihteerit. Hänen tehtäviinsä kuuluu ympäristöpalveluiden laskutustehtäviä, joista merkittävän osan muodostavat elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan asiakaslaskutus sekä eläinsuojelu- ja eläinsuojeluvalvonnan korvausten laskutus valtiolta.

Elintarviketurvallisuus- ja ympäristöterveysyksiköillä arvioidaan vuonna 2026 olevan käytettävissä henkilöstöresursseja (1 henkilötyövuosi vastaa 220 henkilötyöpäivää) koko ympäristöterveydenhuollon valvontaan 75 henkilötyövuotta (htv) alla esitetyn taulukon mukaisesti (Taulukko 1). Taulukon valvottavien toimintojen lukumäärissä ei ole huomioitu asumisterveyden valvontakohteita eikä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan kohteita, sillä näiden lukumäärä ei ole määritettävissä ja valvonta perustuu pääosin toimenpidepyyntöihin. Tupakka- ja nikotiinivalvonnan kohdemäärissä ei vastaavasti ole sisällytetty asuntoyhteisöjä, joihin on määrätty tupakointikielto ja ovat siten kiellon osalta valvottavia valitusten perusteella.

Taulukko 1: Ympäristöterveydenhuollon valvonnan henkilöstövoimavarat henkilötyövuosina (htv) Helsingissä vuonna 2026 elintarviketurvallisuus ja ympäristöterveysyksiköissä.

Toimiala	Elintarvike- turvallisuus, htv	Ympäristö- terveys, htv	Yhteensä, htv	Valvottavien toimintojen lukumäärä
Elintarvikevalvonta	39,6	0	39,6	6707
Terveydensuojelun valvonta	1	23,9	24,9	2776
Tupakka- ja nikotiinivalvonta	0	4,1	4,1	1061
Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta	6,4	0	6,4	ei arvioitavissa
Yhteensä	47	28	75	-

1.4.1 Arvio henkilöresurssien riittävydestä

Etelä-Suomen aluehallintovirasto teki ympäristöterveydenhuollon arviointi- ja ohjauskäynnin Helsinkiin touko-kesäkuussa 2023. Arviointi- ja ohjauskäynti kattoi koko ympäristöterveydenhuollon eli yhteisen osio, elintarvikevalvonnan, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan, terveydensuojeluvalvonnan sekä tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan. Aluehallintovirasto totesi, että resursseissa on selkeästi edelleen puutteita verrattuna molempien yksiköiden tehtävien laajuuteen ja määrään. Aluehallinnon arvion mukaan seuraavina vuosina on tarpeen arvioida resurssitilannetta lakialoittain ja perustella mahdollinen lisätarpeiden esittäminen toteuman ja valtakunnallisten ohjeiden pohjalta.

Suunnitelmallisen valvonnan toteuma on parantunut sekä elintarvike- että terveydensuojeluvalvonnassa. Vaikka resurssivaje on kaventunut merkittävästi viime vuosien aikana, valvontayksikön ennakoimattomat työtehtävät (esim. ruokamyrkytyspäilyjen ja legionellatapausten selvittäminen) ja lakimuutokset (esim. eläinten hyvinvointilaki ja tupakkalain muutokset) haastavat nykyisten resurssien riittävyttä.

Ympäristöpalveluissa toteutettiin vuonna 2024 tuottavuuskehittämisen projekti, jossa tarkasteltiin myös ympäristöterveydenhuollon tehtäviä. Projektissa toteutettiin valvontahenkilöstön työajanseuranta, jossa tarkasteltiin valvontatyön eri osa-alueisiin kuluva työaika. Toimenpide-ehtouksiksi valittiin palkitsemisjärjestelmän päivittäminen, tarkastuskertomuksiin käytettävän ajan lyhentäminen, oman työn suunnittelun kehittäminen sekä Vatin käytön kehittäminen ja Helsingin tavoitteiden edistämisen kehittämistyöryhmässä. Toimenpiteiden toteuttaminen aloitettiin vuonna 2025 ja niiden avulla pyritään nostamaan asteittain suunnitelmallisten tarkastusten määrää.

Elintarviketurvallisuusyksikköön perustettiin vuonna 2025 uusi elintarviketarkastajan virka. Eläinsuojeluvalvonnassa suurin osa resursseista kohdistuu epäilyn mukaisiin tarkastuksiin, joita tehdään yli 400 vuodessa. Valvontaeläinlääkäreiden työmäärä ja työn kuormittavuus on kasvanut merkittävästi ja eläinten omistajien sosiaaliset ongelmat heijastuvat työhön aikaisempaa voimakkaammin. Eläinsuojeluvalvontaan perustettiin kaksi uutta valvontaeläinlääkärin virkaa vuonna 2025, joista toinen täytettiin vuonna 2025 ja toinen on tarkoitus täyttää vuonna 2026. Virat ovat valtion korvaamia.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto arvioi terveydensuojeluvalvonnan toteutumista Vati-tietojärjestelmän tietoihin pohjautuen. Loppuraportissaan 3.7.2025 aluehallintovirasto totesi, että valvontayksikön resurssit eivät täysin riitä suunnitelmallisen valvonnan toteuttamiseen. Terveydensuojeluvalvontaan ei ole saatu lisäresursseja arviointihavaintojen pohjalta. Tupakkalain muutos koskien savuttomia nikotiinituotteita lisäsi osaltaan resurssitarvetta vuoden 2025 lopulla.

Resurssien riittävyttä seurataan ja arvioidaan vuosittain suhteessa Valviran ja Ruokaviraston ohjaamiin mitoituksiin ja valvonnan toteutumiseen. Arvion pohjalta on esitetty lisäresurssitarve kaupungin talousarviosuunnitteluun.

1.5 Valvonnan maksullisuus

Toiminnan tehostuminen ja etenkin lakisääteisten maksujen kattavuuden kasvu on näkynyt maksutulojen lisääntymisenä. Ympäristöterveydenhuollon taksa on kaupungin verkkosivuilla ja taksa päivitetään tarvittaessa kerran vuodessa ja lakimuutosten perusteella.

1.6 Tietojärjestelmät ja rekisterit

Ympäristöpalveluilla on käytössä valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä Vati. Valtion taloustilanteen heikkenemisen vuoksi Ruokavirasto on pyytänyt ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiltä rahoitusta Vatin käytettävyyden parantamiseen vuosiksi 2025–2027. Helsinki on mukana rahoituksessa, jonka kustannus on noin 16 000 euroa vuodessa. Valvontayksiköiden rahoituksen myötä pyritään toteuttamaan aikaisempaa paremmin käyttäjien toivomia muutoksia järjestelmään. Ympäristöpalveluiden edustajat ovat jäsenenä maa- ja metsätalousministeriön vetämässä Vatin ylläpidon ohjausryhmässä ja Ruokaviraston kehittämissyhmässä.

Eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan uusi tietojärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 2025 ympäristövalvonnan käytössä olevan Trimble Locus -tietojärjestelmän yhteyteen. Järjestelmä on kaupungin kustantama.

1.6.1 Sähköinen asiointi

Elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaiset toiminnan aloittamiseen, olennaiseen muuttumiseen tai lopettamiseen liittyvät ilmoitukset voidaan tehdä valtakunnallisen Ympäristöterveydenhuollon sähköisen ilmoituspalvelun (Ilppa) kautta. Vuonna 2025 Ilpan kautta on tullut 67 % elintarvikelain ja 41 % terveydensuojelulain mukaisista ilmoituksista. Määrää pyritään nostamaan edelleen. Ilpan kautta kuluttajat ja toimijat voivat tehdä myös ilmoituksia sairastumisesta tai haitasta, jonka epäillään aiheutuneen elintarvikkeesta, talousvedestä tai uimavedestä. Ilpan kautta on tullut vuonna 2025 noin 83 % ruokamyrkytys- ja elintarvikehaittaepäilyistä.

Tupakkalain mukaiset vähittäismyyntipaikkojen hakemukset ja ilmoitukset sekä tukkumyyntipaikkojen ilmoitukset voi tehdä Valviran uudistaman tupakkarekisterijärjestelmän kautta. Tapahtumien elintarvikemyyntiin liittyvät tiedottamiset on mahdollista tehdä Helsingin kaupungin sähköisellä lomakkeella.

1.7 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Laboratoriotutkimukset tehdään Metropolilab Oy:n laboratoriossa, jolla on Ruokaviraston myöntämä hyväksyntä elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisten analyysien tekemiseen. Ympäristöpalveluilla on Metropolilab Oy:n kanssa laboratoriopalveluista ja osin näytteenotosta vuonna 2023 allekirjoitettu kaksivuotinen sopimus, johon sisältyvä kahden vuoden optiokausi on otettu käyttöön vuonna 2025.

Metropolilab Oy vastaa myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tehtävistä laboratoriotutkimuksista.

1.8 Laadunhallinta

Ympäristöterveydenhuollon laatukäsikirja päivitetään vuosittain ja se on auditoitu vuonna 2025. Laatukäsikirjaan on kuvattu yksiköiden laatumenettelyt, kuten mm. toimintaohjeet, sisäiset auditointikäytännöt, reklamaatioiden hallinta, asiakkuuksien hallinta ja toiminnan jatkuvan parantamisen käytännöt. Alkuvuodesta pidettävässä johdon katselmuksessa arvioidaan edellisen vuoden laadun tavoitteiden toteutumista ja laaditaan suunnitelma tulevalle vuodelle. Ympäristöterveydenhuollon yksiköissä toteutetaan sekä sisäisiä että ulkoisia auditointeja, joiden avulla varmennetaan, että toiminnassa noudatetaan lakeja ja asetuksia.

1.8.1 Sisäiset auditoinnit

Yksiköillä on vuosittain yhdestä kahteen sisäistä auditointia, jotka kohdistuvat eri osa-alueisiin niin, että varmennetaan sekä yleisiä toimintamalleja (esimerkiksi laskutus ja perehdytys) että substanssialoihin liittyviä toimintamalleja. Auditointihavaintojen perusteella kehitetään toimintaa niin, että toiminta on sujuvaa, yhtenäistä ja se vastaa sekä lainsäädännön vaatimuksia että sisäisiä toimintaohjeistuksia. Myös ulkoistetun elintarvike- ja vesinäytteenoton vaatimustenmukaisuus varmistetaan säännöllisin auditoinnein.

1.8.2 Ulkoiset auditoinnit ja arviokäynnit

Aluehallintovirastot ovat toteuttaneet ympäristöterveydenhuollon lakeihin perustuen valvontaa, ohjausta ja arviointia, jonka yhtenä toteuttamistapana ovat valvontayksiköihin kohdentuvat arviointi- ja ohjauskäynnit. Käynneillä on keskitytty arvioimaan valvontayksiköiden toimintaa samalla ohjaten ja tukien valvontayksiköitä toiminnassaan. Etelä-Suomen aluehallintovirasto teki arviointi- ja ohjauskäynnin Helsinkiin keväällä 2023 sekä arvioi terveydensuojeluvalvonnan kattavuutta Vati-tietojärjestelmän tietojen pohjalta tehdyllä selvityspyynnöllä syksyllä 2024. Arviointien tulevaisuus on vielä epäselvä aluehallintoviraston toiminnan siirtyessä Ruokavirastoon ja Lupa- ja valvontavirastoon.

Toimintaan on kohdistunut ulkoisia auditointeja ja niihin osallistutaan auditointitarjonnan mukaan. Envirovet Oy tarjoaa ympäristöterveydenhuollon auditointeja ja interkalibrointeja, joihin osallistutaan harkinnan mukaan.

Elintarvikeketjun valvontaan voi kohdistua myös Euroopan komission auditointeja ja Ruokaviraston ketjuauditointeja. Euroopan komission auditoinnit ovat Helsingissä kohdistuneet erityisesti liha- ja kala-alan laitosten valvontaan.

Vuonna 2025 toteutettiin Uudenmaan alueen hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen valvonnan vertaisarviointi, joka toteutetaan jatkossa kolmen vuoden välein. Vertaisarvioinnin perusteella on yhtenäistetty valvontakäytäntöjä ja harkitaan vastaavien vertaisarviointien toteuttamista muilla osa-alueilla myöhemmin suunnitelmakaudella.

1.8.3 Asiakaspalvelun kehittäminen

Asiakastyytyväisyyttä seurataan valtakunnallisen tietojärjestelmän (Vati) avulla toteutetun jatkuvan kyselyn kautta. Elintarviketurvallisuusyksikössä kysely kohdistuu Oiva-tarkastuksiin ja myös elintarvikeneuvontaan vuodesta 2026 alkaen sekä ympäristöterveysyksikössä suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksiin. Lisäksi asumisterveyden puhelinneuvonnan käytössä olevasta järjestelmästä lähtee automaattinen asiakastyytyväisyyskysely. Asiakastyytyväisyys on kyselyiden perusteella ollut korkealla tasolla.

Asiakkuuksien hallintaa kehitetään suunnitelmallisesti. Ympäristöterveydenhuollon verkkosivuja tarkistetaan ja päivitetään säännöllisesti. Lisäksi liikkuvien elintarvikehuoneistojen vaatimuksista, terveydensuojelun omavalvonnasta ja asuntoyhteisön tupakointikiellon hakemisesta on tehty ohjaavia videoita.

1.9 Viestintä

Valvontakohteita ja kaupunkilaisia ohjeistetaan ja neuvotaan ympäristöterveydenhuollon aihealueista. Neuvontaa annetaan tarkastuksilla, kaupungin hel.fi -verkkosivuilla ja yhteydenottokanavien kautta, kuten aihealueittain olevien sähköpostilaatikoiden, asumisterveyden ja eläinsuojelun puhelinneuvonnan sekä kaupungin asiakaspalautejärjestelmän kautta. Valvontaohjelmakaudella uutena viestintämuotona lähetetään säännöllisesti uutiskirjeitä elintarviketurvallisuuden ja terveydensuojelun ajankohtaisista aiheista.

Ajankohtaisviestintä toimialan sosiaaliseen mediaan ja tiedotteiden laatiminen medialle hoidetaan yhteistyössä kaupunkiympäristön toimialan viestintäpalveluiden kanssa. Viestintäpalvelut osallistuvat myös ympäristö- ja lupajaoston päätöksenteosta tiedottamiseen, hel.fi -verkkosivujen ympäristöterveydenhuollon osioiden ylläpitoon ja kehittämiseen sekä ympäristöpalveluiden julkaisujen tuottamiseen. Viestintäpalvelut vastaavat häiriötilanteiden viestinnän suunnittelusta ja viestintävalmiuksien ylläpidosta sekä median seurannasta. Häiriötilanneviestintään on erillinen ohje osana ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmaa.

Ympäristöpalveluissa laaditaan vuosittain viestinnän vuosikello, johon ympäristöterveydenhuollon osalta suunnitellaan ennalta tiedossa olevaa terveyshaittojen ehkäisyyn tähtäävää tiedottamista sekä ajankohtaisasioiden viestintää. Toimialan sisäisen viestinnän kanavat sekä ympäristöterveydenhuollon säännölliset sisäiset kokouskäytännöt ovat kuvattu laatukäsikirjaan. Osana henkilöstön koulutussuunnitelmaa on viestinnän koulutuksia niin asiakaskohtaisiin kuin median kanssa toimimiseen.

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto perehdytetään ympäristöterveydenhuollon asioihin toimikauden alussa ja asioiden käsittelyn yhteydessä.

1.10 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Edellisen vuoden ympäristöterveydenhuollon eri osa-alueiden valvontasuunnitelmien toteutuminen arvioidaan vuosittain. Arviointi tehdään ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa ohjelmassa annettua ohjeistusta noudattaen sekä huomioiden keskusvirastojen ohjeet. Arviointituloksia sekä laadunhallinnan ja asiakkuuksien hallinnan tuloksia hyödynnetään valvontasuunnitelmien päivittämisessä.

2 Elintarvikevalvontasuunnitelma

2.1 Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät

Kunnan elintarvikevalvonnan tavoitteena on varmistaa, että elintarvikkeet ovat turvallisia, niistä annettavat tiedot ovat totuudenmukaisia sekä riittäviä. Elintarvikealan yritykset vastaavat omavalvonnallaan, että niiden toiminta ja elintarvikkeet täyttävät lainsäädännön vaatimukset. Elintarvikeviranomaiset arvioivat yrityksen omavalvonnan toimivuutta ja riittävyttä. Hyvin toimiva viranomaisvalvonta auttaa toimijoita toimimaan oikein ja vahvistaa niiden kilpailukykyä.

Elintarvikevalvonnan tehtäviin kuuluu elintarvikelain mukaisten ilmoitusten ja hakemusten käsittely, rekisteröidyn elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan, hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen ja alkutuotannon suunnitelmallinen valvonta ja näytteenotto, ruokamyrkytysten, muiden asiakasyhteydenottojen ja Ruokaviraston valvontapyyntöjen selvittäminen sekä elintarvikealan toimijoiden ja kuntalaisten neuvonta. Lisäksi elintarvikevalvontaviranomainen valvoo EU:n yhteisen kalastuspolitiikkalainsäädännön mukaisia jäljitettävyyssvaatimuksia osana valvontasuunnitelman mukaisia elintarviketarkastuksia. Elintarvikevalvonta toteutetaan elintarvikelain ja muiden voimassa olevien elintarvikevalvontaa koskevien EY-säännösten ja kansallisten säännösten mukaisesti.

Kunnan tulee laatia vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskevan valvontasuunnitelman ja huolehtia sen yhteensovittamisesta siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee vaaroja ihmisen terveydelle ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta (elintarvikelaki 297/2021, 39 §). Elintarvikevalvontaviranomaisena toimii Helsingissä kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto. Elintarvikevalvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarviketurvallisuusyksikkö, jossa on viisi tiimiä (elintarvikevalmistus, elintarvikemyymälät, elintarvikeneuvonta, ravintolat, eläinsuojelu). Elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavat yksikön päällikkö, kolme tiimipäällikköä, kaupungineläinlääkäri, 33 elintarviketarkastajaa, kaksi hygieenikkoeläinlääkäriä ja tutkimusavustaja.

Elintarvikevalvonnan kohteita ovat muun muassa ravintolat, kahvilat, suurkeittiöt, myymälät, tuotantolaitokset, ulkomyyntipisteet sekä elintarvikkeita myyvät verkkokaupat.

2.2 Valvonnan painopisteet

2.2.1 Valtakunnalliset painopisteet

Ruokaviraston monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman VASU 2025-2028 painopisteet pohjautuvat kolmeen kehittämisteemaan: valmius, varautuminen ja huoltovarmuus, vastuullisuus ja kestävyys, sekä teknologia ja tieto. Ruokavirasto ohjeistaa, että yhteiset kehittämisteemat olisi huomioitava koko elintarvikeketjun viranomaisvalvonnan yhdenmukaisuuden varmistamiseksi suunnittelussa ja omien painopisteiden valinnassa.

Valtakunnallisina painopisteinä vuodelle 2026 ovat elintarvikealan toimijoiden ja valvojien HACCP-osaamisen lisääminen sekä histamiini kalatuotteissa- näytteenottoprojektin tulosten raportointi.

Ympäristöpalvelut osallistuu painopisteisiin liittyviin koulutustilaisuuksiin.

Lisäksi Ruokavirasto on asettanut nykyisessä elintarvikeketjun monivuotisessa valvontasuunnitelmassa tavoitteita valvonnan tuloksellisuuden tunnusluville.

Ympäristöpalvelut seuraa seuraavien valvonnan vaikuttavuuden tunnuslukujen toteutumista:

- raportoidut elintarvikevälitteiset ruokamyrkytysepidemiat (seuranta myös kaupungin matkailustrategiassa)
- Oiva-tarkastuksissa parhaimmat tulokset (A ja B) saavuttaneiden kohteiden osuus (tavoite yli 85 %)
- Toimintaansa parantaneiden elintarvikealan toimijoiden osuus (tavoite: kasvaa)

2.2.2 Helsingin painopisteet

Helsingin painopisteissä on otettu huomioon Ruokaviraston kehittämisteemat ja Helsingin kaupungin strategian tavoitteet. Taulukossa 2 on kuvattu Helsingin elintarvikevalvonnan painopisteet, jotka liittyvät Ruokaviraston valtakunnallisiin kehittämisteemoihin vastuullisuus ja kestävyys sekä teknologia ja tieto. Valtakunnallinen kehittämisteema valmius, varautuminen ja huoltovarmuus on huomioitu ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yhteisessä osiossa.

Taulukko 2: Helsingin elintarvikevalvonnan painopisteet.

Helsingin painopiste	Toimenpide	Toteutusvuosi
Valvontasuunnitelman toteutuminen ja tarkastusten kattavuus	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 3400	2025-2028
Valvontasuunnitelman toteutuminen ja tarkastusten kattavuus	Otetaan Vati-tietojen näkyminen Paikkatietovipusessa aktiiviseen käyttöön valvonnan suunnittelussa ja toteutuksessa	2026
Oiva-tarkastuksissa havaittujen epäkohtien korjaamisen varmistaminen	Varmistetaan havaittujen epäkohtien korjaaminen eli jos Oiva-tarkastuksessa on annettu C-arvio, tehdään uusintatarkastus. Jos epäkohtia ei ole korjattu, ryhdytään pääsääntöisesti pakkokeinoihin.	2025-2028
Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta	Jatketaan maahantuodun lihan näytteenottoa kohdistuen erityistakuuvaatimusten alaiseen lihaan sekä raakalihavalmisteisiin. Tehdään erillinen näytteenottosuunnitelma vuosittain. Kehitetään kunnanrajan ylittävää yhteistyötä maahantuonnin osalta.	2025-2028
Elintarvikepetosten selvittäminen	Petosvalvontaa suoritetaan etenkin jäljitettävyystarkastuksin. Pyritään kehittämään myös verkkovalvontaa ja epäilyttävän toiminnan havaitsemista some-alustoilta. Pyritään vakiinnuttamaan näytteenotto osaksi petosvalvontaa.	2025-2028
Ajantasaisen tiedon hyödyntäminen valvonnassa ja neuvonnan digitalisaation kehittäminen	Vati ja paikkatieto: elintarvike-, terveysuojelu- ja tupakkavalvonnan tiedot kartalle, Paikkatietovipusen käyttöönotto vuonna 2026	2025-2026
Ajantasaisen tiedon hyödyntäminen valvonnassa ja neuvonnan digitalisaation kehittäminen	Toimijoiden ohjeistuksen kehittäminen (Uutiskirje, infotilaisuus elintarvikealan toimijoille etänä)	2025-2026

Valvontasuunnitelman toteutuminen ja tarkastusten kattavuus

Helsingin elintarvikevalvontakohteiden riskiperusteinen valvontatarve on 3798 tarkastusta. Tavoitteena on, että suunnitelmallisia tarkastuksia tehdään vähintään 3400 eli noin 90 prosenttia valvontatarpeesta. Suunnitelmallisiin tarkastuksiin sisältyvät myös epäkohtien korjaamiseksi tehtävät uusintatarkastukset, joiden osuuden arvioidaan olevan 15 prosenttia. Edellä mainittuun määrään eivät kuulu suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset kuten ruokamyrkytys-epidemioihin ja valvontapyyntöihin liittyvät tarkastukset.

Suunnitelmallista valvontaa ei ole voitu tehdä riskiperusteisen valvontatiheyden mukaisesti kaikkiin kohteisiin, koska epäkohtien korjaantumisen varmistamiseksi tehtyt uusintatarkastukset ja uusien valvontakohteiden tarkastukset on priorisoitu. Helsingissä on noin 830 elintarvikevalvonnan kohdetta, joissa viimeisin tarkastus olisi pitänyt tehdä vuonna 2025 tai aiemmin.

Riskiperusteisen tarkastustiheyden toteutumista varmistetaan valvontatietojärjestelmästä säännöllisesti otettavilla raporteilla, joilla seurataan tarkastusten toteutumista valvoja-, tiimi- ja yksikkötasolla. Tarkastuksia pyritään jakamaan tiimien sisällä ja tiimien välillä siten, että riskiperusteisuus toteutuisi mahdollisimman hyvin. Vuonna 2026 otetaan käyttöön Vati-tietojen näkyminen Paikkatietovipusessa, jonka myötä riskiperusteinen valvontatarve alueittain tulee aikaisempaa paremmin näkyviin. Tämä helpottaa resurssien kohdentamista. Paikkatietovipunen helpottaa myös valvojien käytännön työtä, kun kohteiden tiedot ja valvontatapahtumat ovat nähtävissä kartalla.

Elintarvikevalvonnan aluejako uudistettiin vuoden 2025 alusta sovitun valvontakohteiden vaihtovälin (viisi vuotta) mukaisesti. Valvontakohteiden säännöllinen vaihto tukee tavoitetta yhdenmukaiseen, riskiperusteiseen ja tasapuoliseen valvontaan.

Oivatarkastuksissa havaittujen epäkohtien korjaamisen varmistaminen ja Oiva-painopisteet

Varmistetaan havaittujen epäkohtien korjaaminen eli jos Oiva-tarkastuksessa on annettu C-arvio, tehdään uusintatarkastus. Jos uusintatarkastuksella epäkohtia ei ole korjattu, ryhdytään pääsääntöisesti pakkokeinoihin. Huolehditaan, että Oiva-arvosana C johtaa aina uusintatarkastukseen ja D-arvosana pakkokeinojen käyttöön.

Huolehditaan, että kohdat, joista on edellisellä tarkastuksella ohjeistettu ja neuvottu, tarkastetaan.

Helsingin Oiva-tarkastusten painopisteet ja tarkastettavat kohdat vuosina 2025–2028 rekisteröidyissä elintarvikehuoneistoissa ovat seuraavat:

- 2.1 Tilojen soveltuvuus elintarvikehuoneistotoimintaan
- 2.2 Tilojen ja rakenteiden kunnossapito
- 2.3 Kalusteiden, laitteiden, vesilaitteiden ja työvälineiden kunnossapito
- 3.1 Tilojen ja rakenteiden puhtaus ja järjestys
- 3.2 Pintojen, kalusteiden, laitteiden ja työvälineiden puhtaus
- 4.2 Käsihygienia
- 5.6 Elintarvikkeiden säilyttämisen ja varastoinnin hygienia
- 6.2 Jäähdytettyjen tilojen ja kylmässä säilytettävien elintarvikkeiden lämpötilahallinta
- 6.3 Elintarvikkeiden säilyttäminen kuumana ja uudelleenkuumennus
- 6.5 Elintarvikkeiden valmistusprosessien lämpötilahallinta
- 6.9 Lämpötilahallinta myynnissä ja tarjoilussa
- 16.9 Eläinperäisten elintarvikkeiden jäljitettävyys
- 18.1 Oiva-raportin esilläpito

Kohteen toiminnan mukaan tarkastetaan muitakin Oiva-rivejä ja sovitaan muita painopisteitä tarvittaessa vuoden alussa. Jos Vati-järjestelmään saadaan seuranta tarkastettavista Oiva-riveistä, pyritään tarkastamaan kohteeseen soveltuvat rivit kolmen vuoden kuluessa Ruokaviraston ohjeen mukaisesti.

Vuonna 2026 tarkastetaan ravintoloissa lisäksi ruoan etämyyntiä ja etämyyntialustojen käyttöä. Pakkausmerkintöjä tarkastetaan erityisesti myymälöissä, joissa on maahantuontia (Oiva-rivi 13.1). Vuonna 2025 toteutetun myymälöiden pakkaamien elintarvikkeiden hygieenistä laatua ja säilyvyyttä koskevan projektin tulosten perusteella tarkastetaan myymälöissä myyntiaikojen hallintaa (Oiva-rivit 5.6 ja 7.1).

Ajantasaisen tiedon hyödyntäminen valvonnassa ja neuvonnan digitalisaation kehittäminen

Kaupunkimittauspalveluiden ja Ruokaviraston kanssa on toteutettu ympäristöterveydenhuollon valvontatietojärjestelmän (Vati) valvontakohdetiedot ajantasaisena tietona kaupungin omaan karttasovellukseen, mikä parantaa elintarvikevalvonnan suunnittelua ja valvonnan kohdentamista. Karttatietojen aktiivinen käyttö aloitetaan vuonna 2026.

Elintarvikealan toimijoille lähetetään neljä kertaa vuodessa uutiskirje, johon kootaan ajankohtaisia elintarvikevalvontaan liittyviä asioita. Lisäksi laitostojen toimijoille lähetetään oma uutiskirjeensä. Uutiskirjeillä pyritään mahdollistamaan ennakoivasti elintarvikevalvonnan ohjaus- ja neuvontatarvetta tiedottamalla ajankohtaisista asioista keskitetysti kaikkia helsinkiläisiä elintarvikealan toimijoita. Uutiskirjeen lisäksi massasähköpostien lähettäminen säilyy mahdollisuutena kiireellisessä viestinnässä.

Vuorovaikutteista tiedottamista edistetään toimijoille vuosittain järjestettävällä infotilaisuudella ajankohtaisista asioista. Tilaisuus järjestetään etäyhteyksillä, jolloin mahdollistetaan mahdollisimman laaja toimijoiden osallistumismahdollisuus.

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta (PKS-painopiste)

Maahantuonnin valvontaa suoritetaan pääasiassa Oiva-tarkastusten yhteydessä Ruokaviraston riskiluokituksen mukaisesti. Maahantuodun erityistakuuvaatimusten alaisen lihan valvontaa jatketaan edellisten vuosien tapaan. Näytteenottosuunnitelma tehdään vuosittain. Näytteenotto kohdistetaan maahantuotuun raakaan lihaan ja raakalihavalmisteisiin.

Tavoitteena on kehittää kuntarajat ylittävää yhteistyötä maahantuonnin valvonnassa, etenkin pääkaupunkiseudun kuntien kanssa. Tätä voidaan toteuttaa esimerkiksi yhteistyötarkastuksin, tehostetun valvonnan ja tiedon jakamisen tai näytteenoton kautta.

Elintarvikepetosten selvittäminen

Yksikön petostyöryhmä kokoontuu vähintään neljästi vuodessa. Ryhmän vetäjänä toimii hygieenikkoeläinlääkäri ja lisäksi jäsenenä on elintarviketarkastajia eri tiimeistä. Ryhmän tukena on kaupunkiympäristön juristeja. Ryhmä selvittää erilaisia petosepäilyjä tarkastajien havaintojen sekä ilmiäntöjen perusteella, joko itsenäisesti tai muiden tarkastajien tukena. Ryhmä jatkaa aktiivista yhteistyötä muiden viranomaisten kuten tullin ja veroviranomaisen kanssa.

Elintarvikepetosvalvonnassa toteutetaan projekti joka toinen tai kolmas vuosi. Vuonna 2025 toteutetun mansikoiden alkuperän ja jäljitettävyysohjelman havaintojen perusteella kohdennetaan valvontaa myös jatkossa ja näytteitä otetaan tarvittaessa. Vuonna 2026 valvotaan tiheysti elintarvikkeiden maahantuontia yhteistyössä Tullin kanssa ja arvioidaan suurimpia haasteita liittyen maahantuontiin ja rajan ylittäviin elintarvikekuljetuksiin. Elintarvikkeiden jäljitettävyyden tarkastaminen on olennainen osa petosvalvontaa. Petosvalvontaa suoritetaan etenkin jäljitettävyydestarkastuksin. Pyritään kehittämään myös verkkovalvontaa ja epäilyttävän toiminnan havaitsemista some-alustoilta. Tavoitteena on vakiinnuttaa näytteenotto osaksi petosvalvontaa, esimerkiksi mansikoiden alkuperäanalyysin sekä eläinlajimäärittelysten avulla. Lisäksi selvitetään toimijoiden luotettavuutta velvoitteidenhoitoselvitysten avulla.

2.3 Riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvontasuunnitelma on laadittu kohdekohtaisen riskinarvioinnin ja Vati-luokittelun mukaisesti. Kohteet on jaettu riskiluokkiin 0-10, jolloin 0 on kaikkein vähäriskisin (esimerkiksi pub) ja 10 korkeariskisin (esimerkiksi lihalaitos, jossa tuotanto on yli 10 miljoonaa kiloa vuodessa). Riskiluokkaan vaikuttaa kohteen koko, esimerkiksi päivittäisten ruoka-annosten määrä ja toisaalta harjoitettava toiminta. Esimerkiksi helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittely, allergiaruokavalioiden valmistus ja ruokien valmistaminen riskiryhmille lisäävät riskiä. Riskiluokka määrittelee kohteen tarkastustiheyden, joka voi olla 0–12 tarkastusta vuodessa. Riskiluokituksessa käytetään pääsääntöisesti Ruokaviraston riskiluokitusohjetta ja Vati-järjestelmän mukaista riskiluokitusta. Valvontakohteiden tarkastustiheyksiin on tehty muutamia poikkeuksia paikallisen riskinarvioinnin perusteella: esimerkiksi ruhoja käsittelevät lihamyymälät suunnitellaan tarkastettavan kerran vuodessa, kun Ruokaviraston luokittelun mukaan niiden tarkastustiheys olisi joka toinen vuosi.

Ruokaviraston riskiluokituksen mukaiset tarkastusajat ja tarkastustiheydet on esitetty alla olevassa taulukossa 3.

Taulukko 3: Ruokaviraston ohjeelliset tarkastusajat ja tarkastustiheydet eri riskiluokille

Riskiluokka	Tarkastusaika tunteina/tarkastus	Tarkastustiheys
Riskiluokka 1	1-3	0,35 tarkastusta/vuosi
Riskiluokka 2	2-4	0,5 tarkastusta/vuosi
Riskiluokka 3	2-4	1 tarkastus/vuosi
Riskiluokka 4	2-4	2 tarkastusta/vuosi
Riskiluokka 5	3-5	3 tarkastusta/vuosi
Riskiluokka 6	3-5	4 tarkastusta/vuosi
Riskiluokka 7	3-5	6 tarkastusta/vuosi
Riskiluokka 8	3-5	8 tarkastusta/vuosi
Riskiluokka 9	3-5	10 tarkastusta/vuosi
Riskiluokka 10	3-5	12 tarkastusta/vuosi

Elintarvikehuoneistot, joissa käsitellään eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on hyväksyttävä ennen toiminnan aloittamista. Hyväksytyt elintarvikehuoneistot tarkastetaan aina jo ennen toiminnan aloittamista. Rekisteröity elintarviketoiminta (esimerkiksi ravintolat) tarkastetaan pääsääntöisesti vasta toiminnan aloittamisen jälkeen. Ensimmäinen tarkastus suoritetaan riskinarvioinnin perusteella yhden, kolmen tai kuuden kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Ensimmäisessä tarkastuksessa selvitetään elintarvikehuoneiston toimintaedellytykset kuten tilojen soveltuvuus ja riittävyys, laitteet ja toimijan omavalvonta. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen elintarvikehuoneistoon tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia riskiluokituksen mukaisesti.

Valvontaa kohdennetaan erityisesti sellaisiin kohteisiin, joissa valvontatoimenpiteillä on suurin vaikuttavuus (suuret tuotantomäärät ja toimitusalueen laajuus, suuri annosmäärä, asiakaskunnassa riskiryhmiä kuten sairaalat tai vanhusten palvelut). Aiemmin tarkastustiheys perustui elintarvikehuoneiston toimintatyyppiin, mutta jatkossa toiminnan sisältö ja laajuus otetaan enemmän huomioon valvontatarvetta määritettäessä. Tällöin samassa toimintatyyppissä olevien yksittäisten kohteiden riskiluokka ja siten tarkastustiheys vaihtelee.

2.4 Tarkastus

Elintarvikevalvonnan tarkastuksilla valvotaan, että toimijan elintarvikkeet ja toiminta ovat turvallisia ja vastaavat elintarvikelainsäädännön vaatimuksia. Tarkastukset ovat olennaisin ja näkyvin osa elintarvikevalvontaa.

2.4.1 Tarkastuksen määrittely

Tarkastus on elintarviketoimintaan kohdistuva valvontatoimenpide. Tarkastus on määritelty valvonta-asetuksessa (EY) 625/2017 minkä tahansa näkökohdan tutkimiseksi sen toteamiseksi, onko kyseinen näkökohta lainsäädännössä sille esitettyjen oikeudellisten vaatimusten mukainen. Tarkastus tehdään pääsääntöisesti paikassa, jossa elintarviketoiminta tapahtuu. Tarkastus voidaan tehdä myös etätarkastuksena, jos tarkastetaan asiakirjoja tai virtuaalihuoneistoa.

Tarkastuksia tehdään valvontasuunnitelman mukaisesti. Tällaisia tarkastuksia ovat myös kohteiden ensimmäiset tarkastukset ja seurantatarkastukset. Tarkastusten tiheys määräytyy valvontakohteen riskiluokituksen mukaan. Valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia tehdään esimerkiksi valitusten tai ruokamyrkytysten takia.

Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarvikevalvonnan tarkastukset on ryhmitelty seuraavasti:

A. Valvontasuunnitelman mukaiset eli suunnitelmalliset tarkastukset

- Elintarvikehuoneiston säännöllinen tarkastus
- Uusien elintarvikehuoneistojen aloitus- ja hyväksyntätarkastukset
- Projektitarkastus
- Seurantatarkastus (Oiva-järjestelmän C- tai D-arvion jälkeen tehtävä uusintatarkastus)
- Muu valvontasuunnitelman mukainen tarkastus

B. Muut tarkastukset (valvontasuunnitelman ulkopuoliset)

- Asiakasvalituksen perusteella tehty tarkastus (yhteydenotto)
- Ruokamyrkytyspäilyn johdosta tehty tarkastus
- Elintarvikkeiden valvontapyyntöön ja takaisinvetoon liittyvä tarkastus
- Vientitarkastus
- Projektitarkastus
- Seurantatarkastus, esimerkiksi elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvä tarkastus (pakkokeinotarkastus) tai muuhun valvontasuunnitelman ulkopuoliseen tarkastukseen liittyvä uusintatarkastus.
- Muu tarkastus, esimerkiksi valvontasuunnitelman ulkopuolinen tarkastus kohteeseen, joka ei ole säännöllisessä valvonnassa.

2.4.2 Tarkastuksen sisältö ja käytetty aika

Tarkastus sisältää tarkastukseen valmistautumisen, tarkastuksen suorittamisen sekä tarkastuskertomuksen laatimisen. Tarkastukseen valmistautuminen sisältää kohteen tietoihin ja valvontahistoriaan tutustumisen. Tarkastukseen kuuluu omavalvonnan, toiminnan ja tilojen tarkastus. Kaikista tarkastuksista laaditaan kirjallinen tarkastuskertomus Vati-järjestelmässä.

Tarkastuskäynnillä voidaan tarkastaa koko valvontakohte ja sen toiminnot tai vain jokin osa-alue. Tarkastuksen laajuus riippuu kohdetyypistä sekä siitä, onko kyseessä aloitustarkastus vai muu suunnitelmallinen tarkastus. Tarkastukseen voi sisältyä näytteenottoa, mittauksia ja valokuvausta. Pelkkää näytteenottoa kohteessa ei katsota tarkastukseksi. Tarkastuksen tekeminen ja sen sisältö on tarkemmin määritelty ympäristöpalvelujen laatukäsikirjassa toimintaohjeessa: Elintarvikehuoneiston tarkastaminen.

Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Tarkastus pyritään tekemään silloin, kun kohteessa on toimintaa, jotta voidaan arvioida myös toiminnan hygieniää. Tarkastuksia tehdään myös iltaisin ja viikonloppuisin esimerkiksi suuriin yleisötilaisuuksiin, ravintoloihin, grillioskeihin ja liikkuviin elintarvikehuoneistoihin. Tarkastusajankohta sovitaan, jos kyseessä on aivan uusi elintarviketoiminta, olennainen muutos toiminnassa tai toimijan läsnäolo katsotaan välttämättömäksi.

Tarkastuskertomuksen laatimiseen kuuluu havaintojen ja tarvittavien toimenpiteiden kirjaaminen sekä raportin julkaisu. Suurin osa suunnitelmallisista tarkastuksista on Oiva-järjestelmän mukaisia tarkastuksia, joista muodostuu julkinen Oiva-raportti. Julkinen Oiva-raportti on tarkastuskertomuksen tiivistelmä ja se on nähtävillä www.oivahymy.fi -sivuston kautta. Julkista Oiva-raporttia ei muodostu alkutuotannon, ruoka-avun tai pubien aloitustarkastuksista.

Valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista peritään voimassa olevan maksutaksan mukainen maksu. Elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvät tarkastukset ovat maksullisia. Helsingin kaupungin elintarvikelain mukainen maksutaksa sisältyy ympäristöterveydenhuollon taksaan.

2.5 Ilmoituksen ja hakemuksen varainen toiminta

Ammattimainen elintarviketoiminta edellyttää lähtökohtaisesti rekisteröitymistä ilmoituksella tai hyväksymistä hakemuksella (laitostoiminta). Vähäriskinen ja vähäinen elintarvikealan toiminta on rajattu elintarvikehuoneistoksi rekisteröitymisen ulkopuolelle tietyin edellytyksin. Ilmoitus elintarviketoiminnasta on tehtävä viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan alkua. Elintarvikehuoneistohakemuksen käsittelyaika on 60 päivää, eikä toiminta voi alkaa ennen hakemuksen käsittelyä.

2.5.1 Valvontakohteiden ilmoitusten käsittely ja hyväksyminen

Elintarvikehuoneistoa tai kontaktimateriaalialan toimintaa tai elintarvikkeiden alkutuotantoa koskeva ilmoitus pyritään käsittelemään seitsemän päivän sisällä sen saapumisesta. Elintarvikelaitoksen ja alkutuotantopaikan hyväksymisestä annetaan hallintopäätös. Päätös annetaan elintarvikelain mukaisesti 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä.

Helsingissä käsitellään vuosittain noin 900–1000 elintarvikehuoneistoa tai kontaktimateriaalitoimijaa koskevaa ilmoitusta. Näiden lisäksi kohteiden lopettamisilmoituksia käsitellään vuosittain noin 500–600. Käsittelyksi katsotaan ilmoituksen vastaanottaminen ja ilmoitettujen tietojen siirtäminen viranomaisen valvontatietokantaan sekä todistuksen lähettäminen toimijalle. Alkutuotantopaikkoja koskevia ilmoituksia käsitellään vain muutamia vuodessa.

Hyväksymismenettelyn piirissä ovat eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevät laitokset, joihin liittyviä hakemuksia käsitellään vuosittain alle kymmenen.

2.6 Valvontakohteet

Helsingissä on 5455 valvottavaa elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimipaikkaa, joissa on yhteensä 6707 toimintoa. Toimipaikat on jaoteltu hyväksyntää edellyttäviin elintarvikehuoneistoihin (19 toimipaikkaa) ja rekisteröitäviin elintarvikehuoneistoihin (5436 toimipaikkaa). Valvontakohteet sekä niihin liittyvät tapahtumat ja toimenpiteet kirjataan Ruokaviraston ylläpitämään ympäristöterveydenhuollon valvontatietojärjestelmään (Vati).

Valvontakohteiden ja suunnitelmallisten tarkastusten määrä on otettu Vati-järjestelmästä 17.10.2025. Seurantatarkastusten määrän arvioinnissa on käytetty edellisen vuoden (2024) Oiva-arvioiden jakaumaa. Alla olevassa taulukossa 4 on esitetty vuoden 2024 Oiva-arviot toimintaluokittain Helsingin valvontakohteissa.

Taulukko 4: Elintarvikevalvonnan Oiva-arvioiden jakauma toimintaluokittain 2024.

Toimintaluokka	A – oivallinen	B – hyvä	C – korjattavaa	D – huono	Tarkastuksia
Elintarvikkeiden valmistus	57 %	31 %	12 %	0	51
Elintarvikkeiden kuljetukset	33 %	22 %	44 %	0	9
Elintarvikkeiden myynti	47 %	33 %	18 %	2 %	676
Elintarvikkeiden tarjoilu	45 %	37 %	17 %	1 %	2473
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	45 %	43 %	12 %	0	42
Kala-ala	36 %	46 %	17 %	2 %	59
Liha-ala	30 %	55 %	15 %	0	53
Maitoala	71 %	29 %	0	0	7
Vienti ja tuonti	28 %	41 %	26 %	5 %	185
Vilja- ja kasvisala	51 %	29 %	18 %	1 %	78

2.6.1 Elintarvikkeiden tarjoilu

Elintarvikkeiden tarjoilupaikkoja kuten ravintoloita, pikaruokaravintoloita, kahviloita ja laitoskeittiöitä on yhteensä 3937 toimipaikkaa (yhteensä 4348 toimintoa). Elintarvikkeiden tarjoilupaikat on suurin valvottava kohderyhmä, muodostaen 65 % kaikista kohteista. Suurin osa tarjoilupaikoista on ravintoloita, kahviloita, koulujen ja päiväkotien keittiöitä sekä pikaruokaravintoloita, joihin sisältyy myös liikkuvia elintarvikehuoneistoja kuten ruokarekat.

Taulukko 5: Tarjoilupaikkojen kohdemäärät ja suunniteltujen tarkastusten määrä 2026

Elintarvikkeiden tarjoilu	Riski-luokka	Toimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2026
Grilli- tai pikaruoka-toiminta	1-3	367	166	33	199
Kahvilatoiminta	1-4	741	346	62	408
Pitopalvelu	2-4	78	35	6	41
Pubitoiminta	0	438	75	tarvittaessa	75
Ravintolatoiminta	2-4	1699	1245	286	1531
Keskuskeittiö-toiminta	2-5	56	40	3	43
Laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	2-5	417	275	17	292
Tarjoilukeittiö-toiminta	1-3	552	134	5	139
Yhteensä	-	4348	2241	413	2728

Tarjoilupaikkojen Oiva-arvioiden jakauma vaihtelee. Oivallisen (A) tai hyvä (B) -arvion on saanut 82 % kohteista. Eniten uusintatarkastuksia tehdään grilli- ja pikaruokaravintoloihin ja ravintoloihin, joista 22 % on saanut Oiva-arvioksi korjattavaa (C) tai huono (D). Vähiten uusintatarkastuksia tehdään laitos- ja tarjoilukeittiöihin, joista 5 % on saanut Oiva-arvioksi korjattavaa (C).

2.6.2 Elintarvikkeiden myynti

Helsingissä on elintarvikkeiden vähittäis- ja tukkumyyntikohteita yhteensä 1203 toimipaikkaa (yhteensä 1283 toimintoa), joista 164 on tukkumyyntitoimintaa ja 1119 vähittäismyyntitoimintaa.

Taulukko 6: Elintarvikkeiden myyntipaikkojen kohdemäärät ja suunniteltujen tarkastusten määrä 2026.

Elintarvikkeiden myynti	Riski-luokka	Toimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2026
Tukkumyynti	1-3	164	59	13	72
Vähittäismyynti	1-5	1119	423	80	503
Yhteensä	-	1283	482	93	575

Elintarvikkeiden vähittäismyyntiä on myymälöiden ja kioskien lisäksi elintarvikkeiden myynti verkkokaupan kautta (etämyynti), ravintolisien myynti esimerkiksi apteekeissa ja kuntosaleilla sekä liikkuvien elintarvikehuoneistojen myyntipisteet kuten myyntiautot, telttakatokset ja myyntikärryt.

Helsingissä on noin 40 myymälää, joissa on monipuolista elintarvikkeiden käsittelyä ja palvelutiskitoimintaa. Liha- ja ruhomyyvälöitä on 29.

Myymälöiden palvelutiskien yhteydessä on monipuolista elintarvikkeiden käsittelyä, valmistusta ja jalostusta. Myymälän valmistamia elintarvikkeita myydään pakkaamattomana palvelutiskiltä sekä pakataan itsepalvelumyyntiin. Myymälöissä voi olla myös kahvila- ja ravintolatoimintaa sekä muiden toimijoiden valmistuspisteitä esimerkiksi leipomotoimintaa ja sushien valmistusta.

Vähittäismyyntin toiminnossa on kohteita, joihin ei tehdä suunnitelman mukaisia tarkastuksia. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi ruoka-aputoiminnan kohteet (88 toimipaikkaa) ja kuntosalien elintarvikkeiden myynti. Näihin kohteisiin tehdään aloitustarkastus ja muutoin ne tarkastetaan vain tarvittaessa.

Elintarvikkeiden myynnissä oivallisen (A) tai hyvä (B) -arvion ovat saaneet 80 % kohteista.

2.6.3 Laitokset, varastot, valmistus ja myynti

Helsingissä on valvonnassa 19 hyväksytyä elintarvikehuoneistoa (liha-, kala- ja maitoalan laitoksia sekä varastolaitoksia). Suurin osa on tuotantomäärältään pieniä tai keskisuuria laitoksia, jotka toimivat pääosin paikallisesti maakunnan alueella. Helsingissä on myös muutama suuri, valtakunnallisesti merkittävä tuotanto- tai varastolaitos. Laitosten valvonnasta vastaavat kaupungineläinlääkäri ja kaksi hygieenikkoeläinlääkäriä. Hyväksytyt huoneistot tarkastetaan pääosin Ruokaviraston riskiluokitusohjeen tarkastustiheyden mukaisesti. Joidenkin huoneistojen toimintaan sisältyy useita toimintoja (esimerkiksi liha- ja kala-alan toimintoja) tai myös rekisteröitäviä toimintoja (esimerkiksi ravintolien valmistusta), minkä vuoksi tarkastustiheys voi paikallisen riskinarvioinnin perusteella olla riskiluokitusohjeen antamaa korkeampi.

Koska hyväksytyt huoneistot tarkastetaan useamman kerran vuodessa, uusintatarkastukset tehdään pääosin suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä. Hyväksytyihin huoneistoihin kohdistuvia hallinnollisia pakkokeinoja joudutaan käyttämään melko harvoin, sillä epäkohdat korjaantuvat pääsääntöisesti huomautusten ja kehotusten avulla.

Taulukko 7: Hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen kohdemäärät ja suunniteltujen tarkastusten määrä 2026.

Hyväksytyt elintarvikehuoneistot	Riski-luokka	Toimipaikkojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2026
Maitoala	4-6	2	6	0	6
Liha-ala	4-9	9	49	5	54
Kala-ala	4-7	6	27	4	31
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi	3-6	2	4	1	5
Yhteensä	-	19	86	10	96

Valvontaa kohdistetaan hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen ohessa erityisesti kohteisiin, joiden toiminta on laajaa, joissa käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita ja tuotteita toimitetaan tukku- tai vähittäismyyntiin. Tällaisia ovat esimerkiksi kasvisten käsittelijät, jäätelönvalmistajat ja leipomot.

Taulukko 8: Elintarvikkeiden valmistuspaikkojen kohdemäärät ja suunniteltujen tarkastusten määrät 2026.

Elintarvikkeiden valmistus	Riski-luokka	Toimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä
Yhdistelmätuotteiden valmistus	2-4	31	18	3	21
Makeisten valmistus	1-3	11	4	1	5
Juomien valmistus	1-2	8	3	0	3
Muu valmistus	1-4	34	23	1	24
Lihan käsittely (lahtivaja)	2	1	0	0	0
Yhteensä	-	85	48	5	53

Taulukko 9: Vilja- ja kasvisalan kohdemäärät ja suunniteltujen tarkastusten määrä 2026.

Vilja- ja kasvisala	Riski-luokka	Toimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2026
Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	1-4	74	27	6	33
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	2-4	57	24	5	29
Muiden viljatuotteiden valmistus	2-3	6	0	0	0
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	2-4	16	12	1	13
Pakkaamotoiminta ja kauppakunnostus	1-3	3	1	0	1
Yhteensä	-	156	64	12	76

Valvontaa tehdään myös elintarvikevarastoihin ja elintarvikekuljetuksiin.

Elintarvikekuljetuksista suurin osa on lämpötilasäätelöttömiä kuljetuksia. Kuljetusten valvontaa kohdennetaan erityisesti kylmä- ja pakastekuljetuksiin.

Taulukko 10: Elintarvikkeiden varastointitoiminnan kohdemäärät ja suunniteltujen tarkastusten määrä 2026.

Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	Riski-luokka	Toimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2026
Elintarvikkeiden pakkaaminen	1	9	3	0	3
Elintarvikkeiden pakastaminen	1-4	1	1	0	1
Muu elintarvikkeiden varastointi	1-3	63	22	3	25
Yhteensä	-	86	26	3	29

Taulukko 11: Elintarvikkeiden kuljetustoiminnan kohdemäärät ja suunniteltujen tarkastusten määrä 2026.

Elintarvikkeiden kuljetus	Riski-luokka	Toimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2026
Elintarvikkeiden kuljetus	0-1	30	3	2	5
Elintarvikkeiden kuljetus jäädytettynä	1-2	19	9	3	12
Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä	1-2	2	0	0	0
Elintarvikkeiden pakastekuljetus	1-2	12	7	0	7
Yhteensä	-	63	19	5	24

2.6.4 Liikkuvat elintarvikehuoneistot

Liikkuvat elintarvikehuoneistot ovat siirrettävissä olevia myynti- tai tarjoilupisteitä tai elintarvikkeiden valmistus- tai käsittelytiloja. Tyypillisesti liikkuvat elintarvikehuoneistot toimivat erilaisissa tapahtumissa, messuilla, markkinoilla ja toreilla. Helsingissä valvonnassa on 350 liikkuvaa elintarvikehuoneistoa.

Helsingissä järjestetään vuosittain useita yleisötapahtumia, kuten festivaaleja ja messutapahtumia, joissa on elintarvikkeiden myyntiä ja tarjoilua liikkuvista elintarvikehuoneistoista. Myös toreilla ja muilla alueilla harjoitetaan liikkuvaa elintarviketoimintaa. Elintarvikealan toimijoiden on tiedotettava Helsingin elintarvikevalvontaa liikkuvasta elintarviketoiminnasta neljä (4) arkipäivää ennen liikkuvan elintarvikehuoneiston toiminnan harjoittamista paikkakunnalla.

Helsinki käsittelee liikkuvan elintarvikehuoneiston rekisteröinti-ilmoituksen, kun toimijan kotikunta on Helsinki tai jos toimija aloittaa liikkuvan toiminnan Helsingissä. Liikkuvia elintarvikehuoneistoja valvotaan säännöllisesti riippumatta toimijan kotikunnasta. Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ovat toimijoille maksullisia.

2.6.5 Elintarvikkeiden tuonti ja vienti

Elintarvikkeiden tuonti ja vienti EU-maiden välillä on periaatteessa vapaata. Tästä poikkeuksena on eläinperäisten elintarvikkeiden tuonnin valvonta, johon sisältyy erityislainsäädäntöä.

Taulukko 12: Elintarvikkeiden viennin ja tuonnin kohdemäärät ja suunniteltujen tarkastusten määrä 2026.

Elintarvikkeiden tuonti ja vienti	Riski-luokka	Toimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2026
Elintarvikkeiden maastavienti	1-2	19	3	0	3
Elintarvikkeiden maahantuonti	1-4	362	150	47	197
Yhteensä	-	381	153	47	200

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti

Eläinperäisten elintarvikkeiden maahantuontia valvotaan kohteiden suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä Oiva-tarkastuksin. Eläinperäisten tuotteiden (liha, kala, muna ja maito) maahantuojia on Helsingissä rekisterissä 191. Suomella on hyvän salmonellatilanteen vuoksi raakojen lihatuotteiden osalta erityistakuut, jonka perusteella Suomeen tuotavaan lihaan kohdistuu ylimääräisiä asiakirja- ja näytevaatimuksia salmonellan osalta. Tällaisten erityistakuiden alaisten tuotteiden maahantuojia on Helsingin rekisterissä 45.

Muu elintarvikkeiden tuonti

Eläinperäisten elintarvikkeiden maahantuontia EU:n ulkopuolisista maista valvoo Ruokavirasto ja kasvituotteiden tuontia Tulli. Ruokavirasto tai Tulli voivat lähettää tuontieriin kohdistuvia valvontapyyntöjä esimerkiksi, kun Tullin näytteenotossa on ilmennyt määräysten vastaisuutta. Toimijoiden omavalvonnan tuontivalvontaa tarkastetaan suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä. Sisämarkkinoilta ei-eläinperäisten elintarvikkeiden maahantuojia Helsingissä on 249.

Elintarvikkeiden vienti

Vientivalvonta kohdistuu Helsingistä EU:n ulkopuolisiin maihin vietäviin elintarvikkeisiin. Virkaeläinlääkärit laativat eräkohtaisia tai niin sanottuja free sales vientitodistuksia toimijoiden pyynnöstä ja valvovat, että elintarvike-erä täyttää vastaanottajamaan vaatimukset. Osa eristä tarkastetaan. Helsingissä ei ole tällä hetkellä elintarvikehuoneistoja, joilla olisi tarkastustiheyttä nostavaa kolmansiiin maihin suuntautuvaa vientitoimintaa. Vientitodistuksia myönnetään vuosittain noin 80.

2.6.6 Alkutuotanto

Alkutuotanto on elintarviketuotannon ensimmäisen vaiheen toimintaa, esimerkiksi maidon- tai munantuotantoa, lihakarjan kasvatusta, kalastusta, hunajantuotantoa sekä kasvien ja hedelmien viljelyä. Helsingissä on yhteensä 41 valvontarekisterissä olevaa alkutuotantopaikkaa. Kohteiden toimintatypit ovat hunajantuotanto (28 kohdetta), kalastus (seitsemän kohdetta) ja puutarhaviljely (viisi kohdetta). Lisäksi Helsingissä on yksi maidontuotantotila. Alkutuotannon valvontaa ohjaa Ruokaviraston ohje alkutuotannon elintarvikevalvonnasta ja riskinarvioinnista. Helsingissä valvonnassa oleva alkutuotanto on laajuudeltaan pienimuotoista ja pääosin tarvittaessa tarkastettavaa. Hyväksyntää vaativaa alkutuotantoa eli itujen laajamittaista tuotantoa ei toistaiseksi ole ollut.

Taulukko 13: Alkutuotannon kohdemäärät ja suunniteltujen tarkastusten määrä 2026.

Alkutuotanto	Toimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026	Uusintatarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2026
Maidon tuotanto	1	0	0	0
Kalastus	7	0	0	0
Hunajantuotanto	28	0	0	0
Puutarhaviljely	5	0	0	0
Yhteensä	41	0	0	0

2.6.7 Kontaktimateriaalit

Helsingissä on 76 elintarvikekontaktimateriaalialan toimipaikkaa, joista suurin osa on kontaktimateriaalien maahantuojia ja tukkumyyjiä. Kontaktimateriaalien valmistajia on vain muutamia (esimerkiksi pieni keramiikkapaja ja muovikorkkien valmistaja).

Kontaktimateriaalikohteita valvovat neljä kontaktimateriaaleihin perehtynyttä tarkastajaa.

Valvontaa kohdistetaan erityisesti kontaktimateriaalien valmistajiin ja laajaan maahantuontiin.

Taulukko 14: Kontaktimateriaalialan kohdemäärät ja suunniteltujen tarkastusten määrä 2026.

Elintarvike- kontaktimateriaalit	Riski- luokka	Toimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026	Uusinta- tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2026
Jakelu tai markkinointi	1-3	31	6	0	6
Maahantuonti	1-3	59	11	0	11
Valmistus tai jatkojalostus	2-3	9	0	0	0
Yhteensä	-	99	17	0	17

2.6.8 Ravintolisät

Helsingissä on 310 valvontakohdetta, jotka myyvät ravintolisiä. Suuri osa kohteista on ravintolisiä muun myynnin ohella myyvät vähittäismyymälät (noin 160 myymälää), joihin kohdennetaan ravintolisätarkastuksia vain projektiluontoisesti. Varsinaisia valvontakohteita on noin 150 ja niitä ovat ravintolisien valmistajat/valmistuttajat, luontaistuotekaupat, apteekit, maahantuojat, tukkukaupat ja verkkokaupat. Helsinkiin on rekisteröitynyt mm. useita suuria ravintolisien verkkokauppoja, jotka toimivat myös maahantuojina.

Yksikössä on kolme ravintolisiin, uusielintarvikkeisiin ja väitelainsäädäntöön perehtynyttä tarkastajaa. Valvontaa kohdistetaan erityisesti maahantuojiin ja verkkokauppoihin.

2.7 Neuvonta ja yhteydenottojen käsittely

Elintarvikelain (297/2021) mukaan kunnallisen elintarvikevalvonnan tehtäviin kuuluu elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijoiden ja kuluttajien neuvominen ja, tiedottaminen elintarvikeasioissa sekä ruokamyrkytyspäilyjen selvittäminen.

Elintarviketurvallisuusyksikössä käsitellään elintarvikkeisiin liittyviä yhteydenottoja, kuten neuvonta- ja toimenpidepyyntöjä Helsingin alueella.

2.7.1 Neuvonta

Helsingin elintarvikevalvonnassa elintarvikeneuvonta on pääosin keskitetty elintarvikeneuvontatiimille, jossa on kuusi elintarviketarkastajaa, taloussihteerin ja tiimipäällikkö. Tiimi vastaa yleisestä elintarvikeneuvonnasta, lausunnoista, toimenpidepyyntöjen ja ruokamyrkytyspäilyiden käsittelyyn ottamisesta sekä suurimmalta osin elintarvikehuoneistoilmoitusten käsittelystä sekä niiden johdosta tehtävistä tarkastuksista. Taloussihteerin vastaa ympäristöpalveluiden laskutuksesta, josta elintarvikelain mukainen laskutus muodostaa merkittävän osan.

Elintarvikeneuvonta toteutetaan pääasiassa sähköisesti yhteisen sähköpostin (kymp.elintarviketurvallisuus@hel.fi) kautta tai sähköisen asioinnin palvelun (Ilppa) välityksellä tulleisiin yhteydenottoihin vastaamalla. Myös elintarvikevalvonnan tarkastuskäynneillä ohjataan toimintaa ja annetaan neuvontaa. Toimijoiden käyttöön on tehty omavalvontasuunnitelmamalleja sekä ohjeita, jotka ovat saatavissa myös ruotsin ja englannin kielellä. Ohjeet ovat saatavilla hel.fi –verkkosivuilta. Lisäksi toimijoita tiedotetaan ajankohtaisista asioista neljä kertaa vuodessa lähetettävällä sähköisellä uutiskirjeellä. Yksikkö myös järjestää säännöllisiä yhteistyötapaamisia elintarvikeketjutoimijoiden kanssa, pitää vuosittain elintarvikealan toimijoille infotilaisuuden ajankohtaisista asioista sekä osallistuu esimerkiksi Business Helsingin järjestämiin yrityksille suunnattuihin infotilaisuuksiin.

Ulkomyynnin, tapahtumien ja tilapäisen elintarvikkeiden myynnin neuvonnasta huolehtii ulkomyyntitiimi, joka koostuu elintarvikemyymälät -tiimin tarkastajista. Neuvonta toteutetaan yhteisellä sähköpostilla (kymp.ulkomyynti@hel.fi). Liikkuvien elintarvikehuoneistojen tiedottamisista käsitellään vuosittain noin 1500. Lisäksi suurempia tapahtumia koskien järjestetään tapahtumaan osallistuville elintarvikealan toimijoille infotilaisuuksia tilapäisen elintarvikemyynnin käytäntöjen neuvomiseksi.

2.7.2 Lausunnot

Elintarviketurvallisuusyksikkö antaa erilaisia lausuntoja elintarvikealan toimijoille, suunnittelijoille ja muille viranomaisille. Suurin osa lausunnoista koskee suunnitteilla olevia uusia huoneistoja tai perusparannuksia olemassa oleviin huoneistoihin. Pääasiassa lausunnon antamisesta vastaa elintarvikeneuvontatiimi. Lausuntopyynnöt tulevat vireille Lupapisteen kautta tai sähköpostitse. Lausuntoja annetaan vuosittain noin 100. Tiimi tarkastaa ja tarvittaessa kommentoi myös elintarvikehuoneistoilmoitusten liitteenä lähetettävät pohjapiirustukset ennakkoneuvontana tilojen soveltuvuutta koskien. Muille viranomaisille annetaan pyynnöstä lausuntoja esimerkiksi uusista ohjeistuksista tai muutoksista lainsäädännössä.

2.7.3 Valvontapyynnot ja RASFF-ilmoitukset

Ruokavirasto lähettää säännöllisesti elintarvikkeita koskevia valvontapyyntöjä, joista suurin osa perustuu RASFF-ilmoitukseen. Euroopan komissio pitää yllä nopean hälytyksen järjestelmää (RASFF), jonka avulla tiedotetaan jäsenvaltioille sähköisesti terveysvaaraa aiheuttavista elintarvikkeista ja rehuista. RASFF-ilmoitukseen liittyviä ja muita valvontapyyntöjä on vuosittain noin 150. Ne selvitetään viivytyksettä ja RASFF-ilmoitusten tietoja käytetään muuten hyväksi valvonnan suuntaamisessa. Valvontapyynnot voivat kohdistua myös toimijoihin, jotka eivät ole tehneet ilmoitusta elintarviketoiminnastaan ja ne saatetaan valvonnan piiriin. Valvontapyyntöjen käsittelylle on asetettu kymmenen työpäivän käsittelyaikatavoite.

Jos terveysvaarallista elintarviketta epäillään olevan helsinkiläisessä valvontakohteessa, ryhdytään välittömiin toimenpiteisiin elintarvikkeiden markkinoilta poistamiseksi. Markkinoilta poistamisessa otetaan huomioon Ruokaviraston ohje elintarvikealan toimijoille takaisinvedosta sekä ilmoittamisesta viranomaisille ja kuluttajille.

2.7.4 Ruokamyrkytysepäilyt ja muut toimenpidepyynnöt

Elintarviketurvallisuusyksikkö vastaa ruokamyrkytysten sekä muiden elintarvikkeisiin ja kontaktimateriaaleihin liittyvien toimenpidepyyntöjen ja asiakasvalitusten selvittämisestä. Ruokamyrkytysepäilyt ja muut toimenpidepyynnöt käsitellään viipymättä ja tarvittaessa ryhdytään niiden edellyttämiin toimenpiteisiin kuten tarkastuksiin, näytteenottoon tai toimijan neuvontaan.

Elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoilla on velvollisuus ilmoittaa viipymättä valvontaviranomaiselle, kun hän saa tiedon tuottamansa, jalostamansa tai jakelemansa elintarvikkeen tai kontaktimateriaalin aiheuttamasta ruokamyrkytysepäilystä tai muusta reaktiosta tai haitasta. Muu reaktio tai haitta voi olla esimerkiksi allerginen reaktio tai vierasesine elintarvikkeessa. Ilmoituksen voi tehdä ympäristöterveydenhuollon sähköisessä ilmoituspalvelussa (Ilppa). Myös kuluttajat voivat tehdä sairastumis- ja haittailmoituksen Ilppa-palvelussa.

Elintarviketoimintaan liittyviä yhteydenottoja käsitellään vuosittain noin 1700. Yhteydenotoista suurin osa on ruokamyrkytysepäilyjä. Muut yhteydenotot koskevat esimerkiksi elintarvikkeisiin liittyviä haitta- ja laatu epäilyjä, elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä tai elintarvikehuoneiston hygieniaa ja haittaeläinhavaintoja. Yhteydenottojen jakauma on esitetty tarkemmin alla olevassa taulukossa 15.

Taulukko 15: Yhteydenottojen tyypit ja määrät.

Yhteydenotot tyypeittäin	Arvio yhteydenottojen määrästä
Ruokamyrkytysepäily	1300
Elintarvikkeen aiheuttama haitta	150
Elintarvikehuoneiston hygienia	70
Elintarvikkeiden laatu	100
Elintarvikkeiden pakkausmerkinnät	60
Haittaeläinhavainto	20
Yhteensä	1700

2.7.5 Asiakastyytyväisyyden seuranta

Helsinkiläiset elintarvikealan toimijat ovat elintarviketurvallisuusyksikön suurin asiakasryhmä. Elintarvikealan toimijoiden asiakastyytyväisyyttä seurataan tarkastuskäyntien jälkeen. Vuonna 2026 asiakastyytyväisyyskysely toteutetaan myös sähköpostitse annettuun elintarvikeneuvontaan. Asiakastyytyväisyyttä on seurattu useita vuosia ja tulokset ovat olleet hyviä. Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset ja avoimet vastaukset huomioidaan yksikön laatu- ja kehitystyössä.

2.8 Näytteenotto ja valvontaprojektit

Elintarvikenäytteiden laboratoriotutkimukset tehdään elintarvikelain mukaisesti hyväksytyssä MetropoliLab Oy:n laboratoriossa, jolta voidaan ostaa myös näytteenottopalvelua. Ruokavirasto on päätöksellään vuonna 2024 hyväksynyt Helsingin elintarviketurvallisuusyksikön virallisen näytteenoton siirron MetropoliLab Oy:lle. Kyse on elintarvikelain 33 §:n mukaisesta viralliseen valvontaan liittyvien tehtävien siirrosta. MetropoliLab Oy:n elintarvikenäytteenotto on akkreditoitu.

Näytteenottoa suunnataan riskiperusteisesti ottaen huomioon kohteiden riskiluokitus, omavalvonnan toimivuus, aikaisemmat valvontakokemukset sekä toimintaan liittyvät valitukset ja ruokamyrkytyspäilyt. Elintarvikehuoneistojen omavalvonnan näytteenotto otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon valvontanäytteiden määrässä. Elintarvikealan toimijoita ohjataan ottamaan ja tutkituttamaan itse omavalvontanäytteitä. Näytteenotossa ja analyyseissä otetaan huomioon mikrobikriteeriasetus ja Ruokaviraston ohjeistus näytteiden otosta ja tutkimisesta. Näytteiden kuljetuksen lämpötilanseurantaa varten on tallentava dataloggeri.

Kansallisten seurantaohjelmien näytteet otetaan Ruokaviraston erillisten näytteenottopyyntöjen mukaisesti.

Vuonna 2026 otetaan yhteensä noin 485 näytettä mikrobiologisiin tai kemiallisiin tutkimuksiin. Näytteet koostuvat erikseen määritellyistä projektinäytteistä, hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen näytteistä sekä rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen omavalvonnan valvontanäytteistä. Näytteistä tehtävät analyysit ovat pääsääntöisesti toimijalle maksullisia.

Näiden lisäksi on varauduttu ottamaan 150 näytettä valitusten tai ruokamyrkytysten selvittämiseksi ja näiden tutkimiseen on varattu erillinen rahoitus yksikön budjetissa. Näytteiden yhteismäärä on esitetty alla olevassa taulukossa 16.

Taulukko 16: Vuoden 2026 näytteet.

Näytteet ja näytteenottokohteet	Näytteiden määrä
Projektinäytteet yhteensä	265
Hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen omavalvonnan valvontanäytteet	145
Omavalvonnan valvontanäytteet: leipomot, eineskeittiöt, tuotantolaitokset ja lihamyymälät	20
Omavalvonnan valvontanäytteet: myymälät, ravintolat, ulkomyynti ja tapahtumat	30
Sisämarkkinatuonnin näytteet	25
Ruokamyrkytysten ja valitusten selvittämiseen liittyvät näytteet	150
Yhteensä	635

Huonot näytetulokset johtavat uusintänäytteenottoon ja tuloksen syyn selvittämiseen toimijan kanssa. Jos huonon tuloksen syyksi epäillään puutteita toiminnassa, toimijalle annetaan ohjausta ja neuvontaa. Jos huono tulos johtuu raaka-aineen laadusta, tiedotetaan raaka-aineen toimittajan valvontaviranomaista.

Näytteenottoprojekteista laaditaan yhteenveto ja tiedote. Yhteenvedossa pohditaan, onko tarvetta huomioida tuloksia valvonnassa ja onko vastaavalle projektille tarvetta jatkossa. Yhteenveto projekteista lähetetään tiedoksi näytteenottokohteille ja tulokset käsitellään myös ympäristö- ja lupajaostossa.

2.8.1 Projektit

Projekti myymälöissä valmistettavan jauhelihan hygieenisestä laadusta jatkuu vuonna 2026. Projektissa näytteitä otetaan jauhelihaa valmistavista vähittäismyymälöistä kaksi näytettä huoneistoa kohden. Näytteeksi otetaan naudan jauhelihaa, sika-nautajauhelihaa tai lammassauhelihaa joko palvelutiskistä tai kylmäkalusteesta, jos jauheliha on välittömästi myyntiin pakattua. Tutkimukset ovat toimijalle maksullisia lukuun ottamatta shigatoksiinia tuottavan *Escherichia coli* -bakteerin (STEC) tutkimusta.

Konditoriatuotteiden hygieenisen laadun tutkimuksia jatketaan vuonna 2026. Kahviloiden myyntivitriineissä todetaan usein lämpötilapoikkeamia etenkin kesäisin, joten näytteet otetaan kesällä. Näytteitä otetaan leipomokonditorioista ja kahviloista, jotka itse valmistavat tai koristelevat konditoriatuotteita. Näytteitä otetaan yhdestä kahteen huoneistoa kohden. Näytteiden tutkimukset ovat toimijoille maksullisia.

Maahantuotujen juustojen hygieenistä laatua tutkitaan näytteenottoprojektissa vuonna 2026. Näytteitä otetaan juustojen maahantuojilta (tukkumyymälät, vähittäismyymälät ja ravintolat). Näytteitä pyritään ottamaan erityisesti raakamaidosta valmistetuista juustoista ja tuorejuustoista, joihin liittyvät suurimmat mikrobiologiset vaarat. Näytteitä otetaan yhdestä kahteen huoneistoa kohden. Näytteen tutkimukset ovat toimijoille maksullisia.

Kasvisruokaprojektissa otetaan näytteitä toimijoiden itse valmistamista, jäädytetyistä kasvisruuista (esimerkiksi kasvispihvit, tofu, falafelpyörökät) sekä raasteista ja salaateista. Projekti on kaksivuotinen ja se alkaa syksyllä 2026. Näytteeksi pyritään ottamaan erityisesti ituja, yrttejä ja niin sanottuja baby leafsejä sisältäviä salaatteja. Näytteitä otetaan lounasravintoloista ja valmistuspaikoista yhdestä kahteen huoneistoa kohden. Tutkimukset ovat toimijoille maksullisia.

Ulkomyynnissä tarjoiltavan ruoan hygieenisen laadun näytteenottoprojekti toteutetaan vuonna 2026. Näytteet otetaan ulkomyynnistä, toreilta, tapahtumista sekä messuilta liikkuvista elintarvikehuoneistoista (esimerkiksi ruokarekat, myyntikärryt, teltat). Näytteeksi otetaan jäädytettyjä ruoka-annoksia, keitettyä riisiä, esikypsennettyä lihaa, salaatteja ja muita lisukkeita (esimerkiksi kastikkeita) yhdestä kahteen näytettä tarjoilupaikkaa kohden. Tutkimukset ovat toimijalle maksullisia

Hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen (liha- ja kala-alan laitokset) pinnoilta tutkitaan tautia-aiheuttavia bakteereja (listeria ja salmonella) projektissa vuonna 2026-2027. Projektiin osallistuu myös muita Uudenmaan kuntia. Näytteitä tutkitaan kahdesta neljään toista kappaletta vuodessa laitoksen koosta ja toiminnasta riippuen. Näytteiden tutkimukset ovat toimijoille maksullisia. Lisäksi liha-alan laitoksista tutkitaan shigatoksiinia tuottava Escherichia coli eli STEC-bakteeri, jonka tutkimuskustannuksista vastaa ympäristöpalvelut. Projektinäytteet korvaavat osan hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen omavalvonnan valvontanäytteistä.

Pubeihin kohdistuvassa tarkastusprojektissa kartoitetaan pubien yleistä hygieniää. Lisäksi tarkastusten yhteydessä selvitetään pubien toimijatietojen ajantasaisuus ja onko pubeissa sellaista elintarvikkeiden käsittelyä, että niiden pitäisi kuulua säännöllisen valvonnan piiriin. Ruokaviraston määritelmän mukaan pubitoiminta on vain alkoholijuomatarjoilua, jonka lisäksi voi olla vähäistä huoneenlämmössä säilyvien elintarvikkeiden tarjoilua (esimerkiksi snackseja). Näitä ovat esimerkiksi anniskeluravintolat ja yökerhot. Projektissa tarkastetaan 75 pubia helmi-syyskuun 2026 aikana. Tarkastukset ovat valvontasuunnitelman mukaisia. Tarkastuksista peritään taksan mukainen maksu, jos tarkastuksella havaitaan toimijan vaihtuneen tai pubin toiminta on laajentunut esimerkiksi kahvila-, grilli-pikaruoka- tai ravintolatoiminnaksi. Jos toimija on pysynyt samana ja toiminta on edelleen pubitoimintaa, tarkastuksesta ei peritä maksua.

Petosvalvonnan projektissa tarkastellaan puutteita maahantuotavien elintarvikkeiden vaatimuksissa ja kuljetuksissa. Tavoitteena on selvittää miten paljon ja minkälaisia puutteita maahantuotavissa elintarvikkeissa ja niiden kuljetuksissa esiintyy sekä havainnoida mahdollista petoksellista toimintaa. Projekti toteutetaan yhteistyössä Tullin kanssa.

Projektien näytemäärät, aikataulut sekä näytteistä tutkittavat analyysit on esitetty alla olevassa taulukossa 17.

Taulukko 17: Projektinäytteiden määrä, aikataulu ja analyysit.

Projekti	Näyte- määrä (kpl)	Aikataulu	Analyysit
Maahantuotujen juustojen hygieeninen laatu	30	maalis- kesäkuu 2026	Alustava aistinvarainen arviointi, <i>Escherichia coli</i> , <i>enterobakteerit</i> , <i>homeet</i> , <i>Staphylococcus aureus</i> , <i>Listeria monocytogenes</i> , <i>Salmonella</i>
Myyvälöiden valmistaman jauhelihan hygieeninen laatu 2025-2026	30	tammi- maaliskuu 2026	Alustava aistinvarainen arviointi, aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku, <i>Escherichia coli</i> , <i>Salmonella</i> , STEC
Kasvisruokien, salaattien ja raasteiden hygieeninen laatu	50/vuosi	syyskuu 2026- toukokuu 2027	Tuotteesta riippuen: alustava aistinvarainen arviointi, aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku, <i>enterobakteerit</i> , <i>Escherichia coli</i> , <i>Bacillus cereus</i> , <i>Staphylococcus aureus</i> , <i>Clostridium perfringens</i> , <i>Listeria monocytogenes</i> , <i>hiivat</i> , <i>homeet</i> , <i>Salmonella</i> , <i>Yersinia pseudotuberculosis</i>
Konditoriatuotteiden hygieeninen laatu 2025- 2026	50	touko-elokuu 2026	Alustava aistinvarainen arviointi, aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku, <i>enterobakteerit</i> , <i>Staphylococcus aureus</i> , <i>Bacillus cereus</i>
Ulkomyynnissä tarjoiltavan ruoan hygieeninen laatu	30	tammi- joulukuu 2026	Tuotteesta riippuen: alustava aistinvarainen arviointi, aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku, <i>enterobakteerit</i> , <i>Escherichia coli</i> , <i>Staphylococcus aureus</i> , <i>Clostridium perfringens</i> , <i>Bacillus cereus</i> , <i>hiivat ja homeet</i> .
Hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen tuotantoympäristön patogeenit	75/vuosi	tammikuu 2026- joulukuu 2027	<i>Salmonella</i> , <i>Listeria monocytogenes</i> , STEC

2.8.2 Muu näytteenotto

Sisämarkkinoilta tuotavia raakaa lihaa ja raakalihavalmisteita otetaan näytteeksi sisämarkkinavalvonnan tarkastusten yhteydessä noin 25 kappaletta. Näytteistä tutkitaan salmonella. Yksi näyte koostuu kahdesta viiteen osanäytteestä. Ympäristöpalvelut maksaa tutkimuksen kustannukset.

Hyväksytyistä elintarvikehuoneistoista (liha-, kala- ja maitoalan laitokset) otetaan näytteitä huoneistokohtaisten näytteenottosuunnitelmien mukaisesti omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi. Näytteeksi otetaan huoneistoissa valmistettuja tuotteita sekä pintapuhtausnäytteitä listeria- ja salmonellatutkimuksiin. Tutkittavat tuotteet, osanäytteiden määrä ja analyysit perustuvat mikrobikriteeriasetukseen ja Ruokaviraston ohjeisiin.

Lisäksi elintarvikehuoneistojen omavalvonnan toimivuuden arvioimiseksi otetaan näytteitä rekisteröidyistä elintarvikehuoneistoista. Näytteitä otetaan erityisesti kohteista, jotka valmistavat elintarvikkeita tukku- tai vähittäismyyntiin kuten tuotantolaitoksista, kasvispakkaamoista, leipomoista ja einiskeittiöistä sekä ruhoja käsittelevistä lihamyymälöistä. Näytteenottoa suunnataan myös ravintoloihin, suurten myymälöiden palvelutiskeihin sekä ulkomyyntiin erityisesti kohteisiin, joihin ei kohdistu projektinäytteenottoa.

2.8.3 Näytteenotto ruokamyrkytys- ja valitustapauksissa

Ruokamyrkytyspäilyjen ja -epidemioiden sekä kuluttajavalitusten perusteella otetaan tarvittaessa näytteitä. Näiden näytteiden määrä vaihtelee vuosittain. Yleensä tutkittujen näytteiden määrä on ollut vuosittain 50–100. Ruokamyrkytys- ja valitusnäytteiden tutkimiseen on varattu erillinen rahoitus yksikön budjetissa. Näytteeksi voidaan ottaa valmiita elintarvikkeita, raaka-aineita tai näytteitä pinnoilta. Ruokamyrkytyspäilyissä tutkitaan tavallisesti useita näytteitä tapausta kohden, sillä todennäköisestä aiheuttajasta ei välttämättä ole näytteenottohetkellä varmuutta. Ruokamyrkytyspäilyilmoitus ei aina johda näytteenottoon. Näin on esimerkiksi silloin, jos sairastuneita on vain yksi, vaikka epäiltyä ruokaa olisi nauttinut lukuisa joukko ihmisiä. Epidemiaselvityksistä on kerrottu tarkemmin seuraavassa kappaleessa.

2.9 Ruokamyrkytyssepidemioiden ja elintarvikevaaratilanteiden selvittäminen

Ruokamyrkytysten käytännön selvitystyötä tekee lakisääteisen ruokamyrkytysseelvitysryhmän alaisuudessa toimiva ruokamyrkytystiimi, johon kuuluu viisi elintarviketarkastajaa ja hygieenikkoeläinlääkäri. Tiimi hoitaa yli viiden henkilön ruokamyrkytyssepidemioiden selvitystyön sekä tarvittavien epäily- ja selvitysilmoitusten raportoinnin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Ruokaviraston yhteiseen ruokamyrkytyssepidemiarekisteritietojärjestelmään (RYMY).

Ruokamyrkytyssepidemiaepäilyistä ja harkinnan mukaan myös yksittäisistä epäilyistä ilmoitetaan Helsingin kaupungin epidemiologisen toiminnan terveydenhoitajille ja tartuntatautilääkäreille.

Tavoitteena on käsitellä ruokamyrkytyssepäilyt ja -epidemiat sekä muut terveysvaaratilanteet nopeasti ja tehokkaasti. Valtaosa (noin 80 %) ruokamyrkytyssepäilyistä tulee valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon sähköisen ilmoituspalvelun (Ilppa) kautta. Ruokamyrkytyssepidemioiden osalta lakisääteinen selvitysaika on kolme kuukautta. Yksittäisten ruokamyrkytyssepäilyjen käsittelylle ei ole tavoiteaikaa, mutta epäilyt selvitetään nopeasti, useimmiten muutamassa päivässä. Vati-järjestelmä ei toistaiseksi mahdollista ruokamyrkytyssepäilyjen käsittelyaikojen seuranta. Ruokamyrkytyssepidemiaepäilyjen selvittämistä varten on käytössä sähköinen Webropol-kyselylomake. Kyselylomakkeella voidaan tapauskohtaisesti kerätä tarvittavat tiedot muun muassa oireista ja syödyistä ruoista.

Ruokamyrkytyssepidemioiden lisäksi yksikössä selvitetään myös muita elintarvikevaaratilanteita. Elintarvikevaaratilanteella tarkoitetaan tapausta, jossa markkinoilla epäillään tai tiedetään olevan kuluttajien terveydelle vaarallista elintarviketta. Elintarvikevaaratilanne on esimerkiksi vierasesine elintarvikkeessa, elintarvike sisältää allergeenejä, joita ei ole mainittu pakkausmerkinnöissä, tai elintarvike sisältää terveydelle haitallista ainetta.

3 Terveystensuojelun valvontasuunnitelma

3.1 Kunnan terveystensuojeluviranomaisen tehtävät

Kunnan tehtävänä on edistää ja valvoa terveystensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Terveystshaittoja voi syntyä esimerkiksi puutteellisesta hygieniasta, asuntojen, koulujen ja päiväkotien sekä muiden julkisten tilojen sisäilmaongelmien seurauksena sekä talousveden ja uimaveden laatuongelmista. Edistämme terveellistä elinympäristöä ennaltaehkäisevällä valvonnalla, johon kuuluu esimerkiksi suunnitelmallinen tarkastustoiminta, lausuntojen antaminen sekä ilmoitusten ja hakemusten käsittely. Lisäksi selvitämme epäiltyjä terveystshaittoja ja valvomme todettujen terveystshaittaa aiheuttavien tekijöiden poistamista. Keskeinen tehtävämme on tiedottaa terveystshaittojen ennaltaehkäisystä sekä järjestää terveystensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa kaupunkilaisille ja toiminnanharjoittajille.

Lupa- ja valvontavirasto ohjaa kuntien terveystensuojeluvilvontaa. Valvira, aluehallintovirastot ja ELY-keskusten ympäristöä ja luonnonvaroja koskevat lupa- ja valvontatehtävät yhdistettiin uuteen valtakunnalliseen lupa- ja valvontavirastoon 1.1.2026.

Elinympäristön terveellisuuden turvaamiseen vaikuttavat tulevaisuudessa isot muutokset, kuten ilmastomuutos ja terveystensuojelulainsäädännön kokonaisuudistus. Valvonnassa tarkastelemme jatkuvasti muuttuvaa toimintaympäristöämme ja reagoimme uusiin riskeihin vilvontaa ja neuvontaa suuntaamalla sekä kehittämällä.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä vilvontaa koskeva terveystensuojelun valvontasuunnitelma siten, että vilvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveystshaittoja ehkäisevää (terveystensuojelulaki 763/1994, 4 a §). Terveystensuojeluviranomaisena toimii Helsingissä kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto. Terveystensuojelun vilvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö lukuun ottamatta talousveden vilvontaa, josta vastaa elintarviketurvallisuusyksikkö. Terveystensuojeluvilvonnin tehtäviä hoitavat ympäristöterveysyksikön päällikkö, kaksi tiimipäällikköä, kaksi johtavaa ympäristötarkastajaa, 23 ympäristötarkastajaa ja asumisterveysneuvoja.

Terveydensuojelun valvonta kohdistuu talousvettä toimittavan laitoksen, uimahallien, uimarantojen, asuntojen, päiväkotien sekä koulujen ja oppilaitosten, jatkuvaa hoitoa antavien sosiaalihuollon yksiköiden, majoitushuoneistojen, kauneushoitoloiden, tatuointi- ja solariumhuoneistojen, kuntosalien ja saunojen sekä muiden julkisten tilojen valvontaan. Edellä mainittuihin toimintoihin (asuntoja lukuun ottamatta) tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia kohdekohtaiseen riskinarviointiin perustuvassa aikataulussa. Terveydensuojeluvalvonnan tarkastusten tarkastuskertomukset tehdään valtakunnallisesti käytössä olevalla Vati-järjestelmällä. Vati on Ruokaviraston ylläpitämä ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä. Kunnan terveydensuojelutehtäviin kuuluu myös velvoite huolehtia Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveyssäännösten (2005) 20 ja 39 artiklassa tarkoitettujen todistusten myöntämisestä sekä velvoite ruumiinkuljetuslupien myöntämisestä (sopimus ruumiiden kuljettamisesta, valtiosopimus 13/1989).

3.2 Valvonnan painopistealueet

Terveydensuojelulain valtakunnallisen valvontaohjelman toimialakohtaisia painopistealueita ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen terveydensuojelussa. Alle on kuvattu, miten painopistealueita toteutetaan valvontaohjelmakaudella Helsingissä.

3.2.1 Talousvesivalvonnan uudet sisällöt

Alueellinen yhteistyö

Tavoitteena on saada perustettua aktiivisesti toimivia ja säännöllisesti kokoontuvia yhteistyöryhmiä. Uudellamaalla toimii Lupa- ja valvontaviraston kokoon kutsuma talousvesivalvojien yhteistyöryhmä. Ryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa ja kutsuu tarvittaessa kokouksiin myös muita asiantuntijoita kuten ympäristösuojeluviranomaisia ja pelastuslaitoksen edustajia. Pääkaupunkiseudun terveydensuojeluviranomaisilla on säännöllisiä tapaamisia Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY) valvontaan liittyen ja Keski-Uudenmaan Vesi Kuntayhtymä järjestää kaksi kertaa vuodessa yhteistyöpalaverin, johon osallistuu alueen terveydensuojeluviranomaisia, vesilaitosten edustajia ja pelastuslaitosten edustajia. Yhteistyöryhmissä käsitellään mm. ajankohtaisia valvonta-asioita, häiriötilanteita, lainsäädännön muutoksia ja varautumista.

Riskienhallintasuunnitelmat

Valvotaan, että talousvettä toimittavat laitokset tarkistavat riskienhallintasuunnitelmansa ajoissa ja ennen valvontatutkimusohjelmien tarkistamista. Laitosten on pidettävä ajan tasalla riskienhallintasuunnitelmat sellaisten riskien ennalta ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi, joista voi aiheutua terveyshaittaa talousveden välityksellä.

Riskienhallintasuunnitelmat kattavat koko vedentuotantoketjua koskevat riskit, ja niissä on esitettävä riskienhallinnan kannalta keskeiset tiedot ja tarkoituksenmukaiset menettelytavat riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi. Riskienhallintasuunnitelmat laaditaan yhteistyössä kunnan terveydensuojeluviranomaisen sekä muiden riskienhallinnan kannalta keskeisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa.

Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta

Talousveden ja lämpimän käyttöveden laadun turvaamiseksi ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan on koottava ja pidettävä ajan tasalla riskienhallinnan kannalta tarpeellisia tietoja ja hallittava rakennuksen vesilaitteistoihin liittyviä riskejä. Myös tiloissa toimivan toiminnanharjoittajan on osallistuttava rakennuksen vesilaitteistoja koskevaan riskienhallintaan.

Ensisijaisia tiloja ovat:

- Majoitustoimintaan tarkoitettut tilat lukuun ottamatta majoituskasarmeja sekä majoittumiseen tarjottuja kalustettuja huoneistoja, loma-asuntoja
- Yleisölle avoimet kylpylät, uimahallit, maauimalat ja saunat
- Tehostetun palveluasumisen tai laitoshoidtoa antavat sosiaalihuollon yksiköt
- Sairaalat ja terveyskeskukset, joissa vuodeosasto
- Muut kunnan päätöksen mukaiset tilat, joista voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa rakennuksen vesilaitteiston välityksellä.

Terveydensuojelulain määrittämä takaraja riskinarviointien ja -hallintatoimien valmistumiselle on 12.1.2029. Riskinarviointiin perustuen Helsinki on päätöksellä ottanut myös matkustajasatamat ja vastaanottokeskukset ensisijaisten tilojen valvonnan piiriin.

Suunnitelmakaudella ensisijaisten tilojen omistajia ohjeistetaan ja kannustetaan tekemään vesilaitteistojen riskinarviointi ja tarvittaessa tehostamaan riskienhallintatoimenpiteitä. Vesilaitteistojen riskinarviointia ja hallintatoimenpiteiden todentamista ei edellytetä ennen siirtymäsäännöksen voimaantuloa, mutta voimassa olevan lainsäädännön nojalla annamme kuitenkin neuvontaa ja ohjaamme huomioimaan legionellabakteerien torjunnan toiminnassa. Siirtymäkaudella toteutamme painopistettä tiedottamalla ensisijaisten tilojen omistajia tulevasta velvoitteesta sekä pyytämällä sairaaloilta ja vuodeosastollisilta terveyskeskuksilta sekä matkustajasatamilta terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoituksen ja neuvomalla tässä yhteydessä vesilaitteistojen riskinarviointivelvoitteesta. Tämän lisäksi arvioimme suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä legionellan esiintymisen riskiä mittaamalla talousveden ja lämpimän käyttöveden lämpötiloja sekä neuvomme legionellariskin pienentämiseksi tehtävistä toimenpiteistä ja riskinarviointivelvoitteesta.

3.2.2 Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa

Henkilöstön riittävä osaaminen varmistetaan ja kehitystarpeet tunnistetaan vuosittain tehtävän osaamiskartoituksen avulla. Koko henkilöstöä koulutetaan yleisistä valvontaan liittyvistä teemoista ja valvojilla on mahdollisuus erikoistumiseen ja lisäkouluttautumiseen valvonnan eri osa-alueilla. Koko henkilöstö seuraa aktiivisesti alan kehitystä ja osaamista pidetään yllä osallistumalla vuosittain alan koulutuksiin, seminaareihin ja tapahtumiin, kuten esimerkiksi Sisäilmastoseminaariin. Henkilöstöä jatkokouluttamalla on varmistettu, että yksikössä on useita rakennusterveysasiantuntijakoulutuksen (RTA) käyneitä. Yhdellä valvojalla on lisäksi asbesti- ja haitta-aineasiantuntijan sertifiointi. Kaksi talousvesivalvontaa tekevää tarkastajaa on käynyt talousvesivalvonnan täydennyskoulutuksen. Ympäristöterveysyksikössä on meluhaittojen arviointiin ja mittaamiseen erikoistuneita valvojia ja ohjelmakaudella vahvistetaan vielä laaja-alaisemmin yksikön melumittausosaamista.

Mittareita ja välineitä on hyvin valvonnan tarpeeseen ja niiden ylläpidosta ja kalibroinnista huolehditaan vuosittain. Ohjelmakaudella on hankittu uusi melumittari ja lämpötilamittareita veden lämpötilavalvontaan. Muuta laitteistoa päivitetään tarvittavilta osin.

Ympäristöterveysyksikössä luodun kohdekohtaisen riskinarviointimallin käyttöönoton myötä valvontaa on voitu kohdentaa aiempaa riskiperusteisemmin. Yksikössä seurataan aktiivisesti Vati-järjestelmään kertyvää valvontatietoa niin tarkastustoiminnan suunnittelun, valvonnan toteutumisen seurannan kuin toiminnan kehittämisen näkökulmasta. Riskinarviointimallia päivitettiin Vati-järjestelmässä olevien valvonnan tulosten sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston arviointi- ja ohjauskäynnin ohjeistuksen perusteella vuodelle 2025.

Tulevalla ohjelmakaudella painotamme valvontatietoon ja riskiin perustuen tarkastuksia vuosittain sille osa-alueelle, missä on syntynyt merkittävää tarkastusvelkaa ja tilojen käyttäjäryhmänä ovat erityisherät väestönosat. Vuonna 2026 painotamme valvontaa päiväkodeihin, vuonna 2027 oppilaitoksiin ja vuonna 2028 jatkuvaa hoitoa antaviin sosiaalihuollon yksiköihin.

Valvonnassa on havaittu toiminnanharjoittajien tarvitsevan tukea terveydensuojelun omavalvonnan luomiseen ja omien riskien tunnistamiseen sekä niiden seuranta- ja hallintakeinojen kehittämiseen. Ympäristöterveysyksikössä on tehty ohjaava mallipohja omavalvontasuunnitelmaan kouluille, päiväkodeille, sosiaalihuollon yksiköille sekä kauneudenhoito- ja tatuointialan toiminnanharjoittajille. Mallipohjien jalkautus on aloitettu vuonna 2024. Painopistettä toteutetaan tällä ohjelmakaudella laajentamalla omavalvontamallipohjien laadintaa myös muihin toimintatyyppeihin. Lisäksi painopistettä toteutetaan kattavalla neuvonnalla tarkastuksilla sekä muissa yhteyksissä.

3.2.3 Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yhteisessä osiossa on kuvattu kattavammin valmiuden ja varautumisen käytännöt.

Talousveteen liittyviä häiriötilanteita harjoitellaan Helsingin seudun ympäristöpalveluiden (HSY) sekä Espoon ja Vantaan terveydensuojeluviranomaisten kanssa joka toinen vuosi. Lisäksi Helsingin, Espoon ja Vantaan terveydensuojeluviranomaisilla ja HSY:llä on oma VIRVE-puheryhmä, jonka käyttöä harjoitellaan joka toinen kuukausi.

3.3 Riskinarviointi ja tarkastustiheys

Vuosille 2025–2028 laaditun valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman mukaisesti kunnan on terveydensuojelun painopisteiden avulla kohdennettava resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioitava lainsäädännön tuomat muutokset. Valvonnan suuntaamisessa kiinnitetään erityisesti huomiota kohteisiin, joissa on toistuvasti esiintynyt ongelmia.

Lupa- ja valvontavirasto on antanut yleiset ohjeet kuntien riskinarviointiin, mutta korostaa valvojan velvollisuutta arvioida kohdekohtaisesti riittävä tarkastustiheys.

Terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan toiminnot jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määrittyy valvottavan toimintatyyppin yleinen tarkastustiheys. Jokaisen tarkastuksen perusteella valvoja tekee toiminnalle ympäristöterveysyksikön kehittämän riskinarviointimallin mukaisen kohdekohtaisen riskinarvion, jonka pohjalta määräytyy toiminnan seuraava tarkastusväli.

Kohdekohtaisessa riskinarvioinnissa arvioidaan haitan esiintymisen todennäköisyyttä ja seurausten merkittävyyttä Vati-tarkastusrivien mukaisesti. Jokainen toimintatyyppi saa riskiluvun, jonka perusteella määritetään kohteen riskitaso (matala, tavanomainen, kohonnut). Seuraavan tarkastuksen ajankohta määräytyy riskitason mukaan. Näin voidaan suunnata tarkastukset riskialttein piin kohteisiin ja vähentää tarkastuksia kohteissa, joiden riskit ovat pienet tai hyvin hallinnassa. Kohdekohtaisen riskinarvioinnin käyttö antaa toimijoille mahdollisuuden vaikuttaa omalla toiminnallaan tarkastustiheyteen. Toiminnanharjoittajalle kerrotaan tarkastuksella, mihin tarkastustiheys perustuu ja miten hän voi siihen toiminnallaan vaikuttaa sekä tarkastuksen keskeinen sisältö.

Riskinarviointi on jatkuva prosessi eli viimeistään seuraavalla säännöllisen valvonnan tarkastuksella arvioidaan kohdekohtainen riski uudelleen. Kohdekohtaisessa riskinarviossa huomioidaan Lupa- ja valvontaviraston valvontaohjelmassa asettamat raamit. Riskinarviointimallin kehittäminen ympäristöterveysyksikössä jatkuu ohjelmakaudella niin, että se kattaa kaiken huoneisto- ja uimavesivalvonnan.

Valtakunnallisen Vati-järjestelmän rakenteen vuoksi toimipaikkojen kokonaismäärän sijasta valvonnan suunnittelussa ja raportoinnissa käytetään valvottavien toimintojen lukumäärää. Samassa toimipaikassa voi olla useita toimintoja, kuten koulu, liikuntatila ja allastila ja näiden tarkastustiheydet voivat vaihdella kerran vuodessa tarkastettavasta harvimmillaan joka viides vuosi tarkastettavaan. Kohdekohtaisen riskinarvion seurauksena tarkastustiheys voi harventua pisimmillään Lupa- ja valvontaviraston asettamaan vähimmäistarkastustiheyteen: tarkastus joka viides vuosi. Samalla tarkastuksella voidaan tarkastaa useita toimintoja.

Riskinarvioinnissa korostuvat seuraavat tekijät:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhuksat, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Asian kiireellisyys (terveyshaitan esiintymisen todennäköisyys ja vakavuus sekä seurausten merkittävyys)
- Altistavan olosuhteen määrittely, altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (jatkuva tai tilapäinen oleskelu)
- Käytävissä olevat valvonnan tulokset
- Onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Tilojen kunto, olosuhteet, kunnossapito sekä tilojen soveltuvuus ja riittävyys toimintaan nähden
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit.

3.4 Tarkastus

3.4.1 Tarkastuksen määrittely

Terveydensuojelussa tarkastustoiminnan tavoitteena on selvittää toiminnan vaatimuksenmukaisuutta sekä sitä, aiheutuuko jostakin tekijästä tai olosuhteesta terveyshaittaa. Terveyshaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi annetaan tarvittavia ohjeita ja kehotuksia. Mikäli terveyshaittaa aiheuttavaa olosuhdetta ei poisteta kehotuksesta, määrätään asiasta tarvittaessa valituskelpoisella päätöksellä.

Terveydensuojelussa valvomme terveydensuojelulain tarkoittamia toimintoja suunnitelmallisesti tekemällä tarkastuksia sekä ottamalla näytteitä. Nämä säännöllisen valvonnan toimenpiteet ovat maksullisia erikseen vahvistetun ympäristöterveydenhuollon taksan mukaisesti. Terveydensuojeluvalvonnan suunnitelmallisten tarkastusten tarkastuskertomukset tehdään valtakunnallisesti käytössä olevalla Vati-lomakkeella, jossa toimintaa arvioidaan rivikohtaisesti asteikolla A (vaatimusten mukainen, ei toimenpiteitä), B (vähäisiä puutteita, ohjaus ja neuvonta), C (vaatimusten vastainen, kehoitus), D (vaatimusten vastainen, hallintopakko). C- ja D-arviosta seuraa maksullinen uusintatarkastus, jossa havaittujen epäkohtien korjaaminen varmistetaan. Uusintatarkastus voidaan toteuttaa dokumentteihin pohjautuvana asiakirjatarkastuksena tai paikan päällä tehtävänä tarkastuksena. Pieni osa suunnitelmallisista tarkastuksista tehdään kokonaan asiakirjatarkastuksina siten, että tarkastukseen ei sisälly tarkastuskäyntiä kohteessa.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristöpalvelut tekee muuta terveydensuojelulain tarkoittamaa valvontaa mahdollisten terveyshaittojen selvittämiseksi. Tähän kuuluvat mm. asumisterveyteen liittyvät tarkastukset sekä asiakkaiden valitukseen liittyvät selvitykset. Valitusten perusteella tehtyjen tarkastusten lisäksi kohteeseen voidaan toiminnanharjoittajan pyynnöstä tehdä ennakkotarkastus, kun uutta toimintaa vasta suunnitellaan. Edellä mainitut asunnon-, epäily-, valitus- ja ennakkotarkastukset ovat maksuttomia.

3.4.2 Tarkastuksen sisältö ja käytetty aika

Tarkastus ja uusintatarkastus sisältävät tarkastukseen valmistautumisen (tutustuminen toiminnan asiakirjoihin: toiminnasta tehty päätös, terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitus, aiemmin laaditut tarkastuskertomukset ym.), tarkastuksen suorittamisen, tarkastuskertomuksen laatimisen ja kirjausten tekemisen tietojärjestelmiin. Tarkastusprosessiin voi myös sisältyä havaituista epäkohdista ilmoittaminen muille valvontaviranomaisille. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintaan tai asiakirjoihin.

Tarkastus voi sisältää osin tai kokonaan etänä suoritettavia osuuksia, kuten haastattelun ja asiakirjatarkastuksen. Kotirauhan piiriin kuuluvien toimintojen ja freelancer-toiminnanharjoittajien toimintojen tarkastukset suoritetaan etänä asiakirjatarkastuksena (omavalvontasuunnitelma) ja haastatteluna. Tarkastuksella selvitetään, harjoitetaanko tarkastettavassa kohteessa elinympäristöön vaikuttavaa toimintaa siten, ettei siitä synny terveyshaittoja. Tarkastukseen liittyy usein ohjausta ja neuvontaa sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa. Suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohdetyyppien tarkastuksilla toiminnanharjoittajaa ohjataan omavalvonnan toteuttamisessa. Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi tarkastuksen kohteelle ja muille asianosaisille. Tarkastuskertomus laaditaan, vaikka asiat kohteessa olisivatkin kunnossa. Poikkeuksena on katselmus, jolla tarkastuskertomuksen korvaa lausunto.

Tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika riippuu mm. tilojen koosta ja toiminnan laajuudesta. Koko tarkastusprosessiin (tarkastuksen sopiminen, valmistelu, tarkastus, tarkastuskertomuksen laatiminen, mahdollisesti näytteenotto) kuluu aikaa keskimäärin kolmesta kuuteen tuntia. Tarkastusten sisällöstä on selostettu tarkemmin tämän suunnitelman valvontakohteet osioissa. Ympäristöpalveluiden valvonnassa olevat terveydensuojelulain mukaiset kohteet ja niihin kohdistuvat valvontatoimet kuten mm. kaikki tarkastukset, näytteenotot ja yhteydenotot kirjataan Vati-tietojärjestelmään.

3.5 Ilmoituksen- ja hakemuksenvarainen toiminta

3.5.1 Ilmoituksenvarainen toiminta

Terveydensuojelulain mukaisesta toiminnasta tulee tehdä ilmoitus. Ilmoitus tehdään viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista. Ilmoitus tulee tehdä seuraavien tilojen käyttöönotosta, toiminnan muutoksesta, toimijan vaihtumisesta tai toiminnan lopettamisesta:

- majoitustoimintaan tarkoitettu tila
- yleisölle avoin kuntosali, liikuntatila, sauna, kylpylä, uimahalli, maauimala ja uimaranta
- päiväkotia ja lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikka sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta, korkeakoulutusta, taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä järjestävä oppilaitos tai sen opetuksen järjestämispaikka
- jatkuvaa hoitoa antava sosiaalihuollon toimintayksikkö
- solariumpalvelu, ihoa rikkova toiminta (esimerkiksi tatuointiliike) ja erityistä hygieniaa edellyttävä kauneushoitola
- muu huoneisto ja laitos sekä sellaiset toiminnot, joista voi aiheutua niiden käyttäjämäärä tai luonne huomioon ottaen terveyshaittaa

- otettaessa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, ja muun kuin terveydensuojelulain 18 §:ssä tarkoitetun hakemusmenettelyyn kuuluvan talousvettä toimittavan laitoksen toiminnasta sekä vedenjakelualueesta, jossa vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla talousvetenä käytettäväksi yhteensä vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa, ja
- sairaalat ja terveyskeskukset, joissa on vuodeosasto (ilmoitus on tehtävä vesilaitteistojen riskienhallinnan valvontaa varten)
- matkustajasatamat (ilmoitus on tehtävä vesilaitteistojen riskienhallinnan valvontaa varten)

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelystä laaditaan toiminnanharjoittajalle todistus alle seitsemässä päivässä ilmoituksen vastaanottamisesta. Samalla toiminnalle tehdään riskinarvio ilmoituksessa saatujen tietojen perusteella. Toiminta tarkastetaan suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksena riskiluokituksen mukaisessa aikataulussa.

3.5.2 Hakemuksenvarainen toiminta

Terveydensuojelulain 18 §:n mukaan talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä viimeistään 3 kuukautta ennen suunniteltua toiminnan aloittamista. Talousvettä ei saa toimittaa, ennen kuin toiminta on hyväksytty.

Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä laajennetaan tai muutetaan olennaisesti tai jos veden laadussa tai jakelussa tapahtuu talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Muutosta koskeva hakemus on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan muuttamista. Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen lähettää hakemuksen tiedoksi Lupa- ja valvontavirastolle ja kuntien terveydensuojeluviranomaisille, joiden alueelle talousvettä toimittava laitos toimittaa vettä tai joiden alueelta se ottaa vettä, ja varaa näille tilaisuuden antaa hakemuksesta lausunto.

Hyväksymispäätöksessään terveydensuojeluviranomainen nimeää talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueet ja antaa hakijalle 20 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset määräykset.

3.6 Valvontakohteet

Suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvia toimintoja on Vati-valvontatietojärjestelmän mukaan 2776 (tilanne 17.10.2025). Suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksia näihin kohteisiin on suunniteltu vuodelle 2026 yhteensä 1096 kappaletta. Näiden tarkastusten lisäksi tehdään havaittujen epäkohtien korjaantumisen varmistamiseksi seurantatarkastuksia sekä ilmoituksen perusteella tehtäviä tarkastuksia, joista peritään taksan mukainen maksu. Kokonaismäärään eivät kuulu muut suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset, kuten valvontapyyntöihin liittyvät tarkastukset.

Valvontakohteet on esitelty seuraavissa kappaleissa toimintatyypeittäin. Jokaisen toimintatyyppin yhteydessä on taulukko, jossa on esitetty toimintojen jakauma eri toimintaluokkiin/tyyppihin, kohdetoimintojen lukumäärä Vatissa ja kohteen suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026. Tarkastusmäärään on sisällytetty edellisiltä vuosilta tarkastamatta jääneet kohteet. Tästä syystä myös tarkastusmäärät ovat nousseet aikaisempiin vuosiin verrattuna. Eniten aiempina vuosina tarkastamatta jääneitä kohteita on päiväkodeissa, kouluissa sekä kosmetologisissa huoneistoissa.

Tarkastuksilla arvioidaan tilojen soveltuvuutta käyttötarkoitukseensa. Soveltuvuuteen vaikuttavat toiminnan mukaan mm. rakenteiden ja pintojen kunto, vesipisteiden lukumäärä, sijainti ja varustelu, ilmanvaihdon riittävyys, lämpöolot ja vetoisuus, ääniolosuhteet, valaistus ja luonnonvalon saanti, säilytystilat, siivouksen ja tekstiilihuollon järjestelyt, wc-, pesu- ja pukuhuoneiden mitoitus, sisäilman radonpitoisuus, talousveden lämpötilat sekä tuholaiistorjunnan ja jätehuollon järjestelyt. Tarkastuksilla arvioidaan lisäksi omavalvonnan kattavuutta ja toimivuutta sekä sitä, vastaako toiminta siitä tehtyä ilmoitusta tai päätöstä. Suunnitelmallinen tarkastus voidaan tehdä asiakirjatarkastuksena, mikäli valvontakohte on kotirauhan piirissä tai tarkastus on uusintatarkastus ja tehtyjen korjaavien toimenpiteiden riittävyys on varmennettavissa saatujen dokumenttien pohjalta. Tarkastuksen jälkeen tarkastuskohteelle tehdään kohdekohtainen riskinarvio, jonka pohjalta määräytyy toiminnan seuraava tarkastustiheys. Tarkastustiheyttä kuvaavat luvut on selitetty alla olevassa taulukossa.

Taulukko 18: Tarkastustiheyden selite

Tarkastustiheys	Selite
2	Kaksi kertaa vuodessa
1	Kerran vuodessa
0,5	Joka toinen vuosi
0,33	Kerran kolmessa vuodessa
0,25	Kerran neljässä vuodessa
0,2	Kerran viidessä vuodessa

3.6.1 Koulut, päiväkodit sekä lasten ja nuorten kokoontumistilat

Valvottavia tiloja ovat mm. päiväkotit, ryhmäperhepäiväkotit, leikkitoiminta ja muu päivätoiminta, kerhotilat, nuorisotilat, leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, korkeakoulu, muu aikuiskoulutus sekä muut koulut ja oppilaitokset. Valvontakohteiden koossa on suuria vaihteluita ja kohteiden koko voi vaihdella päiväkodeissa 8–300 lapsen välillä, kouluissa ja oppilaitoksissa 10–900 oppilaan välillä sekä yliopistossa yhtäaikainen oppilasmäärä voi olla jopa useita tuhansia. Näitä toimintoja on yhteensä 1139.

Toimintatyyppiin tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Tarkastustiheys voi riskinarvioinnin perusteella olla ammattioppilaitoksessa, esiopetuksessa, lukiossa, päiväkodissa ja peruskouluissa 0,25–0,5 sekä korkeakoulussa, aikuiskoulutuksessa ja leikki- ja päivätoiminnassa 0,2–0,33. Koulujen, päiväkotien sekä lasten ja nuorten kokoontumistilojen riskitekijöihin kuuluvat mm. riittämätön ilmanvaihto ja lämpötilaolojen, wc-tilojen riittävyyden, hygienian ja puhtaanapidon ongelmat sekä omavalvontasuunnitelman puutteellisuus.

Taulukko 19: Koulujen, päiväkotien sekä lasten ja nuorten kokoontumistilojen kohdetoimintojen lukumäärä ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026.

Toimintaluokka/ -tyyppi	Kohdetoimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026
Päiväkotit, ryhmäperhepäiväkotit	554	225
Leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	98	72
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset (ammattioppilaitos, esiopetus, korkeakoulu, lukio, muu aikuiskoulutus, muut koulut ja oppilaitokset, peruskoulu)	419	172
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkipuistot	68	21
Yhteensä	1139	490

3.6.2 Jatkuvaa hoitoa antavat sosiaalihuollon yksiköt

Valvottavia tiloja ovat mm. tehostetun palveluasumisen yksiköt ja laitoshoidon antavat sosiaalihuollon yksiköt, lastensuojelulaitokset sekä ensi- ja turvakodit. Näitä toimintoja on yhteensä 212. Syksyllä 2024 tehdyssä selvityksessä on todettu kohteita, jotka eivät ole ilmoittaneet toiminnastaan. Näitä kohteita on pyydetty ilmoittamaan toiminnastaan, minkä vuoksi sekä valvottavien tilojen, että tarkastusten määrät lisääntyvät uudella valvontaohjelmakaudella.

Perhehoito ja yksiköiden yhteydessä olevat vuokra- tai omistusasunnot eivät kuulu suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Toimintatyyppiin tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Tarkastustiheys voi riskinarvioinnin perusteella olla ensi- ja turvakodissa, perhekuntoutusyksikössä, lastensuojelulaitoksessa ja jatkuvaa hoitoa antavissa sosiaalihuollon toimintayksiköissä 0,25–0,5 sekä mielenterveys ja päihdekuntoutuksessa 0,2–0,33. Jatkuvaa hoitoa antavien sosiaalihuollon yksiköiden riskitekijöihin kuuluvat mm. riittämätön ilmanvaihto, lämpötilaolojen, hygienian ja puhtaanapidon ongelmat sekä omavalvontasuunnitelman puutteellisuus.

Taulukko 20: Jatkuvaa hoitoa antavien sosiaalihuollon yksiköiden kohdetoimintojen lukumäärä ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026.

Toimintaluokka/ -tyyppi	Kohdetoimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026
Vanhainkodit ja vastaavat	81	32
Lastenkodit/lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	34	18
Muut sosiaalialan yksiköt (Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt, kehitysvammalaitos (tehostettu palveluasuminen), mielenterveys- ja päihdekuntoutajat (tehostettu palveluasuminen), palveluasuminen)	97	40
Yhteensä	212	90

3.6.3 Talousvesi

Talousveden valvonta koskee kaikkea terveydensuojelulain 16 §:ssä tarkoitettua vettä. Helsingissä elintarviketurvallisuusyksikkö huolehtii sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetuksen (1352/2015) edellyttämästä talousveden valvonnasta sekä STM:n asetuksen pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (401/2001) mukaisesta valvonnasta.

Talousvettä toimittavat Helsingin seudun kuntayhtymän (HSY) vesihuolto ja Keski-Uudenmaan Vesi. HSY:n vesihuolto tuottaa Helsinkiin lähes kaiken talousveden ja toimittaa vettä laajasti myös Espooseen ja Vantaalle. Sipoon Vesi toimittaa talousvettä Östersundomin alueelle. Sipoon Vesi ostaa tukkuveden Keski-Uudenmaan Vedeltä. Kaupunkien välillä tehdään tiivistä yhteistyötä talousvettä toimittavan laitoksen valvonnassa ja vastuista on sovittu ennakkoon. Lisäksi Helsingissä toimii Villingin vesiosuuskunta.

Tarkastusten tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Terveydensuojelulain mukaisissa talousvettä toimittavissa laitoksissa tehdään tarkastuksia laitostiloissa sekä raakaveden laadun varmistamiseksi vedenottamoilla ja niiden lähiympäristössä. Tarkastuksella tarkastetaan mm. omavalvontaa, riskienhallintaa, valvontatutkimusohjelman toteutumista, tilojen siisteyttä ja kunnossapitoa sekä aikaisemmin havaittujen epäkohtien korjaaminen.

Valvonnan perustana toimii laadittu riskinarviointi ja sen ajantasaisuus arvioidaan suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä. Päävastuu riskinarvioinnin tekemisestä on vesilaitoksilla. Terveydensuojeluviranomainen osallistuu tekemiseen terveyshaitan arvioinnin asiantuntijana ja hyväksyy riskinarvioinnin. Terveydensuojeluviranomainen on hyväksynyt kaikkien EU-raportoitavien talousvettä toimittavien laitosten riskinarvioinnit.

Lisäksi talousvettä toimittavan laitoksen valvontaan kuuluu hyväksytyn valvontatutkimusohjelman ja näytteenottosuunnitelman toteutumisen sekä veden laadun tutkimustulosten arviointi. Kaikilla terveydensuojelulain mukaisilla vesilaitoksilla on voimassa oleva valvontatutkimusohjelma ja häiriötilannesuunnitelma. Valvontatutkimusohjelmat ja niiden päivitykset tehdään laitosten ja terveydensuojelun yhteistyönä.

Elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaan ilmoitusvelvolliset kohteet (ravintolat, leirikeskukset, kahvilat yms.), jotka toimittavat talousvettä vain omaan käyttöönsä, valvotaan talousveden osalta muun valvonnan yhteydessä. Niiden veden laatua valvotaan joko Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 1352/2015 tai 401/2001 mukaisesti. Lisäksi säännölliseen valvontaan kuuluvat toimijat, jotka järjestävät talousveden jakelun suuriin yleisötilaisuuksiin. Valvonnan ja ilmoitusvelvollisuuden tarve arvioidaan riskinarvioinnin perusteella. Valvontaa tehdään tarkastuksin ja näytteenotoin. Näiden kohteiden veden laatu tutkitaan yhdestä kolmeen vuodeen välein.

Helsingin terveydensuojeluviranomaiset antavat talousvesineuvontaa verkostoveden ja talousvesikaivojen osalta. Vesihuoltoverkoston ulkopuolella Helsingissä on noin 500 oman talousvesikaivon varassa olevaa kuntalaista. Kiinteistökohtaisten talousvesien suunnitelmallista valvontaa ei ole tarpeen tehdä, koska yksittäiset kotitaloudet vastaavat itse hankkimansa talousveden laadusta. Tarvittavat valvontatoimet ja näytteenotto kohdennetaan terveysthaittaepäilyihin.

Taulukko 21: Talousvesivalvonnan kohdetoimintojen lukumäärä ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026.

Toimintaluokka/ -tyyppi	Kohdetoimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	1	2
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	1	1
Veden jakelu osana julkista tai kaupallista toimintaa	11	1
Elintarvikehuoneiston käyttämä talousvesi	15	8
Yhteensä	28	12

3.6.4 Uimarannat ja talviuintipaikat

Yleisiä uimarantoja valvotaan sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetuksen 177/2008 mukaisesti ja pieniä yleisiä uimarantoja koskee STM:n asetus 354/2008. Yleisiä uimarantoja (EU-uimarannat) on 14, pieniä yleisiä uimarantoja 12 sekä yleisiä talviuintipaikkoja 14 ja muita talviuintipaikkoja 13. Lopullinen yleisten uimarantojen määrä varmentuu vuosittain uimarantaluettelon vahvistamisen yhteydessä 30.4. Talviuinnin suosio on nousussa ja uusia talviuintipaikkoja on suunnitteilla. Yleiset uimarannat tarkastetaan vuosittain uimakauden (15.6.–31.8.) aikana. Pienet yleiset uimarannat tarkastetaan riskiperusteisesti, kuitenkin vähintään joka toinen vuosi. Yleisille uimarannoille tehdään tarvittaessa katselmuksia myös uimakauden ulkopuolella. Yleisille talviuintipaikoille tehdään valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia joka kolmas vuosi talviuintikauden aikana (1.9.–14.6.).

Tarkastus kohdistuu mm. uimarannan siisteyteen, oheistiloihin sekä uimarannasta annettaviin tietoihin, ohjeisiin ja opasteisiin sekä kielto- ja varoitusmerkkeihin. Tarkastuksen yhteydessä arvioidaan myös uimaveden laatuun kohdistuvia riskejä, kuten läheiset hulevesi- ja viemärointijärjestelmät. Valvonnassa varaudutaan uimavesivälitteisten epidemioiden selvittämiseen.

Uimaveden laatua seurataan säännöllisesti uimakauden ajan kaikilla rannoilla. Uimaveden laatua tullaan seuraamaan tiheästi uimarannoilla, joiden veden laadussa on ollut ajoittaisia ongelmia. Uimakauden aikana jokaiselta yleiseltä uimarannalta otetaan viidestä yhdeksään näytettä ja jokaiselta pieneltä yleiseltä uimarannalta neljästä viiteen näytettä. Arvioitu viranomaisvalvonnan näytemäärä kesän aikana on yhteensä 137 näytettä. Lisäksi saatetaan ottaa lisänäytteitä uimaveden laadun varmistamiseksi.

EU-uimarantojen laatuluokitukset lasketaan syksyllä pääsääntöisesti neljän edellisen vuoden uimavesinäytteiden tulosten perusteella. Laatuluokitukset päivitetään vuosittain ja uimavesiprofiilien päivitys tehdään STM:n asetuksen 177/2008 liitteen IV mukaisesti. Yleisten uimarantojen vesitutkimustulokset ovat nähtävillä uimarannoilla ja kaupungin verkkosivuilla. Tulokset raportoidaan lisäksi aluehallintovirastolle valtakunnalliseen tietojärjestelmään syyskuun loppuun mennessä.

Helsingin kaupungin ympäristöterveysyksikkö seuraa tehostetusti niiden uimarantojen ja talviuintipaikkojen veden laatua, joissa on aiempina vuosina havaittu ongelmia tai viitteitä siitä, että valumavedet heikentävät veden laatua. Hulevesien ohjaamiseen uimarantojen läheisyydessä tullaan kiinnittämään erityistä huomiota.

Taulukko 22: Uimarantojen ja talviuintipaikkojen kohdetoimintojen lukumäärä ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026.

Toimintaluokka/ -tyyppi	Kohdetoimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat)	14	14
Pienet yleiset uimarannat	12	8
Muu uimapaikka (talviuinti)	14	2
Yhteensä	40	24

3.6.5 Uimahallit ja vastaavat yleiset allastilat

Uimahalleissa sekä muissa yleisissä uima-allastiloissa huolehditaan STM:n asetuksen (315/2002) edellyttämästä allasveden valvonnasta. Toimintatyyppiin tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Tarkastustiheys voi riskinarvioinnin perusteella olla 0,33-1. Allasveden laatua valvotaan valvontanäytteiden avulla. Tarkastuksilla varmennetaan mm. allastilojen omavalvonnan ja käyttötarkkailun toimivuus, riskinarviointi, ilmanvaihto ja puhtaanapito. Valvontanäytteiden tuloksia seurataan päivittäin ja poikkeamista pyydetään selvitystä valvontakohteesta. Valvonnassa varmistutaan siitä, että veden laadun poikkeamat hoidetaan asianmukaisesti ja niistä tehdään tarvittava seuranta, kuten uusintanäytteet. Lisäksi huolehditaan, että kohteilla on ajantasaiset valvontatutkimusohjelmat ja näytteenottosuunnitelmat. Valvonnassa varaudutaan myös allasvesiperäisten epidemioiden selvittämiseen.

Helsingissä on yhteensä 57 uimahallia tai muuta yleistä allastilaa, joissa on yhteensä 114 uima-allasta. Osa kohteista ja altaista voi olla suljettuna pitkiäkin aikoja esimerkiksi huoltotöistä johtuen.

Taulukko 23: Uimahallien ja vastaavien yleisten allastilojen kohdetoimintojen lukumäärä ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026.

Toimintaluokka/ -tyyppi	Kohdetoimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026
Yleiset altaat	57	30

3.6.6 Erityistä hygieniää edellyttävät kauneushoitolat ja ihoa rikkovat toiminnot / tatuointi- ja lävistysliikkeet

Erityistä hygieniää edellyttävissä kauneushoitoloissa tarjotaan mm. kasvo- ja vartalohoitoja, kynsihoitoja, jalkahoitoja sekä karvanpoistoa. Tarjottavat hoidot voivat olla myös ihoa rikkovia, kuten akupunktio, pistoshoidot, kestopigmentointi ja microblading. Näitä toimintoja on yhteensä 473. Tatuointi- ja/tai lävistystoimintoja on yhteensä 120.

Toimintatyyppiin tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Tarkastustiheys voi riskinarvioinnin perusteella olla kosmetologisissa huoneistoissa ja laitoksissa sekä muussa ihon käsittelyssä ja hoidossa 0,2–0,25, ihoa rikkovissa kosmetologisissa käsittelyissä 0,2–0,33 sekä tatuointi ja lävistystoiminnoissa 0,2–0,33. Valvonnassa kiinnitetään erityisesti huomiota muun muassa välinehuollon hygieeniseen toteutumiseen ja työtasojen puhtauteen. Kauneushoitoloissa huomiota kiinnitetään myös mm. kynsipölyjen kohdepoistoon sekä jalkahoitovälineiden huoltoon. Ihoa rikkovien toimintojen kohdalla huomiota kiinnitetään myös pistävän ja viiltävän jätteen hävittämiseen. Tarkastuksilla arvioidaan lisäksi omavalvonnan kattavuutta ja toimivuutta.

Taulukko 24: Erityistä hygieniää edellyttävien kauneushoitoloiden ja ihoa rikkovien toimintojen sekä tatuointi- ja lävistysliikkeiden kohdetoimintojen lukumäärä ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026.

Toimintaluokka/ -tyyppi	Kohdetoimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026
Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	473	286
Muu ihon käsittely ja hoito	22	12
Tatuointi ja lävistys	120	73
Yhteensä	615	371

3.6.7 Yleiset liikuntatilat

Yleisiä liikuntatiloja ovat mm. kuntosalit, urheilu- ja jäähallit, jooga-, pilates-, aerobic- ja tanssistudiot, kamppailulajien salit sekä lasten ja nuorten sisäliikuntapaikat, kuten trampoliinipuistot. Näitä on yhteensä 275.

Toimintatyyppiin tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Tarkastustiheys voi riskinarvioinnin perusteella olla 0,2–0,25. Liikuntatilojen riskitekijöihin kuuluvat mm. ilmavaihdon riittävyys, pölyävät materiaalit sekä käytettävien välineiden ja laitteiden huolto, puhdistus ja kunto. Liikuntapaikan sijainnin mukaan riskitekijänä voi olla toiminnasta aiheutuva meluhaitta lähiasuntoihin tai muihin oleskelutiloihin.

Taulukko 25: Yleisten liikuntatilojen kohdetoimintojen lukumäärä ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026.

Toimintaluokka/ -tyyppi	Kohdetoimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026
Yleiset liikuntatilat	275	60

3.6.8 Majoitustoimintaan tarkoitettut tilat

Majoitustoimintaan tarkoitettuja tiloja ovat esim. hotelli, hostelli, retkeilymaja, retkeilyhotelli, kesähotelli, huoneistohotelli, motelli, matkustajakoti, täysihoidola, lomakeskuksen ja leirintäalueen majoitushuoneisto tai mökki, majoituskasarmi, majoittumiseen tarjottu kalustettu huoneisto, loma-asunto, aamiaismajoitus siihen tarkoitetuissa tiloissa, asuntola, yömaja ja vastaanottokeskus. Näitä on yhteensä 355. Aikaisempiin vuosiin nähden hostellien määrä on vähentynyt ja toisaalta muun majoitustoiminnan määrä on kasvanut Vati-järjestelmässä tehtyjen kirjaamisen tarkennusten takia.

Toimintatyyppiin tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Tarkastustiheys voi riskinarvioinnin perusteella olla hotelleissa, hostelleissa, lomakeskuksen ja leirintäalueen mökeissä 0,2–0,25 sekä kasarmeissa ja pakolaisten vastaanottokeskuksissa 0,2–0,33. Pienimuotoiseen majoitustoimintaan kohdistetaan tarkastuksia tarvittaessa. Majoitushuoneistoille ominaisia terveyshaittaa mahdollisesti aiheuttavia riskejä ovat esim. tilojen ja wc-tilojen riittävyys sekä asianmukaisuus, sisäilmastoon liittyvät tekijät, liinavaatehuolto, veden laatu ja lutikoiden tai muiden syöpäläisten esiintyminen. Majoitushuoneistoissa on usein myös oheistoimintoja, kuten liikuntatiloja, kokoontumistiloja ja saunoja sekä toisinaan myös uima-altaita ja kauneushoitoloita.

Majoittumiseen tarjottu kalustettu huoneisto, loma-asunto tai tila (aamiaismajoitus siihen tarkoitetuissa tiloissa sekä asuntola, yömaja sekä muut vastaavat) katsotaan pienimuotoiseksi majoitustoiminnaksi, pois lukien vastaanottokeskukset. Näiden toimintojen valvontaa toteutetaan uudella ohjelmakaudella muutoin kuin suunnitelmallisin tarkastuksin, eikä niihin siten sovelleta muun majoitustoiminnan tarkastustiheyttä. Edellä mainittuja kohteita valvotaan tukemalla toiminnanharjoittajien omavalvontaa ja antamalla ohjausta ja neuvontaa toiminnan ilmoittamisen yhteydessä. Valittuja kohteita voidaan tarkastaa riskinarvioinnin, satunnaisen otannan tai yhteydenottojen perusteella.

Taulukko 26: Majoitustoimintaan tarkoitettujen tilojen kohdetoimintojen lukumäärä ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026.

Toimintaluokka/ -tyyppi	Kohdetoimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026
Hotellit	73	7
Hostellit (retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakodit, motellit, täyshoitolat)	25	1
Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	1	1
Muu majoitustoiminta	243	0
Kasarnit	9	0
Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanottokeskukset	4	0
Yhteensä	355	9

3.6.9 Yleiset saunat

Majoitustoimintaan tarkoitettuja tiloja ovat esim. hotelli, hostelli, retkeilymaja, retkeilyhotelli, kesähotelli, huoneistohotelli, motelli, matkustajakoti, täysihoitola, lomakeskuksen ja leirintäalueen majoitushuoneisto tai mökki, majoituskasarmi, majoittumiseen tarjottu kalustettu huoneisto, loma-asunto, aamiaismajoitus siihen tarkoitetuissa tiloissa, asuntola, yömaja ja vastaanottokeskus. Näitä on yhteensä 355. Aikaisempiin vuosiin nähden hostellien määrä on vähentynyt ja toisaalta muun majoitustoiminnan määrä on kasvanut Vati-järjestelmässä tehtyjen kirjaamisen tarkennusten takia.

Toimintatyyppiin tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Tarkastustiheys voi riskinarvioinnin perusteella olla hotelleissa, hostelleissa, lomakeskuksen ja leirintäalueen mökeissä 0,2–0,25 sekä kasarmeissa ja pakolaisten vastaanottokeskuksissa 0,2–0,33. Pienimuotoiseen majoitustoimintaan kohdistetaan tarkastuksia tarvittaessa. Majoitushuoneistoille ominaisia terveyshaittaa mahdollisesti aiheuttavia riskejä ovat esim. tilojen ja wc-tilojen riittävyys sekä asianmukaisuus, sisäilmastoon liittyvät tekijät, liinavaatehuolto, veden laatu ja lutikoiden tai muiden syöpäläisten esiintyminen. Majoitushuoneistoissa on usein myös oheistoimintoja, kuten liikuntatiloja, kokoontumistiloja ja saunoja sekä toisinaan myös uima-altaita ja kauneushoitoloita.

Majoittumiseen tarjottu kalustettu huoneisto, loma-asunto tai tila (aamiaismajoitus siihen tarkoitetuissa tiloissa sekä asuntola, yömaja sekä muut vastaavat) katsotaan pienimuotoiseksi majoitustoiminnaksi, pois lukien vastaanottokeskukset. Näiden toimintojen valvontaa toteutetaan uudella ohjelmakaudella muutoin kuin suunnitelmallisina tarkastuksina, eikä niihin siten sovelleta muun majoitustoiminnan tarkastustiheyttä. Edellä mainittuja kohteita valvotaan tukemalla toiminnanharjoittajien omavalvontaa ja antamalla ohjausta ja neuvontaa toiminnan ilmoittamisen yhteydessä. Valittuja kohteita voidaan tarkastaa riskinarvioinnin, satunnaisen otannan tai yhteydenottojen perusteella.

Taulukko 27: Yleisölle avointen saunojen kohdetoimintojen lukumäärä ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026.

Toimintaluokka/ -tyyppi	Kohdetoimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026
Yleisölle avoimet saunat	28	5

3.6.10 Solariumit

Solariumien valvontaa tehdään terveydensuojelulain ja säteilylain nojalla. Näitä tiloja on yhteensä 27.

Toimintatyyppiin tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Tarkastustiheys voi riskinarvioinnin perusteella olla 0,2–0,25. Valvonnassa kiinnitetään huomiota erityisesti solariumlaitteiden ihoa koskettavien pintojen puhtauteen ja tilojen puhdistukseen. Lisäksi tarkastetaan mm. tilojen riittävyys ja asianmukaisuus (pukeutumis-, peseytymis- ja wc-tilat) sekä ilmanvaihdon riittävyys. Tarkastuksen yhteydessä käydään läpi myös säteilylain mukaisia asioita ja saadut tiedot toimitetaan Säteilyturvakeskukselle, joka valvoo solariumlaitteiden ja niiden käytön turvallisuutta säteilylain nojalla.

Taulukko 28: Solariumtilojen kohdetoimintojen lukumäärä ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2026.

Toimintaluokka/ -tyyppi	Kohdetoimintojen lukumäärä	Suunnitellut tarkastukset 2026
Solariumit	27	5

3.6.11 Sairaalat, vuodeosastolliset terveyskeskukset ja matkustajasatamat

Sairaalat ja vuodeosastolliset terveyskeskukset ovat olleet ilmoitusvelvollisia toimipaikkoja vuodesta 2023 alkaen sekä matkustajasatamat vuodesta 2025 alkaen. Ilmoitus tehdään kyseisistä toimipaikoista kuitenkin ainoastaan terveydensuojelulain 19 b §:ssä säänneltyä ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinnan valvontaa varten. Muutoin toimipaikat eivät ole terveydensuojelulain nojalla ilmoitusvelvollisia eikä niihin kohdistu valvontasuunnitelman mukaista valvontaa. Ilmoitukset kyseisistä toimintatyypeistä tullaan pyytämään suunnitelmakauden aikana, joten määrä tarkentuu tulevilla suunnitelmakaudella.

3.6.12 Suuret yleisötilaisuudet

Helsingissä järjestetään vuosittain noin 100 suurta tapahtumaa, joihin ennakoidaan osallistuvan yhtäaikaisesti yli 500 henkilöä. Tapahtuman järjestäjä tekee Helsingin kaupungille toiminnastaan ilmoituksen, jossa kuvataan tapahtuman luonne, koko ja yhteystiedot sekä tehdyt sopimukset eri tahojen kanssa. Järjestäjää ja toiminnanharjoittajia ohjeistetaan ja neuvotaan esim. talousveteen ja käymälöihin sekä elintarvikkeiden valmistukseen, tarjoiluun ja myyntiin liittyen. Vuoden aikana järjestettäviin uusiin tai vuosittain toistuviin merkittäviin yleisötilaisuuksiin tehdään riskinarvioinnin perusteella tarkastus. Valvontaa voidaan tehdä tarkastuksin ja näytteenotoin. Tapahtumien valvonnasta vastaa elintarviketurvallisuusyksikkö.

Ennakovalvontana tarkastetaan tapahtumaan liittyviä asiakirjoja, kuten tiedottaminen liikkuvasta elintarvikehuoneistosta, pohjakuvat, wc-järjestelyt ja talousvesijärjestelyt. Viranomaiskokoontumisia pidetään tarvittaessa järjestäjän kanssa tapahtuman suunnitteluvaiheessa. Tapahtuman rakentumisvaiheessa tehdään tarkastuksia tarpeen vaatiessa alueelle. Suurissa tapahtumissa osallistutaan yhteisiin viranomaiskatselmuksiin. Terveydensuojelulain mukaisten tarkastusten yhteydessä suoritetaan tarvittaessa muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa, kuten liikkuvien elintarvikehuoneistojen tarkastuksia. Tarkastukset voidaan tehdä erikseen erityisesti silloin, kun tarkastukset ovat valvonnan tarkoituksen toteutumiseksi tarpeen tehdä eri aikoina. Tarvittaessa tapahtuman jälkeen pidetään toimijan kanssa yhteinen viranomaispalautepalaveri, jonka tavoitteena on edelleen kehittää tilaisuuden järjestelyjä.

3.7 Neuvonta ja toimenpidepyyntöjen käsittely

3.7.1 Neuvonta ja lausuntopyynnöt

Terveydensuojeluvalvontaan liittyvää neuvontaa annetaan tarkastuksilla sekä yhteisten sähköpostien ja asumisterveysneuvontapuhelimen kautta. Yhteisiä sähköposteja on perustettu terveydensuojelulle, asumisterveydelle, talousvedelle, uimavesille, laivojen saniteettitodistuksille ja ruumiinkuljetusluville sekä rottahavainnoista ilmoittamiseen. Lisäksi kuntalaisten käytössä on sähköinen palautejärjestelmä. Palveluiden yhteystiedot ovat saatavilla Helsingin kaupungin hel.fi -verkkosivuilla aihealueittain.

Terveydensuojeluvalvonnan tehtäviin kuuluu erilaisten lausuntojen antaminen eri sidosryhmien hankkeisiin terveydensuojelun edistämiseksi. Lausuntoja annetaan mm:

- terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten kohteiden rakennusluvista
- talousveden laadusta
- sosiaalialan erilaisten toimintapisteiden ja laitosten lupaa tai rekisteröintiä varten
- asumisterveyteen liittyvissä asioissa.

Lisäksi lausuntoja annetaan vapautushakemukseen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon liittämisvelvollisuudesta.

Terveydensuojelussa tehdään tiivistä yhteistyötä Helsingin kaupungin eri toimialojen kanssa. Yhteistyökumppaneita ovat muun muassa kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, erityisesti päiväkotien ja koulujen valvonnassa, sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, joka vastaa muun muassa uimarannoista, uimahalleista, liikuntatiloista ja nuorisotaloista. Yhteistyötä tehdään myös edellä mainittujen toimialojen käyttämien kiinteistöjen ylläpidossa mukana olevien tahojen kanssa. Ympäristöterveysyksikkö osallistuu myös kaupungin sisäilma-asioihin liittyvään moniammatilliseen yhteistyöhön. Se on mukana säännöllisesti kokoontuvassa sisäilmatyöryhmässä, sen toimialakohtaisissa alaryhmissä sekä kaupungin HYTE-työssä.

3.7.2 Asumisterveyden häiritsemiset

Asumisterveydessä neuvontaa annetaan sähköpostitse ja neuvontapuhelimen kautta. Asumisterveyshaitta-asian käsittelyyn on laadittu uusi sähköinen yhteydenottolomake sujuvoittamaan käsittelyä sekä asumisterveyden internetsivusto on päivitetty. Kehittämistoimenpiteillä tavoitellaan häiritsemisten aiempaa sujuvampaa ja viivyttyksettömpää käsittelyä.

Vireille tulevat yhteydenotot ohjautuvat pääasiassa suoraan aihealueen tarkastajille hoidettaviksi ja asunnontarkastuspyyntöjen osalta jonoon odottamaan käsittelyvuoroaan. Asunnontarkastuspyynnöt otetaan käsittelyyn viivyttyksettä pääasiassa vireilletulojärjestyksen mukaan 60 päivän sisällä ensimmäisestä yhteydenotosta. Käsittelyynoton osalta käytetään kiireellisyusharkintaa, jolloin otetaan huomioon haitan vakavuus, altistuvien ikä ja terveydentila.

3.7.3 Muut toimenpiteidenpyynnöt

Kunnan terveydensuojelutehtäviin kuuluu velvoite huolehtia Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveyssäännösten (2005) 20 ja 39 artiklassa tarkoitettujen todistusten myöntämisestä. Tämän mukaisesti ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö tarkastaa ja antaa todistukset kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta Helsingin satamissa (Valviran päätös Dnro 6678/06.10.01/2016). Todistuksia myönnetään noin 50–65 vuodessa. Suunnitelmakaudella aloitetaan EU-laivatarkastukset kansainvälisillä risteilyaluksilla osana EU SHIPSAN -tarkastusohjelmaa. Vuosittaiset tarkastusmäärät tarkentuvat, kun henkilöstö on koulutuksen kautta saanut pätevyden tehdä tarkastuksia.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen antaa toimivaltaisena viranomaisena ruumiiden maasta kuljettamisesta tehdyn sopimuksen (Sopimus ruumiiden kuljettamisesta, valtiosopimus 13/1989) mukaisia ruumiinkuljetuslupia. Ruumiinkuljetusluvat annetaan valtiosopimuksen artiklan 5 ehdoin. Ruumiinkuljetuslupia myönnetään noin 40–70 vuodessa. Tässä sopimuksessa ruumiiden kuljettamisella tarkoitetaan ihmisten ruumiiden kansainvälistä kuljettamista lähtövaltiosta määrävaltioon. Sopimusta ei sovelleta tuhkan kansainvälisen kuljettamisen osalta.

Terveydensuojeluvalvonta neuvoo asukkaita rottien torjunnassa ja terveyshaittojen ennaltaehkäisemisessä. Neuvonnan tehtävänä on lisätä tietoisuutta aiheesta ja siten myös mahdollisesti vähentää rottien esiintymisestä aiheutuvia terveyshaittoja. Lintujen ruokintaa voidaan tarvittaessa rajoittaa alueellisesti rottaongelmien vuoksi. Helsingissä on tällä hetkellä voimassa kaksi lintujenruokintakieltopäätöstä. Rottiin ja lintujenruokintaan liittyviä yhteydenottoja tulee noin 300 – 400 vuodessa.

Terveyshaittoihin liittyviä ilmoituksia valvontakohteista voi tulla esimerkiksi puhelimitse, sähköpostitse tai kaupungin palautejärjestelmän kautta. Valvontakohteeseen voidaan tehdä tarkastus terveyshaittaepäilyyn liittyvän ilmoituksen perusteella, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi. Tarkastus voidaan tehdä paikan päällä tai asiakirjatarkastuksena.

3.8 Häiriötilanteet

3.8.1 Talousvesi

Vesihuollon häiriötilannesuunnitelmat on laadittu ja niitä päivitetään tarvittaessa. Häiriötilanteisiin varautumista ja viestintää kehitetään yhteistyössä asianomaisten viranomaisten ja vesilaitoksen kanssa. Lisäksi suunnitellaan ja osallistutaan talousveden turvallisuutta edistäviin häiriötilanneharjoituksiin yhteisen valmiussuunnitelman mukaisesti. Häiriötilanteisiin reagoidaan heti, kun tieto häiriötilanteesta tulee ja toimitaan toimintaohjeiden mukaan.

Talousveden häiriötilanteet liittyvät yleensä putkirikkoihin, joissa voi olla talousveden saastumisen vaara. Talousveden laadun turvaamiseksi on joissakin tilanteissa tarpeen antaa talousveden keittokehoitus. Häiriötilanteissa toimitaan yhteistoimintaohjeen mukaan. Lisäksi terveydensuojeluviranomaisella on toimintaohje talousveden aiheuttamiin häiriötilanteisiin sekä siihen liittyvät toimintakortit. Lainsäädäntö vaaratiedotteen antamisesta on muuttunut. Lakiin on lisätty kunnan terveydensuojeluviranomaiselle valtuus antaa vaaratiedote. Vaaratiedotteen antaminen on delegoitu elintarviketurvallisuusyksikön päällikölle.

Legionellan tartuntatautiselvitys siirtyi suunnitelmakaudella Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta HUS-yhtymän tartuntatautiselvitystä tekevän työryhmän hoidettavaksi. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävänä on tukea selvitystä ottamalla tarvittavat vesinäytteet osana tartuntatautiselvitystä sekä neuvoa ja valvoa mahdolliset jatkotoimet vesijärjestelmästä löydetyn legionellabakteerien poistamiseksi.

3.8.2 Uimavesivälitteinen häiriötilanne

Ympäristöterveysyksikkö hoitaa uimavesiin liittyvät häiriötilanteet ennalta laaditun häiriötilannesuunnitelman mukaisesti ja suunnitelmaa päivitetään aina häiriötilanteiden jälkeen sekä tarvittaessa. Uimavesien häiriötilanteista viestitään yhteistyössä toimijan/ylläpitäjän kanssa.

Uimaranta- ja allasvesivälitteisiin häiriötilanteisiin reagoidaan heti, kun tieto häiriötilanteesta tulee viranomaisen tietoon. Epäily häiriötilanteesta voi syntyä esimerkiksi sairastumisepäilyn, valvontanäytteenoton tulosten perusteella, jätevesiviemäröinnin ylivuototilanteen tai allasvesissä vedenkäsittelyhäiriön seurauksena. Allasvesikohteet sekä uimarantojen ylläpitäjät ovat velvollisia ilmoittamaan viranomaiselle kaikista häiriötilanteista.

Uimarantojen häiriötilanteissa uimarannalle voidaan antaa uinninrajoituksia, suositus uinnin välttämisestä tai kiello.

3.9 Näytteenotto ja valvontaprojektit

3.9.1 Näytteenotto

Ympäristöpalveluiden tarkastajat ja asumisterveysneuvoja voivat ottaa tarkastuksilla sisäilma-, materiaali- ja pintanäytteitä tarpeen mukaan esimerkiksi terveyshaitan selvittämistä tai projektia varten. Koulujen, päiväkotien ja muiden vastaavien oleskelutilojen tarkastusten yhteydessä havaitut kiinteistön rakenteisiin liittyvät tarvittavat jatkotutkimukset ohjataan kiinteistön omistajalle. Kiinteistön omistajaa ohjataan teettämään tarvittavat jatkotutkimukset ja näytteenotot sertifioidulla ulkopuolisella asiantuntijalla. Näytteitä voidaan ottaa sekä kemiallista että mikrobiologista tutkimusta varten.

STM:n asetuksen 1352/2015 mukaisten suurten vettä toimittavien laitosten valvontanäytteet ottaa pääasiassa laboratorion (MetropoliLab Oy) näytteenottaja. Näytteet voi ottaa myös tarkastaja. Näytteet tutkitaan Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa. Verkostoveden laadun valvonta ja näytteenotto tapahtuu valvontatutkimusohjelmien ja näytteenottosuunnitelmien mukaisesti. Näytteenottosuunnitelmat laaditaan vuosittain. Talousvesiasetuksen (1352/2015) mukaan analyysyjä tehdään raakavedestä, lähtevästä vedestä ja verkostosta. Talousvedestä otetaan vuosittain 392 näytettä. Laskutetun veden määrä tarkastetaan vuoden lopussa ja tarvittaessa alkavan vuoden näytemäärää lisätään.

STM:n asetuksen (401/2001) 1§:n 1 ja 2 kohdan mukaisen talousveden valvonnan näytteiden ottamisesta vastaavat toimijat itse ja tulokset toimitetaan terveydensuojeluviranomaiselle. Tarvittaessa näytteet ottaa viranomainen ja tutkituttaa toimijan kustannuksella.

Häiriötilanteissa näytteitä ottaa tarkastaja ja tarvittaessa MetropoliLabin näytteenottaja tai erikseen sovittaessa vesilaitoksen henkilökunta. MetropoliLab Oy hoitaa näytteiden tutkimukset.

Legionellabakteereihin liittyvien sairastapauksien tartuntatautilähteen selvittämiseksi näytteet ottaa tarkastaja ja ne tutkii MetropoliLab Oy. Tilanteen jatkoselvittelyssä näytteet ottaa akkreditoitun laboratorion näytteenottaja tai tarkastaja ja tutkituttaa näytteet kiinteistönomistajan kustannuksella. Häiriötilanteiden selvittämisen ennakoidaan lisääntyvän tulevalla ohjelmakaudella, sillä legionellabakteerien esiintymistä vesijärjestelmissä kartoitetaan aiempaa enemmän.

Uimaveden häiriötilanteissa näytteitä ottaa ensi sijassa tarkastaja, sillä häiriötilanteissa pyritään tekemään aina myös tarkastus kohteeseen. Vaihtoehtoisesti näytteet voi ottaa MetropoliLab Oy:n näytteenottaja. Uimarantojen häiriötilanteissa tehdään usein tiivistä yhteistyötä ympäristönsuojelun kanssa, ja näytteitä saatetaan ottaa samanaikaisesti myös esimerkiksi muualta merialueelta, purovesistä, hulevesistä tai sedimenteistä. MetropoliLab Oy hoitaa näytteiden tutkimukset häiriötilanteissa.

3.9.2 Näytteenoton toimivuuden arviointi

Uimahallien ja muiden yleisten allastilojen omavalvontanäytteenoton toimivuutta arvioidaan tarkastuksilla ja viranomaisen tekemillä rinnakkaisnäytteenotoilla. Uimarantojen näytteenotto auditoidaan vuosittain.

3.9.3 Valvontaprojektit

Valvontaprojektit suunnitellaan vastaamaan terveydensuojeluvalvonnassa esiin nousseeseen ajankohtaiseen tietotarpeeseen. Projektilla voidaan selvittää toiminnasta syntyviä terveyshaitan riskejä tai kartoittaa tarvetta neuvonnan ja ohjaamisen suuntaamiseksi. Vuodelle 2026 ei ole suunniteltu projekteja.

4 Tupakka- ja lääkelain mukainen valvontasuunnitelma

4.1 Kunnan tupakka- ja lääkelain mukaiset tehtävät

Kunnan tupakkavalvontaviranomaisen tehtävistä on säädetty tupakkalaissa (549/2016). Tupakkalain säännöllisen valvonnan toteuttamiseksi tulee laatia valvontasuunnitelma. Tämä Helsingin tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma perustuu Valviran laatimaan valtakunnalliseen tupakkalain valvontaohjelmaan vuosille 2025–2028, päivitetty vuodelle 2026.

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet erityisesti alan nopea kehitys ja tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset.

Tupakkalakiin vahvistettiin 23.5.2025 muutos, jossa savuttoman nikotiini tuotteet otettiin laajemmin tupakkalain sääntelyyn. Tupakkalain muutos tuli voimaan 1.8.2025, mutta se sisälsi useita siirtymäaikoja, mm. makujen rajoittamista ja terveystarvikkeita koskevat säännökset tulevat voimaan 1.2.2026 ja pakkausten yhdenmukaistamista koskevat säännökset 1.8.2026.

Tupakkalain nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä omaa toimintaa on tarkasteltava aktiivisesti. Valvonnan keinoja ja resurssien kohdentamista arvioidaan säännöllisesti valvonnan vaikuttavuuden varmistamiseksi.

Kunnan nikotiinivalvontaviranomaisen tehtävistä on säädetty lääkelaissa. Kunta myöntää lääkelain mukaiset vähittäismyyntiluvat nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiin kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla sekä ravitsemisliikkeissä, jotka myyvät tupakkaa. Kuntaa valvoo, että nikotiinivalmisteiden myynnissä noudatetaan lääkelain nojalla annettuja määräyksiä.

Tupakka- ja lääkelain valvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö, jossa on kaksi tiimiä (asumisterveys ja terveydensuojelu). Valvira, aluehallintovirastot ja ELY-keskusten ympäristöä ja luonnonvaroja koskevat lupa- ja valvontatehtävät yhdistettiin uuteen valtakunnalliseen lupa- ja valvontavirastoon 1.1.2026. Lupa- ja valvontavirasto ohjaa kuntien tupakkavalvontaa.

4.2 Valvonnan painopistealueet

Helsingin tupakkalain valvonnan painopisteissä on huomioitu Valviran vuosille 2025–2028 laaditussa valtakunnallisessa valvontaohjelmassa esitetyt valvonnan painopistealueet sekä Helsingin valvonnassa paikallisesti havaitut tarpeet.

4.2.1 Savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyynti

Tupakkalakiin on 23.5.2025 vahvistettu muutos, jossa savuttomat nikotiinituotteet lisättiin uutena tuoteryhmänä tupakkalain soveltamisalan piiriin. Tupakkalain muutokseen sisältyy useita siirtymäaikoja. Savuttomilla nikotiinituotteilla tarkoitetaan esim. nikotiinipusseja.

Savuttomille nikotiinituotteille säädettiin nikotiiniraja ja niistä olevia tunnusomaisia tuoksuja ja makuja rajoitettiin minttuun ja mentoliin. Savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntipakkauksiin vaaditaan terveystarkastukset ja pakkausten ulkoasu yhdenmukaistetaan. Nikotiinipussit täyttävät sekä savuttoman nikotiinituotteen määritelmän että tupakan vastikkeen määritelmän. Niiltä osin, kun tarkempaa sääntelyä ei ole savuttoman nikotiinituotteen osalta annettu, sovelletaan niihin myös tupakan vastikkeita koskevaa sääntelyä.

Tarkastuksilla ohjeistetaan ja neuvotaan toimijoita tuotteista ja niiden myynnin vaatimuksista ja lainsäädännön siirtymäajoista. Lain muutoksilla on vaikutuksia myös tupakkalain mukaisiin myyntilupiin, joten tuotteiden myynnin lisäksi tarkastuksilla kiinnitetään huomiota myös siihen, kuinka monelta myyntipisteeltä eri tuotteita tosiasiallisesti myydään ja ovatko myyjät tietoisia, mitä tuotteita eri myyntipisteiltä on lupatietojen perusteella sallittua myydä.

Pakkausmerkintöjen lainmukaisuutta valvotaan yhteistyössä Lupa- ja valvontaviraston kanssa.

4.2.2 Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin on tullut vaiheittain 20.5.2019 alkaen pakollisina ominaisuuksina turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyjärjestelmän mukainen yksilöllinen tunnistus. Näiden pakkausmerkintöjen avulla pystytään varmistumaan tupakkatuotteen aitoudesta sekä jäljittämään tuote valmistuksesta aina vähittäismyyntiin asti.

Laittoman kaupan ehkäisyssä tärkeää on eri viranomaisten välinen yhteistyö erityisesti erikoisliikkeiden valvonnassa. Viranomaisten välinen tiivis yhteistyö mahdollistaa tehokkaan puuttumisen tupakkatuotteiden laittomaan kauppaan sekä myös tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamiseen. Yhteistyötä pyritään tekemään poliisin, verottajan ja Tullin kanssa.

Tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomioita siihen, että pistokoeluonteisesti tarkastettavissa tupakkatuotteissa on tupakkalain edellyttämä turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyden mahdollistava yksilöllinen tunniste. Myynnissä olevista tupakkatuotteista tarkastetaan myös jäljitettävyyttä koskevien tietojen oikeellisuutta pistokoeluonteisesti jäljitettävyyjärjestelmän toissijaisesta tietovarastosta.

4.2.3 Etämyynti

Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, nikotiininesteiden, savuttomien nikotiinituotteiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden rajat ylittävä etämyynti on kielletty.

Osana myyntipaikkoihin tehtäviä tarkastuksia selvitetään, harjoittaako myyntipaikka etämyyntiä. Valvontaa tehdään myös aiheesta tehtyjen toimenpidepyyntöjen perusteella. Etämyyntiä voi harjoittaa myös sellainen elinkeinonharjoittaja, jolla ei ole fyysistä myyntipaikkaa Helsingissä. Etämyynnissä toimivaltainen kunta määräytyy etämyyntiä harjoittavan yhtiön virallisen kotipaikan mukaan. Yksittäistapauksissa valvontaa toteuttava viranomaisena on selvittävä ja arvioitava yhteistyössä Lupa- ja valvontaviraston kanssa.

Etämyynnin toimintaympäristö huomioiden valvontaa toteutetaan osin tarkastuskäyntien lisäksi myös kirjallisin menettelyin ja ohjeistuksin. Valvonnassa varmistetaan tehokkailla valvontatoimilla epäkohtien korjaantuminen ja edetään tarvittaessa hallintopakon käyttöön.

4.2.4 Markkinointikielto

Tupakkalaissa säädettyjä tuotteita koskee ehdoton markkinointikielto. Markkinoinnilla tarkoitetaan mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa sekä tupakkasponsorointia. Markkinointikielto koskee tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, tupakkajäljitelmiä, sähkösavukkeita ja nikotiininesteitä. Lupa- ja valvontavirasto ja kunnat valvovat yhdessä tupakkalaissa säädettyä markkinointikieltoa. Työnjako määräytyy pitkälti sen mukaan, voidaanko tupakkalain vastainen markkinointitoimi estää riittävän tehokkaasti kunnan toimenpitein vai onko toiminta niin laajalle ulottuvaa, että se edellyttää valtakunnallista päätöksentekoa.

Markkinointikiellon toteutumista valvotaan kaikilla suunnitelman mukaisilla tarkastuksilla. Valvontaa tehdään lisäksi aiheesta tehtyjen toimenpidepyyntöjen perusteella. Valvonnassa varmistetaan tehokkailla valvontatoimilla epäkohtien korjaantuminen ja edetään tarvittaessa hallintopakon käyttöön. Markkinointikiellon tahallisesta rikkomisesta laaditaan poliisille tutkintapyyntö.

4.2.5 Ehkäisevä päihdetyö

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä ohjaa päihdehaittojen vähentämiseksi tehtävää työtä. Ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakkatuotteiden käytön vähentämisen.

Valvontasuunnitelmakaudella osallistutaan aktiivisesti Helsingin ehkäisevän päihdetyön yhteistyöverkostoihin. Helsingin ehkäisevän päihdetyön verkostoissa on uudelleen järjestäytymistä, joten verkostot ja työryhmät selviävät vuoden 2026 alussa. Tupakkalain näkökulmasta yhteistyön tavoitteena on edesauttaa tupakkalain tavoitteen toteutumista eli tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumista vuoteen 2030 mennessä.

4.3 Riskinarviointi ja tarkastustiheys

Tupakkalain mukaisessa valvonnassa on käytössä toimintakohtaiseen riskiluokitukseen perustuva tarkastustiheys. Toimintatyyppikohtaiset tarkastustiheydet ja niiden riskinarviointi on esitetty kappaleessa 4.6. Lääkelain mukainen tarkastus tehdään aina tupakkalain mukaisen tarkastuksen yhteydessä, koska Fimea ei ole määrittänyt lääkelain mukaisille valvontatoiminnoille tarkastustiheyttä. Lääkelain mukaan tarkastettavien toimintojen tarkastustiheys määräytyy edellä mainitun takia aina tupakkalain mukaisen tarkastustiheyden mukaan.

Lupa- ja valvontaviraston ohjeistuksen mukaan riskinarvioinnin perusteella toimintakohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Suunnitelmallisessa valvonnassa sellaisten toimintojen, joiden kohdalla väärinkäytösten riski on arvioitu vähäiseksi, voidaan tarkastustiheytenä käyttää tasoa 0,25 eli yksi tarkastus valvontaohjelmakauden aikana.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat myynnissä olevat tuotteet ja tarkastuksilla havaitut epäkohdat, piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin sekä omavalvontaan liittyvät puutteet (tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat). Valvontakohteisiin, joissa on useampia tupakkalain mukaisia toimintoja, koko toimipaikan tarkastustiheys määräytyy korkeimman riskin saaneen toiminnan tarkastustiheyden mukaan.

4.4 Tarkastus

Tupakka- ja lääkelain mukaisten tarkastusten tavoite on tarkastaa toimipaikan toiminnan ja tilojen säädöstenmukaisuus. Tarkastustoiminta on olennaisin osa tupakka- ja lääkelain mukaista valvontaa.

4.4.1 Tarkastuksen määrittely

Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko toimipaikan tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tupakka- ja lääkelain mukaisia tarkastuksia voidaan tehdä myös yhteistarkastuksina ja valvoa samalla käynnillä eri ympäristöterveydenhuollon osa-alueiden säädöstenmukaisuutta.

Suunnitelmalliseen valvontaan kuuluva tarkastus voidaan tehdä ennalta sovittuna tai ennalta ilmoittamatta. Tarkastuskäyntejä tehdään virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella iltaisin ja viikonloppuisin. Ennalta ilmoittamaton tarkastus on perusteltu, mikäli se on tupakkalain toteutumisen ja valvonnan kannalta oleellista. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia, kehoitetaan ne korjattaviksi annettuun määräaikaan mennessä, minkä jälkeen suoritetaan seurantatarkastus.

Säännölliseen valvontaan liittyvä seurantatarkastus voi olla ennalta sovittu tai ennalta ilmoittamaton. Seurantatarkastuksella varmistetaan, että kohteen toiminta on saatettu tupakka- ja lääkelain mukaiseksi.

Edellisellä valvontakaudella on ollut käytössä toimintatapa, jossa toimintakohtaisen riskinarvioinnin perusteella toimipaikassa tehtävä tarkastus voitiin korvata etätarkastuksella, joka perustui elinkeinonharjoittajan lähettämiin dokumentteihin. Etätarkastuskäytäntö jouduttiin lopettamaan suunnitelmakauden alussa tietojärjestelmäsyistä. Etätarkastusmalli säästi matka-aikaa ja sai asiakaspalautekyselyissä kiitosta, minkä vuoksi sen uudelleen käyttöönottoa harkitaan suunnitelmakaudella.

Markkinointiin ja etämyyntiin liittyviä tarkastuksia voidaan tehdä vain dokumenttien perusteella esimerkiksi, jos toimintaan ei liity kiinteää myyntipaikkaa. Seurantatarkastuksia voidaan tehdä asiakirjojen perusteella, mikäli tarkastuksilla havaittujen epäkohtien korjaukset voidaan todentaa dokumenttien perusteella, esim. omavalvontasuunnitelma ja valokuvat.

4.4.2 Tarkastuksen sisältö ja käytetty aika

Tarkastus ja seurantatarkastus sisältävät tarkastukseen valmistautumisen (tutustuminen kohteen asiakirjoihin ja tietojärjestelmän sekä luparekisterin kohdetietoihin), tarkastuksen suorittamisen, tarkastuskertomuksen laatimisen ja kirjausten tekemisen tietojärjestelmiin. Tarkastusprosessiin voi myös sisältyä havaituista epäkohdista ilmoittaminen muille valvontaviranomaisille (poliisi, aluehallintovirasto, Tulli, pelastusviranomaisen, rakennusvalvontaviranomaisen).

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi toimijalle ja muille mahdollisille asianosaisille. Tarkastuskertomus laaditaan aina, vaikka tarkastettavassa kohteessa asiat olisivatkin kunnossa. Lupa- ja valvontavirasto on laatinut Vati-tietojärjestelmään tarkastuslomakepohjat, joita käytetään tupakkalain mukaisten valvontakohteiden tarkastuskertomusten laadinnassa. Keskimääräinen tupakkalain mukaisen tarkastuksen kesto on kaksi tuntia. Lääkelain mukaisiin tarkastuksiin käytetään keskimäärin yksi tunti.

4.5 Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta

Valvonnan suunnittelussa on huomioitu Valviran määrittelemät painopistealueet sekä aiemmat valvontahavainnot ja toimintaympäristön muutokset. Suunnitelmallisen valvonnan toimintoja Helsingissä ovat tupakointitilat, tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden tukku- ja vähittäismyyntipaikat, poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, tupakan vastikkeiden ja tupakointivälineiden vähittäismyyntipaikat sekä yleiset uimarannat. Tupakkalain mukaista valvontaa suunnataan lisäksi myös muiden tupakkalakiin perustuvien tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvontaan.

Valvontatarkastuksia tehdään lisäksi asuinrakennuksiin asuntoyhteisöjen tupakointikieltojen rikkomista koskevien yhteydenottojen perusteella. Tämä valvontatarve on jatkuvasti lisääntymässä, sillä tupakointikieltopäätöksiä myönnetään vuosittain lisää vajaan sataan asuntoyhteisöön.

4.5.1 Ilmoituksen- ja hakemuksenvarainen toiminta

Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntipaikat ovat hyväksymismenettelyn piirissä. Tupakkalaki velvoittaa tukkumyyjiä tekemään toiminnastaan ilmoituksen. Uudistettu Lupa- ja valvontaviraston ylläpitämä myyntiluparekisteri otettiin käyttöön kesällä 2024 osin puutteellisena ja Vati-tietojärjestelmästä erillisenä. Muutosten seurauksena ilmoitukset kirjataan kahteen järjestelmään, mikä hidastaa niiden käsittelyä.

Tupakkalain mukaan kunnan tupakkalakia valvova viranomainen voi tupakkalaissa määritettyjen epäkohtien perusteella peruuttaa tupakkalain mukaisen vähittäismyyntiluvan määrääjäksi, jos vähittäismyyntiluvan haltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen kirjallisesta varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta jatkaa tupakkalain vastaista toimintaa. Tällaisia epäkohtia ovat esimerkiksi tupakkatuotteiden myynti ilman tupakkalain vaatimusten mukaisia pakkausmerkintöjä sekä tupakkalain alaisten tuotteiden markkinointi.

Tupakointikieltojen määrääminen asuntoyhteisöön on ollut mahdollista vuoden 2017 alusta alkaen. Tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Asuinhuoneiston sisätilaan tupakointikielto voidaan määrätä vain poikkeuksellisesti ja tiukempien lisäedellytysten täytyessä.

Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikat ovat hyväksymismenettelyn piirissä. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvanvaraisuuteen liittyviä tehtäviä ovat lupien käsittely, luparekisterin ylläpito sekä lupiin liittyvät tarkastukset. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ylläpitää valtakunnallista luparekisteriä.

4.6 Valvontakohteet

Helsingissä on 1027 valvottavaa tupakka- ja lääkelain toimintoa. Valvontakohteet, tapahtumat ja toimenpiteet kirjataan Vati-järjestelmään. Lisäksi valvontaa kohdennetaan myös tupakkalain mukaisiin kieltoihin ja rajoituksiin.

4.6.1 Tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat

Tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikkoja on yhteensä noin 620. Tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyynti on suurin valvottava tupakkatoimintatyyppi. Valvontaan kuuluu myös etämyynnin valvontaa. Alla olevassa taulukossa 29 on esitetty toimintojen jakauma eri toimintaluokkiin ja suunniteltujen suunnitelmallisten tarkastusten määrä vuosille 2026 ja 2027.

Eniten seurantatarkastuksia tehdään tupakkalain alaisten tuotteiden erikoisliikkeisiin. Yleisimpiä syitä seurantatarkastukselle ovat epäkohdat tupakkalain vastaisessa mainonnassa ja markkinoinnissa sekä tupakkalain vastaisten tuotteiden myynti.

Mikäli C tai D epäkohtia ei korjata, ryhdytään myyntipaikoissa tupakkalain mukaisiin pakkokeinoihin, joita tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipaikoissa voivat olla tupakkalain mukaisen vähittäismyyntiluvan määräaikainen peruuttaminen tai tupakkalain mukainen kielto tai määräys, jonka tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko.

Toimintakohtainen riskinarviointi perustuu hakemuksessa ilmoitettuihin tietoihin sekä tarkastuksella tehtyihin havaintoihin. Yleisimmät syyt tarkastustiheyden muutokselle ovat puutteet omavalvonnassa sekä tupakkalain mukaan esillä pidettävissä asiakirjoissa. Toimintatyyppien tarkastustiheys on 0,25–1.

Taulukko 29: Tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäis- ja tukkumyynnin tarkastukset 2026-2027.

Toimintatyyppi	2026	2027	yhteensä
Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden vähittäismyynti	340	340	680
Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden tukkumyynti	2	3	5

4.6.2 Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikat

Lääkelain alaisia nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikkoja on yhteensä 348. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikat ovat pääosin ketjuohjattuja kohteita, eikä valvonnassa havaita juurikaan epäkohtia. Tarkastuksilla kiinnitetään erityistä huomiota tuotteiden sijoittamiseen myyntipaikassa. Nikotiinivalmisteet tulee olla sijoitettu niin, että niiden koko ostotilanne on valvottavissa. Taulukossa 30 on esitetty nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikkojen tarkastukset vuosille 2026 ja 2027.

Taulukko 30: Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikkojen tarkastukset 2026-2027.

Toimintatyyppi	2026	2027	yhteensä
Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynti	150	160	310

4.6.3 Ravitsemisliikkeiden tupakointitilat

Ravitsemisliikkeiden tupakointitiloja on valvontajärjestelmässä Helsingissä 49. Tupakkalaissa ei ole säädetty hakemus- tai ilmoitusvelvollisuutta ravitsemisliikkeiden tupakointitiloista tupakkalain valvontaviranomaiselle, mikä aiheuttaa haasteita valvontatietojen ylläpitoon.

Ravitsemisliikkeiden tupakointitilat tarkastetaan toiminta- tai toimipaikkakohtaisen riskinarvioinnin mukaan. Ravitsemisliikkeiden tupakointitilat on pääosin rakennettu vuosina 2006–2007. Tilat ovat osin jo teknisen käyttöikänsä lopussa ja useilla tarkastuksilla on todettu tupakointitilan olevan poistettu käytöstä kalliin remontin sijaan. Tupakointitilojen määrä on siten Helsingissä viime vuosina vähentynyt, mutta toisaalta niissä olevat puutteet ovat lisääntyneet.

Eniten seurantatarkastuksia tehdään erikoisliikkeisiin, kuten vesipiippukahviloihin. Yleisimpiä syitä seurantatarkastukselle ovat tupakan savun kulkeutuminen tupakointitilan ulkopuolelle sekä epäkohdat tupakointitilan käytössä; tupakointitiloissa havaitaan tarkastuksilla usein tiloissa kiellettyä syömistä tai juomista.

Toimintakohtainen riskinarviointi perustuu tarkastuksella tehtyihin havaintoihin. Yleisimmät syyt tarkastustiheyden muutokselle ovat puutteet omavalvonnassa. Alla olevassa taulukossa 31 on esitetty suunnitelmalliset tarkastukset vuosille 2026 ja 2027. Toimintatyyppien tarkastustiheys on 0,25-1.

Taulukko 31: Ravitsemisliikkeiden tupakointitilojen tarkastukset 2026-2027.

Toimintatyyppi	2026	2027	yhteensä
Ravitsemisliikkeen tupakointitila	25	24	49

4.6.4 Ulkoalueilla järjestettävät yleisötilaisuudet

Aiempina vuosina tarkastuksilla havaittujen puutteiden takia tapahtumiin on tarkoituksenmukaista tehdä tarkastuksia myös tällä suunnitelmakaudella. Tarkastukset pyritään tekemään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Helsingissä järjestetään paljon suuria tapahtumia, joissa mahdollisia tupakan savulle altistujia on paljon. Vuosittain tarkastetaan kolme isoa tapahtumaa. Tarkastukset pyritään kohdentamaan eri tapahtumajärjestäjien tapahtumiin. Myös uudessa paikassa järjestettävät tapahtumat pyritään tarkastamaan tapahtuman ensimmäisenä vuonna. Tarkastukset painottuvat elinkeinonharjoittajien neuvontaan ja ohjaukseen. Yleisimpiä puutteita tapahtumatarkastuksissa ovat puutteelliset tupakointikielto-opasteet.

Taulukko 32: Ulkoalueilla järjestettävien yleisötilaisuuksien tarkastukset 2025-2026.

Toimintatyyppi	2025	2026	2027	2028	yhteensä
Ulkoalueilla järjestettävät yleisötilaisuudet	3	3	3	3	12

4.6.5 Muut tupakointikiellot ja -rajoitukset

Tupakointikiellon noudattamista valvotaan pääosin tupakointikiellon rikkomista koskevien toimenpidepyyntöjen perusteella. Ohjelmakaudella 2025–2028 ympäristöterveysyksikkö tekee tupakointikieltojen ja -rajoitusten toimintoihin kymmenen suunnitelmallista tarkastusta vuodessa. Lisäksi yleiset uimarannat tarkastetaan suunnitelmakaudella joka toinen vuosi. Tarkastusten jakaantuminen on esitetty alla olevassa taulukossa 33.

Tupakkalain tupakointikiellot ja -rajoitukset laajentuvat koskemaan myös savuttomia nikotiinituotteita (nk. nikotiinipusseja) päiväkotien, esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa sekä leikkikentillä. Näihin sisä- ja ulkotiloihin tulee asentaa nykyisten tupakointikielto-opasteiden lisäksi savuttoman tupakkatuotteen ja savuttoman nikotiinituotteen käyttämistä osoittava opaste. Opasteiden on oltava sisällöltään yksiselitteisiä sekä kooltaan ja sijoittelultaan sellaisia, että ne ovat tiloihin saapuvien ja niissä oleskelevien helposti havaittavissa. Opasteiden asettamiselle on annettu vuoden siirtymäaika ja ne tulee olla asennettuna viimeistään 1.8.2026. Savuttomien nikotiinituotteiden käyttö on lisääntynyt merkittävästi sekä perusopetuksessa että ammatillisessa ja lukio-opetuksessa. Tarkastuksilla varmistetaan, että tarkastettavilla toimipaikoilla on tieto lainsäädännön muutoksista ja uusista tuotteista. Vuonna 2026 tarkastuksia suunnataan ammattikouluihin ja lukioihin. Tarkastuksista laaditaan yhteenvetona projektijulkaisu.

Asuntoyhteisöjen tupakointikieltoja on asetettu noin 500 kohteeseen ja niiden määrä lisääntyy vuosittain 70-80 kohteella. Kieltojen määrän lisääntyessä myös valvontatarve kasvaa. Valvontatoimia on nyt kohdistettu noin 20-30 kohteeseen vuosittain. Näihin tehdään kieltojen rikkomisesta saatujen ilmoitusten perusteella yleistiedotusta, annetaan kehoituksia kiellon noudattamiseksi näitä rikkoville ja tehdään valvontatarkastuksia.

Taulukko 33: Tupakointikieltojen ja -rajoitusten tarkastukset 2025-2028.

Toimintatyyppi	2025	2026	2027	2028	yhteensä
Päiväkoti	10	0	0	0	10
Ammatti- tai lukio-opetus	0	20	0	0	20
Perusopetus	0	0	5	10	15
Lastensuojelulain tai mielenterveislain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille	0	0	5	0	5
Yleiset uimarannat	0	14	0	14	28
Yhteensä	10	34	10	24	78

5 Suunnitelma eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kunnan järjestämistä eläinlääkäripalveluista

5.1 Kunnan eläinlääkintähuoltolain mukaiset tehtävät

Eläinlääkintähuoltolain (285/2023) mukaan Ruokaviraston on laadittava suunnitelma järjestämistänsä eläinlääkäripalveluista. Lain eläinten hyvinvoinnista (693/2023) 71 §:n ja eläintautilain (76/2021) 67 §:n mukaan Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa ja kehittää valtakunnallisesti eläinten hyvinvoinnin valvontaa ja eläintautien vastustamista, sekä valvoo eläinterveyttä koskevien säädösten ja eläinten hyvinvointisäädösten noudattamista.

Kunnan on laadittava eläinlääkintähuoltolain 6 §:n mukainen järjestäjän suunnitelma järjestämistänsä eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan.

Helsingin ympäristöpalveluiden elintarviketurvallisuusyksikössä työskentelee yhdeksän virkaeläinlääkäriä, joista kuudes valvontaeläinlääkäri virka on perustettu vuonna 2025. Vuonna 2026 on tarkoitus täyttää seitsemäs valvontaeläinlääkäri virka.

Helsingin kaupungin eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon luonnos eläinlääkintähuollon valtakunnallisesta suunnitelmasta 2026-2028 (EHO) ja aluehallinnon ohjeistus luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan riskiluokituksesta.

5.2 Eläinlääkintähuollon painopisteet

Eläinlääkintähuollon painopisteitä ovat:

- Eläinlääkintähuoltolain toimeenpano järjestämistänsä päätöksen mukaisesti
- Trimble Locuksen käyttöönoton vakiinnuttaminen
- Eläinten hyvinvointilain soveltamisen vakiinnuttaminen
- Koirarekisterivalvonnan käytäntöjen vakiinnuttaminen
- Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvonnan tehostaminen, 2025-2027
- Osallistuminen Helsingin kaupunkistrategian 2025-2029 mukaiseen eläinten hyvinvointiohjelman laatimiseen

5.3 Voimavarat ja työnjako

5.3.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkintähuollon järjestämiseen arvioidaan kuluvan ympäristöpalveluiden henkilöresursseja vuonna 2026 yhteensä 6,4 henkilötyövuotta. Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) 2015–2025 mukainen resurssitarpeen kartoitus on esitetty kappaleessa 5.12 olevissa taulukoissa 37–45.

Kaupungineläinlääkäri toimii elintarvikevalmistustiimin esihenkilönä. Kaupungineläinlääkäri ja kaksi hygieenikkoeläinlääkäriä huolehtivat pääsääntöisesti elintarvikevalvontaan liittyvistä tehtävistä. Johtava valvontaeläinlääkäri toimii eläinsuojelutiimin esihenkilönä. Kuusi valvontaeläinlääkäriä ja johtava valvontaeläinlääkäri huolehtivat pääsääntöisesti eläinten hyvinvoinnin valvonnasta sekä eläintautien vastustamiseen liittyvistä toimenpiteistä. Kaikki eläinlääkärit huolehtivat kuitenkin tarvittaessa kaikista virkaeläinlääkärille kuuluvista tehtävistä.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan valtio maksaa kunnalle korvausta lainsäädännössä kunnaneläinlääkärille osoitettujen eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisten valvontatehtävien osalta. Korvauksista on säädetty tarkemmin eläinlääkintähuoltoasetuksessa. Korvauksen perusteena oleviin kustannuksiin lasketaan muun muassa valvontatehtävään käytetyn työajan palkkakustannukset henkilösivukuluineen ja valvontatehtävästä aiheutuvat välttämättömät matkakustannukset, aineet ja tarvikkeet.

Helsingin alueella valvontatyö on suuren tarkastusmäärän lisäksi erittäin kuormittavaa asiakaskuntaan kasaantuneiden sosiaalisten ongelmien vuoksi. Valtaosa tarkastuksista tehdään kerrostalovaltaisilla asuinalueilla ihmisten yksityisasuntoihin, mikä lisää osaltaan valvontatyön riskejä. Suuri tarkastusmäärä tuo mukanaan myös runsaasti hankalia ja aikaa vieviä eläinten hyvinvointilain 93–99 §:n mukaisia toimenpiteitä vaativia tapauksia. Lisäksi Helsingissä tulee ilmi runsaasti epäilyjä eläinten laittomasta maahantuonnista, noin 15–45 kpl vuodessa. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit tekevät tiivistä yhteistyötä poliisin ja tullin kanssa ja toimivat useita kertoja vuodessa Helsingin käräjäoikeudessa syyttäjän nimeäminä todistajina eläinsuojelurikoksiin sekä eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvissä oikeudenkäynneissä.

Helsingiläiset lemmikit sekä hevoset matkustavat ahkerasti ja tämä näkyy korkeana virkaeläinlääkäreiden myöntämien vientitodistusten määränä. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit myöntävät vuosittain yhteensä noin 220 vientitodistusta.

Valvontaeläinlääkärit hoitavat Korkeasaaren säätiön eläinten vientiin ja tuontiin liittyviä virkatehtäviä. Vientitarkastusten määrä vuosittain on noin 15.

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto on tehnyt päätöksen järjestämisvastuun laajuudesta 8.5.2025 (§ 92), jonka perusteella järjestämisvastuu on eläinlääkintähuoltolain 8 §:n enimmäislaajuuden mukainen. Helsingin yliopisto vastaa Helsingissä kunnalle kuuluvien eläinlääkäripalveluiden tuottamisesta ja uusi sopimus palveluista tulee voimaan 1.1.2026.

5.3.2 Henkilökunnan osaamisen varmistaminen

Henkilökunnan pätevyys varmistetaan rekrytoinnin yhteydessä pyytämällä nähtäväksi alkuperäiset tutkintotodistukset ennen virkamääräystä. Lainsäädännön mukaan ainoastaan eläinlääkäreille kuuluvat työtehtävät on rajattu yksikön sisäisellä työnjaolla vain eläinlääkäreille. Sairaus- ja muissa poissaoloissa eläinlääkärit toimivat toistensa sijaisina yksikön sisäisen työnjaon mukaisesti.

Erityisesti eläinsuojeluvalvontaa tekevien työntekijöiden osaamista haastavissa valvontatilanteissa vahvistetaan erilaisin työsuojelukoulutuksin. Poliisin kanssa yhteistyössä suunnitellaan ja järjestetään turvallisuuskoulutusta.

Vaikeita eläinsuojelutapauksia käydään tarvittaessa läpi eläinsuojeluvalvontaa tekevien virkaeläinlääkäreiden, esihenkilön sekä ympäristölakimiesten kanssa. Eläinsuojeluvalvontaa tekevät eläinlääkärit osallistuvat säännölliseen työnohjaukseen, jotta eläinsuojelutarkastuksista aiheutuva henkinen kuorma ei kasvaisi liian suureksi. Neljä valvontaeläinlääkäreistä on suorittanut Hetipurku -koulutuksen, jotta työssä tapahtuneet uhkaavat tilanteet osataan käydä läpi tuoreeltaan.

Eläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti ammattialaansa liittyvään koulutukseen ja kahdeksan päivän koulutusvelvoite täyttyy vuosittain. Vuonna 2026 täydennyskoulutusta pyritään valvontaeläinlääkäreiden osalta kohdentamaan kunkin eläinlääkäriin vastuualueisiin sopivammaksi.

5.3.3 Yksityinen palveluntarjonta

Yksityiset eläinlääkäriasemat huolehtivat valtaosasta helsinkiläisten lemmikkieläinten eläinlääkäripalveluista päivystysaikaan lukuun ottamatta. Helsingissä on yhteensä yli 50 yksityistä eläinlääkäriä tai eläinlääkäriasemaa, jotka ovat ilmoittaneet toiminnastaan Ruokaviraston yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien rekisteriin. Osa eläinlääkäriasemista palvelee myös viikonloppuisin ja näistä yhdellä asemalla on ympärivuorokautinen päivystys. Päiväaikainen eläinlääkäripalveluiden tarjonta kattaa eläinlääkintähuoltolain mukaisen veloitteen hyvin.

Yksityisten eläinlääkäriasemien tarjoama ympärivuorokautinen päivystyspalvelu ei ole riittävää koko Helsingin tarpeeseen eläinlääkintähuoltolain tarkoittamassa laajuudessa. Hevosten ja tuotantoeläinten osalta yksityistä päivystyspalvelua ei ole lainkaan tarjolla Helsingissä.

5.4 Tietojärjestelmät

Vuonna 2025 ympäristöpalveluissa otettiin käyttöön Trimble Locus -järjestelmä eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnassa. Ympäristöterveydenhuollon valvontakohteet ja -tiedot on aiemmin tallennettu ympäristöpalveluissa käytössä olevaan Tarkastaja by Digia-tietojärjestelmään. Tarkastaja-järjestelmää käytetään enää vain aiemmin kirjattujen tietojen selailuun. Ruokavirastossa valmistellun valtakunnallisen eläinsuojeluvalvonnan tietojärjestelmän rakentaminen keskeytettiin, eikä valtakunnallista tietojärjestelmää ole tulossa.

EU:n tietosuoja-asetuksen voimaantulon myötä eläinsuojeluvalvonnan kirjausohjeita ja tietojen säilyttämistä on arvioitu ja ohjeita täsmennetty vastaamaan tietosuoja-asetuksen vaatimuksia.

Eläinsuojelupäätökset ja –tarkastuspöytäkirjat ja eläintautivalvontaan liittyvät asiakirjat säilytetään syksyllä 2025 päivitetyn tiedonohjaussuunnitelman mukaisesti. Kaupunkiympäristön toimialan arkistoista löytyy kaikki Helsingissä tehdyt eläinsuojelupäätökset vuodesta 1984 lähtien.

Valvontaeläinlääkärit käyttävät TRACES NT -järjestelmää, johon tehdään hevosten, Korkeasaaren eläinten sekä sisämarkkinakaupan vientitodistukset. Eläintenpitokieltorekisteriä käytetään valvonnan tukena ja haaskarekisteriä tarvittaessa. Valvonnan viranomaisrekisteriä (Pikantti-ekstranet), koirarekisteriä ja muita eläinrekistereitä käytetään tarvittaessa päivittäin.

Valvontaeläinlääkäreillä on käytössään myös kuntarekisteri Facta eläinten omistajien täsmällisten osoitetietojen selvittämistä varten.

5.5 Yhteistyö ja viestintä

Eläinsuojeluasioissa yhteistyötä tehdään lähes päivittäin Viikin löytöeläintalon kanssa. Löytöeläintalolla järjestetään tilapäistä hoitoa pääkaupunkiseudun löytöeläimille sekä sosiaalisista tai eläinsuojelullisista syistä tilapäistä hoitoa tarvitseville tai pysyvästi uudelleen sijoitettaville lemmikkieläimille. Löytöeläintoiminnan järjestämisestä on vastannut Helsingin Eläinsuojeluyhdistys HESY ry, joka jatkaa toimijana vuonna 2025 toteutetun kilpailutuksen perusteella.

Poliisin kanssa yhteistyö koskee esitutkintaan päätyvien eläinsuojelurikkomusten tai rikosten selvitystä sekä poliisin löytöeläintalolle toimittamiin eläimiin liittyviä eläinsuojelupäätöksiä. Poliisi tekee myös eläinsuojeluilmoituksia aggressiivisesti käyttäytyvistä koirista sekä tapauksista, joissa heille on tehty rikosilmoitus eläimeen kohdistuvasta pahoinpitelystä. Helsingin poliisilaitoksen eläimiin kohdistuvien rikosten tutkintaryhmän kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja kehitetään käytänteitä, joilla eläinsuojeluvalvontaa ja eläinten laittoman tuonnin valvontaa saadaan tehostettua.

Poliisi antaa ympäristöpalveluiden eläinlääkäreille myös tarvittaessa virka-apua eläinsuojelutarkastusten suorittamisessa. Poliisin virka-apu on maksullista. Virkaeläinlääkärit antavat virka-apua poliisille esimerkiksi poliisin pyytäessä lausuntoa eläimen terveydentilasta tai päädyttäessä poliisin takavarikossa olevan eläimen lopettamiseen.

Yhteistyö sosiaali- ja terveystieteiden kanssa on myös vilkasta. Lastensuojelun, ikääntyneiden hoidon, kotisairaanhoidon sekä muiden sosiaalipalveluita tarjoavien tahojen kanssa voidaan tehdä yhteiskäyntejä sekä tarvittaessa ilmoittaa puolin ja toisin havaituista epäkohdista.

Eläinsuojelutarkastuspöytäkirjojen kopiot ja yhteenvedot tehdyistä eläinsuojelutarkastuksista kuukausittain sekä taustatiedot ja tarkastuspöytäkirjat laittomasti maahantuotuja eläimiä koskien lähetetään Ruokavirastoon sähköisen lomakkeen kautta. Ruokavirasto tekee eläintautilain (76/2021) mukaisesti päätöksen laittomasti EU:n alueelta maahantuodun eläimen mahdollisesta lopettamisesta tai palauttamisesta lähtömaahan. Virkaeläinlääkärit avustavat pyynnöstä päätöksen toimeenpanossa. Eläinten vientitarkastuksiin sekä laittomasti maahantuotujen eläinten tarkastuksiin liittyvät laskutuspyynnöt toimitetaan Ruokavirastoon kahden viikon kuluessa tehdystä tarkastuksesta. Kaikki asiakirjat toimitetaan sähköisellä lomakkeella yksitellen. Ruokaviraston valtioneeläinlääkäreiltä pyydetään tarvittaessa myös ohjeita ja neuvoja sekä apua pitkittyneiden ja hankalien eläinsuojelutapausten hoitoon.

Muiden kuntien ja kaupunkien valvontaeläinlääkäreiden kanssa hoidetaan yhteistyössä pitkittyneitä eläinsuojelu- ja / tai eläintautiepäily- tapauksia, joissa asiakas on muuttanut kunnasta toiseen ennen kuin asiaa on ehditty käsitellä loppuun. Tyypillisesti yhteistyö toteutetaan siten, että uusintatarkastus tehdään toisessa kunnassa. Lisäksi toimintatapojen yhtenäistämistä on kehitetty yhdessä muiden kuntien kanssa. Yhteistyötä muiden Uudenmaan ja kuutoskaupunkien valvontaeläinlääkäreiden kanssa pyritään kehittämään edelleen vuosittaisten tapaamisten muodossa.

Tullin kanssa yhteistyötä tehdään epäiltäessä eläinten laitonta maahantuontia ja annetaan tarvittaessa virka-apua arvioitaessa eläinten kuljetusolosuhteita sekä kuntoa. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit ovat tarvittaessa mukana Ruokaviraston koordinoimissa eläinten tuonnin tehovalvonnoissa muun muassa Helsingin satamissa.

Suomen eläinsuojeluyhdistysten liiton (SEY) kautta vastaanotetaan eläinsuojeluilmoituksia ja tehdään yhteistyötä SEY:n antamaan eläinsuojeluneuvontaan liittyen.

5.6 Maksut

Yliopistollinen eläinsairaala perii suoraan eläinten omistajilta eläinten hoidosta aiheutuneet kustannukset oman hinnastonsa mukaisesti. Ruokavirasto laskuttaa vientitodistuksista asiakkaita valvontaeläinlääkäriin tekemän laskutuspyynnön perusteella. Ruokavirasto perii maksun myös eläinten hyvinvointisäännösten noudattamatta jättämisestä aiheutuvista ylimääräisistä valvontatoimista valvonta-asetuksen 79 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisesti, sekä Ruokaviraston koirarekisterivalvonnasta johtuvasta ylimääräisestä valvonnasta.

5.7 Valvonnan toimeenpano

5.7.1 Eläinten terveyden valvonta

Vastustettavien eläintautien uhkaan, leviämisen ennaltaehkäisyyn tai rajoittamiseen liittyen selvitetään erilaisten tuotantoeläinten pitopaikkoja kartoituksilla, otetaan näytteitä sekä määrätään tarvittaessa eläimen pitopaikalle rajoittavia määräyksiä taudin leviämisen estämiseksi. Joissakin tapauksissa myönnetään myös tapauskohtaisia poikkeuksia eläintautiuhkan vuoksi voimassa oleviin rajoittaviin määräyksiin (esim. lintujen ulkonapitokiellon myönnytykset). Tehostettua varautumista korkeapatogeenisen lintuinfluenssaan on pidetty yllä yhdessä Pelastuslaitoksen, yliopistollisen eläinsairaalan, Korkeasaaren eläintarhan sekä Staran kanssa. Tautia esiintyi Helsingissä ensimmäistä kertaa vuonna 2021. Kesällä 2023 Suomessa esiintyi useita lintujen joukkokuolemia lintuinfluenssan vuoksi ja tartunta levisi myös turkistarhoille. Helsingissä todettiin yksi tautitapaus vuonna 2023 ja toistaiseksi kaksi tapausa vuonna 2025. Joukkokuolemia ei ole vuoden 2023 jälkeen toistaiseksi esiintynyt.

Myös afrikkalaisen sikaruton saapumiseen varaudutaan. Afrikkalainen sikarutto on levinnyt useaan Euroopan maahan viime vuosien aikana. Ruotsiin tauti levisi syyskuussa 2023. Virossa ja Venäjällä on todettu afrikkalaista sikaruttoa jo aiemmin. Afrikkalaisen sikaruton estämiseksi sikojen ulkoilua on rajoitettu Suomessa. Sikoja saa ainoastaan pitää ulkotarhassa, jossa on kaksinkertaiset aitaukset, jotta villisikojen ja aidattujen sikojen kontakti voidaan estää.

Eläintautien vastustamista hoidetaan yhteistyössä yksityisten eläinlääkärien, Ruokaviraston sekä kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan epidemiologisen toiminnan kanssa (zoonoosit).

Äkillisessä tautipurkauksessa ympäristöpalveluiden eläinlääkärit ryhtyvät Ruokaviraston ohjauksessa tarvittaviin toimenpiteisiin (rajoittavat määräykset, näytteenotto). Yliopistollinen eläinsairaala huolehtii peruseläinlääkäripalvelujen järjestämisestä myös poikkeustilassa. Tällä hetkellä johtava valvontaeläinlääkäri toimii valmiuseläinlääkärinä. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti valtion viranomaisten järjestämiin valmiuskoulutuksiin. Valvontaeläinlääkäreillä on käytössä VIRVE-puhelimet, joilla yhteydenpito muihin viranomaisiin sujuu äkillisessä kiireellisiä toimia vaativassa tautitilanteessa.

Toiminta ja varautuminen häiriötilanteisiin perustuvat Helsingin kaupungin valmiusohjeeseen ja ympäristöpalveluiden valmiusohjeeseen. Ympäristöpalveluiden valmiusohje sisältää suunnitelmat erikseen biologisten ja kemiallisten tekijöiden sekä luonnononnettomuuksien aiheuttamiin tilanteisiin. Eläintauteihin liittyvät häiriötilanteet ja niihin liittyvä viestintä on myös kuvattu ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmassa.

Valmiuseläinlääkäri osallistuu yhteisesti koordinoituun valtakunnalliseen eläintautivalmiusharjoitukseen.

5.7.2 Eläintautiepäilyt ja -tapaukset

Eläintautiepäilyissä Yliopistollinen eläinsairaala tai yksityiset eläinlääkärit ovat yhteydessä ympäristöpalveluiden eläinlääkäreihin, jotka ryhtyvät tarvittaessa lainsäädännön edellyttämiin kiireellisiin toimenpiteisiin (näytteenotto, rajoittavat määräykset) Ruokaviraston ohjauksessa. Näytteenotossa käytetään tarvittaessa apuna Yliopistollisen eläinsairaalan henkilökuntaa ja eläinlääketieteen opiskelijoita. Epidemiologinen selvitys sekä toimenpiteet taudin saneeraamiseksi ovat kiireettömämpiä tehtäviä ja tarvittaessa näihin toimenpiteisiin osallistuvat kaikki yksikön eläinlääkärit.

Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit toimivat ainoastaan virka-aikana. Virka-ajan ulkopuolella yliopistollinen eläinsairaala ilmoittaa eläintautiepäilyistä päivystävälle valtion eläinlääkärille. Myös johtavan valvontaeläinlääkärin yhteystiedot ovat eläinsairaalan, poliisin ja pelastuslaitoksen tiedossa osana ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmaa.

5.7.3 Zoonoosien valvonta

Zoonoosiepäilystä ilmoitetaan Ruokavirastoon maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintaudeista, eläintautien ilmoittamisesta sekä mikrobikantojen toimittamisesta (325/2021) mukaisesti. Välittömästi muille terveystoimintayksiköille ilmoitettavista zoonooseista ilmoitetaan virka-aikana Helsingin kaupungin epidemiologiseen toimintaan viimeistään seuraavana arkipäivänä. Toimenpiteissä ja näytteenotossa noudatetaan keskusvirastojen ja maa- ja metsätalousministeriön antamia ohjeita ja säädöksiä.

Tavallisimmin zoonoosiepäilyn Helsingissä aiheuttaa tapaus, jossa ihmistä puree ulkomailta tuotu koira. Kun ympäristöpalveluiden tietoon tulee purematapaus, jossa ihmistä pureella eläimellä epäillään olevan raivotautia tai eläimen rokotustilanne on epäselvä, lähdetään ensisijaisesti tarkastamaan eläimen rokotustiedot viivyttyä eläimen omistajalta ja tehdään eläimen kliininen tarkastus. Jos kyse on kliinisestä rabiesepäilystä, eläin lopetetaan valtion eläinlääkärin päätöksellä ja lähetetään tutkittavaksi Ruokavirastoon. Vuosittain on selvitettävänä vain muutama zoonoosiepäily. Menettelyitä arvioidaan jatkuvasti, sillä Ruokaviraston näytteenotossa ulkomailta tuoduista koirista vain puolella oli raivotautivasta-aineita, vaikka ne kaikki oli asiakirjojen mukaan rokotettu asianmukaisesti. Kunnossa olevien rokotustietojen perusteella ei siis voida luotettavasti sulkea pois raivotaudin mahdollisuutta.

Helsingissä on vuonna 2024 todettu muutamilla koirilla kotoperäisiä *Leptospira*-tartuntoja, joihin ei liity koiran matkustamista ulkomailla. Vuonna 2025 toistaiseksi tartuntoja ei ole todettu. Tilannetta seurataan ja tarvittaessa suositellaan koirien rokottamista *Leptospiraa* vastaan.

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa on lintuinfluenssan varalta suppea valmiusvarasto, jossa on näytteenottotarvikkeita ja henkilösuojaimia.

Epidemiologinen toiminta toimittaa ympäristöpalveluille säännöllisesti tiedoksi kaupungin tartuntatautilastot.

5.7.4 Terveysvalvontaohjelmat

Helsingissä valvotaan kolmen tuotantoeläintilan terveysohjelmien toteutumista eläintautilainsäädännön mukaisesti. Helsingissä on yksi lypsykarjatala (Viikin opetus- ja tutkimustila) sekä kaksi pienempää, Helsingin kaupungin omistuksessa olevaa eläintilaa, Haltialan ja Fallkullan kotieläintilat. Kaupunki luopuu Haltialan tilasta vuonna 2026, ja kotieläinpiha siirtyy yksityisen toiminnanharjoittajan omistukseen.

Vapaaehtoista maedi-visna -valvontaa suoritetaan Haltialan lammas- ja vuohitilalla. Terveysluokkaan 1 kuuluvilla lammastiloilla (Haltiala) maedi-visna -näytteenotto- ja tarkastustiheys on kolmen vuoden välein. Valvontaeläinlääkärin apuna verinäytteenotossa on ollut yliopistollisen eläinsairaalan eläinlääkäri ja eläinlääketieteen opiskelijoita. Tilakäyntien tiheyttä ja käyntien toteutumista seurataan vuositasolla.

Helsingin alueella on siipikarjaa kahdella kotieläintilalla. Helsingin kaupungin ympäristöpalveluilla on lisäksi tiedossa kymmenkunta pienimuotoista kanojen pitopaikkaa ja useita kesäkanojen pitopaikkoja. Kanamunia ei kuitenkaan toimiteta myyntiin, joten pitopaikat eivät kuulu salmonellavalvontaan. Helsingin alueella ei ole nautojen kotiteurastustoimintaa.

Havaittaessa puutteita tai laiminlyöntejä terveysvalvontaohjelmien toteuttamisessa ryhtyvät ympäristöpalveluiden eläinlääkärit lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin valtion eläinlääkärien ohjeiden mukaisesti.

5.7.5 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kahdella kolmesta helsinkiläisestä nautatilasta on terveydenhuoltosopimus. Yksi tiloista on pienimuotoinen kotieläintila, joka ei toiminnan laadun vuoksi tarvitse terveydenhuoltosopimusta. Kaupungineläinlääkärin kanssa solmittuja terveydenhuoltosopimuksia ei ole yhtään. Helsingissä ei ole yhtään päätoimista siipikarjatilaa eikä sikalaa.

5.7.6 Vesiviljelylaitosten terveydenhuolto

Helsingin alueella ei sijaitse tällä hetkellä yhtään rekisteröityä vesiviljelylaitosta.

5.7.7 Kyyhkyslakat

Helsingin alueella toimii kolme rekisteröitynyttä kyyhkyslakkaa ja mahdollisesti joitakin, jotka eivät ole ilmoittaneet tietojaan eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin. Kyyhkyseläimet eivät kuitenkaan käy kilpailuissa tai näyttelyissä, joten niillä ei ole rokotusvelvollisuutta newcastlentautia vastaan. Kyyhkyseläimet nykytiedon mukaan myöskään levitä helposti lintuinfluenssaa.

5.7.8 Muu tautiseuranta

Eläintautivalvonta Helsingissä sisältää myös eläintapahtumissa vierailevien, muualta tulevien eläinten tautivapauden tarkistamisen Ruokaviraston määräämässä laajuudessa.

Ruokaviraston ylläpitämän pitopaikkarekisterin mukaan eri puolilla Helsinkiä on 144 mehiläisten pitopaikkaa. 28 tarhaajaa on tehnyt alkutuotantoilmoituksen. Mehiläistarhojen tautikartoituksia tehdään tarkastamalla ja näytteenotoin Ruokaviraston määräyksestä sekä lainsäädännön sitä erikseen edellyttäessä.

5.7.9 Eläinten keinollinen lisääntyminen

Helsingissä ei ole eläinten keinolliseen lisääntymiseen liittyviä valvontakohteita.

5.7.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Eläinperäisten sivutuotteiden valvonta on osa eläintautien ennaltaehkäisyä sekä mahdollisten epidemioiden rajoittamista. Valvontaa toteutetaan Ruokaviraston vuosittain laatiman riskiperusteisen valtakunnallisen sivutuotteiden valvontasuunnitelman mukaisesti. Ruokavirasto vastaa valvonnan ohjaus- ja koordinoititehtävistä. Eläinperäisten sivutuotteiden asianmukaista erottamista, keräämistä, luokittelua sekä lähettämistä joko käsiteltäviksi tai tuhottaviksi valvotaan elintarvikehuoneistoissa osana elintarvikelain mukaista valvontaa. Lisäksi ympäristöpalveluiden eläinlääkärit valvovat kolmea Helsingissä sijaitsevaa sivutuotteiden välivarastointiin tarkoitettua laitosta sekä joitakin tutkimuslaitoksia, jotka tuovat maahan sivutuotteita tutkimustarkoituksiin.

Helsingissä on yksi hyväksytty lemmikituhkaamo. Tuhkaamo tarkastetaan Ruokaviraston laatiman Eläimistä saatavien sivutuotteiden valvontasuunnitelman mukaisesti.

Eläinperäisten sivutuotteiden valvontaan kuuluu myös haaskailmoitusten vastaanottaminen ja käsittely sekä helsinkiläisillä eläintiloilla ja talleilla itsestään kuolleiden tai lopetettujen eläinten asianmukaisen hävittämisen valvonta. Haaskailmoituksia ei käytännössä ole tullut. Helsingin muutamat eläintilat huolehtivat sivutuotteidensa hävittämisestä lainsäädännön vaatimalla tavalla eikä sivutuotteita haudata. Lemmikkieläinten hautaamista varten on osoitettu oma hautausmaa. Havaittaessa puutteita tai laiminlyöntejä sivutuotteiden hävittämisessä, ryhtyvät ympäristöpalveluiden eläinlääkärit lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin.

5.7.11 Eläinkuljetukset

Ruokavirasto voi tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkärin tarkastamaan eläinkuljetuksia. Muutoinkin kunnaneläinlääkärillä on, epäillessään eläimiä kuljetettavan lainvastaisesti, oikeus tehdä tarkastus ja tarkastaa kuljetettavat eläimet, kuljetuskalusto ja vaadittavat asiakirjat.

5.7.12 Vienti- ja tuontivalvonta

Vientiin ja tuontiin liittyen annetaan paljon ennaltaehkäisevää neuvontaa ja ohjeistusta eläintautilainsäädännön soveltamisessa. Lisäksi suoritetaan erilaisia tarkastuksia sekä myönnetään terveystodistuksia eläinten vientiä varten.

Hevosten sisämarkkinavientiin liittyviä tarkastuksia tehdään vuosittain 20–30 kappaletta. Suurin osa tarkastuksista kohdistuu yksittäisiin hevosiin, mutta suurten hevostapahtumien yhteydessä yhdellä tarkastuksella tarkastetaan hevosia 10–100 ja laaditaan todistuksia 10–70 kappaletta. Todistus voi olla samalla kyydillä matkustaville hevosille yhteinen. Suurimpia vuosittaisia hevosten vientiin liittyviä tapahtumia Helsingissä ovat Helsinki International Horse Show ja Cavalluna. Lisäksi Sirkus Finlandialle laaditaan vuosittain 5–20 todistusta. Myös helsinkiläiset lemmikkieläimet matkustavat ulkomaille runsaasti. Lemmikkieläinten kolmansiin maihin vientiä varten vaadittavia todistuksia kirjoitetaan vuosittain 180–250 kappaletta. Lisäksi suurten lemmikkieläintapahtumien, kuten Kennelliiton Maailman voittaja -näyttelyn yhteydessä saatetaan tehdä kymmeniä vientitodistuksia. Käytännössä suurimpiin hevos- ja pieneläintapahtumiin liittyvät vientitarkastukset vievät kokonaisen työpäivän.

Helsingissä toimii muutamia lemmikkilintujen kaupalliseksi maahantuojaksi rekisteröityneitä toimijoita. Maahantuoja on itse velvollinen tarkastamaan jokaisen tuontierän. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit suorittavat maahantuontierille pistokokein tarkastuksia. Tuontitarkastukset kohdistetaan isoihin, useiden satojen lintujen kaupallisiin maahantuonteihin.

Elintarvikehuoneistoihin maahantuotujen elävien rapujen osalta ympäristöpalveluiden eläinlääkärit valvovat tuontiluvassa määrättyjen ehtojen toteutumista. Rapujen maahantuontiin on vuosittain myönnetty Ruokavirastosta tuontilupa muutamalle kala-alan laitokselle.

Helsingissä käy ilmi vuosittain useita tapauksia, joissa koira, kissa tai hevonen on tuotu Suomeen vastoin maahantuontilainsäädännön vaatimuksia. Suurin osa tapauksista liittyy Virosta ja muista Baltian maista ilman asianmukaista lemmikkieläinpassia, tunnistusmerkintää tai rabiesrokotusta tuotuihin koiriin. Tapaukset tulevat ympäristöpalveluiden tietoon pääsääntöisesti yksityisten eläinlääkäriasemien eläinlääkäreiden ilmoituksina, mutta myös eläimen uuden omistajan ilmoituksena oston jälkeen heränneestä epäilystä, ettei eläimen maahantuonut henkilö ole noudattanut vaatimuksia. Ympäristöpalveluissa harkitaan ilmoituksen jälkeen, onko perustetta tarkastaa eläin ja sen asiakirjat. Tarkastuksia tehdään vuosittain noin 6–25 kpl (Taulukko 34).

Tarkastusten perusteella eläimet voidaan määrätä eristykseen tuontiehtojen täydentämisen ajaksi, palautettavaksi lähtömaahan tai lopetettavaksi. Lähes kaikki tarkastukset johtavat hallintopäätökseen. Hallintopäätökset tekee Ruokavirasto tai Tulli. Päätökset toimitetaan tiedoksi ympäristöpalveluihin. Mikäli eläimelle on päätöksessä edellytetty toimenpiteitä, kuten raivotautirokotus tai ekinokokkoosihäätö, todennetaan päätöksen noudattaminen tarkastuksella ympäristöpalveluissa. Tapauksiin voi liittyä yhteistyötä terveydenhuollon viranomaisten kanssa, jos on epäilty eläimen kantavan ihmiseen tarttuvaa tautia eli zoonoosia.

Taulukko 34: Eläintautien vastustamiseen liittyvien ilmoitusten ja tarkastusten määrät vuosina 2020-2024

Vuosi	Ilmoitusten määrä	Tehtyjen tarkastusten määrä
2020	32	25
2021	25	25
2022	51	24
2023	27	12
2024	15	6

5.7.13 Eläinten rekisteröinnin valvonta

Koirien tunnistusmerkinnän ja rekisteröinnin valvontaa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2023 aikana ja vuoden 2024 alusta asti kaikkien Suomessa olevien koirien olisi pitänyt olla tunnistusmerkitty ja Ruokaviraston koirarekisterissä. Rekisteröinnin ja tunnistusmerkinnän valvontaa suoritetaan muun eläinsuojeluvalvonnan yhteydessä, ja puutteista annetaan tarvittaessa neuvoja, kehoituksia tai määräyksiä.

5.8 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Helsingissä eläinten hyvinvointia valvovat eläinten hyvinvointilain (693/2023) nojalla valvontaeläinlääkärit sekä poliisi. Valvonnan tarkoituksena on neuvonnan, opastamisen ja tarkastusten avulla parantaa helsinkiläisten eläinten hyvinvointia ja edistää niiden hyvää kohtelua.

Eläinten hyvinvoinnin valvonta koostuu epäilyyn perustuvista tarkastuksista sekä ammattimaisen eläintenpidon kohteiden suunnitelmallisista säännöllisistä tarkastuksista. Lisäksi kunnaneläinlääkäri valvoo eläinten kuljetusta kunnan alueella eläinten kuljetuksesta annetun lain ja asetuksen perusteella ja tekee tarkastuksen, jos on aihetta epäillä eläinten hyvinvointisäädösten rikkomuksia. Tarvittaessa myös ammattimaisen eläintenpidon kohteisiin tehdään tarkastuksia epäilyn eläinsuojeluongelman perusteella.

Mikäli täydentävien ehtojen indikaattorien laiminlyöntejä havaitaan EU-tukia saavien eläintilojen perustarkastuksissa, ilmoitetaan siitä viipymättä Ruokavirastoon. Helsingissä tämä tarkoittaa käytännössä yhtä maidontuotantotilaa.

5.8.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Suurin osa eläinten hyvinvoinnin valvonnan tarkastuksista tehdään ilmoitusten perusteella yksityisten ihmisten koteihin. Ilmoituksia eläinten huonosta hoidosta tai kohtelusta vastaanotetaan yksityisiltä ihmisiltä, taloyhtiöiden isännöitsijöiltä, poliisilta, sosiaaliviranomaisilta ja eläinsuojeluyhdistysten vapaaehtoisvalvojilta.

Ihmisiin tai muihin eläimiin aggressiivisesti suhtautuviin koiriin liittyvät yhteydenotot ovat lisääntyneet viime vuosina. Yhdessä sovitun käytännön mukaisesti ilmoitukset aggressiivisesti käyttäytyvistä koirista ohjataan suoraan Helsingin poliisille. Poliisi pyytää eläinlääkäreitä kuitenkin usein suorittamaan eläinsuojelutarkastuksen koiran pitopaikassa.

Eläinten hyvinvointilain mukaan viranomaisella on velvollisuus tarkastaa asia, jos eläinsuojelullista epäkohtaa epäillään, mutta lievemmissä tapauksissa mahdollisia epäkohtia on pyritty korjaamaan puhelinneuvonnan avulla. Eläinsuojelutapausten vireille oton kriteereitä on kehitetty ja käytössä on kiireellisyysluokitus, jonka mukaan tarkastukset tehdään kiireellisimmissä tapauksissa viimeistään seuraavana arkipäivänä ja muissa tapauksissa kahden tai neljän viikon sisällä ilmoituksen vastaanottamisesta.

Suurin osa saapuneista valituksista pystytään hoitamaan tarkastuksin. Työsuojelullisista syistä yksityisasuntoihin ei tehdä eläinsuojelutarkastuksia yksin. Hankalien kohteiden tarkastukset hoidetaan tarvittaessa kahden eläinlääkäriin yhteistarkastuksena tai poliisin kanssa, ja muilla tarkastuksilla on eläinlääkäriin mukana tutkimusavustaja.

Ilmoitusten perusteella tehdään noin 400 yksityisen eläintenpidon tarkastusta vuodessa (Taulukko 35). Yhden valvontaeläinlääkäriin lisäresurssin myötä tarkastusmääriä pystytään jonkin verran nostamaan.

Taulukko 35: Epäilyyn perustuvien ja suunnitelman mukaisten eläinsuojelutarkastusten määrät vuosina 2020-2024.

Vuosi	Epäilyyn perustuvien tarkastusten määrä	Suunnitelman mukaisten tarkastusten määrä
2020	312	6
2021	340	17
2022	333	16
2023	394	12
2024	401	3

5.8.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Suunnitelmallisen eläinten hyvinvoinnin valvonnan kohteita Helsingissä ovat sirkukset, pysyvät ja kiertävät eläinnäyttelyt sekä ammattimaiset tai muuten laajamittaisen toiminnan harjoittajat. Luvan- tai ilmoituksenvaraiseksi toiminnaksi on eläinten hyvinvointilaissa määritelty seura- ja harraste-eläinten säännöllinen kaupan pitäminen, suuren koira- tai kissakennelin pitäminen, koirien tai kissojen hoitolatoiminta, ravi- ja ratsuhevosten hoitaminen, kouluttaminen ja käsittely (vähintään kuusi täysikasvuista eläintä) sekä muu vastaava toiminta (Taulukko 36). Uusia suunnitelmallisesti valvottuja kohteita ovat eläinten ammattimaista välitystä harjoittavat toimijat, esimerkiksi koiria ulkomailta Suomeen välittävät yhdistykset. Näitä toimijoita on rekisteröitynyt Helsingin alueelle arviolta kymmenkunta. Talleilla hevoseläinten mukana kulkevien asiakirjojen valvontaa pyritään tehostamaan.

Taulukko 36: Ammattimaisen tai muuten laajamittaisen eläintenpidon valvontakohteet Helsingissä vuonna 2025. Tarkastuskohteiden tarkastustiheys määritetään riskiluokituksen perusteella.

Kohde	Kohteiden lukumäärä	Arvioitu tarkastusten lukumäärä vuodessa
Eläinkaupat	5	2
Eläinhoitolat	12	3
Hevostallit	18	5
Kennelit ja kasvattajat	14	3
Eläinten tuojat	noin 10	1
Yhteensä	59	14

Lisäksi eläinten hyvinvointia valvotaan erilaisissa eläintapahtumissa kuten Cavalluna, Eläinystäväni-tapahtuma sekä sirkuksissa, eläinkilpailuissa ja -näyttelyissä. Näitä tapahtumia on Helsingissä vuosittain 10–20. Vuosien 2020–2024 aikana suunnitelmallisia eläintenpidon tarkastuksia on tehty noin 3–15 kpl vuodessa (Taulukko 35). Suunnitelmallisia tarkastuksia tehdään riskiperusteisesti ja tarkastuskohteiden tarkastustiheys määritetään riskiluokituksen perusteella. Tallit ja eläinkaupat tarkastetaan yhdestä viiteen vuoden välein kohteen toiminnasta riippuen. Lisäksi tarkastuksia pyritään tehostamaan ja kohdentamaan aiempaa projektiluontoisemmin.

Valtion eläinlääkäri vastaa eläinsuojelulain mukaisesta valvonnasta eläintarhoissa (Korkeasaaren eläintarha, Tropicario, Sealife).

5.8.3 Eläinten hyvinvointilain mukaiset määräykset ja kiiretoimenpiteet

Vuonna 2024 astui voimaan uusi laki eläinten hyvinvoinnista. Eläinten hyvinvointilain perusteella tehdyssä tarkastuksessa annetaan tarvittaessa neuvoja, kehotuksia, kieltoja tai määräyksiä, tai ryhdytään kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Neuvontaa käytetään eläinten pidossa havaittujen vähäisten epäkohtien poistamiseen silloin kun eläinsuojelusäädöksiä ei ole vielä rikottu. Tällöin eläimen omistajaa opastetaan eläinten elinympäristön, olosuhteiden tai hoidon kohentamiseen.

Jos eläinten omistaja rikkoo eläinten hyvinvointisäädöksiä, eläinten tilat, hoito ja olosuhteet pyritään saattamaan eläinten hyvinvointisäädösten määrittämälle vähimmäistasolle kieltojen ja määräysten avulla. Määräystä annettaessa asetetaan määräaika, jonka päättymisen jälkeen havaittu epäkohta on korjattava. Määräajan kuluttua tehdään uusintatarkastus määräyksen noudattamisen varmistamiseksi. Jos eläinten hyvinvointisäädösten rikkomukset ovat niin vakavia, että ne välittömästi uhkaavat eläimen hyvinvointia, voidaan ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin, joita ovat muun muassa hoidon hankkiminen eläimelle muualta, eläimen uudelleensijoitus tai eläimen lopetus.

Toimenpiteet eläinsuojelutarkastuksilla ovat pysyneet keskimäärin aiempien vuosien tasolla, eikä suuria muutoksia tehtyjen toimenpiteiden suhteellisissa osuuksissa ole tapahtunut. Tarkastuksia, joilla ei todeta huomautettavaa, on alle kolmasosa kaikista tarkastuksista, kun taas eläinten hyvinvointilain 93–99 §:n mukaisiin toimenpiteisiin joudutaan ryhtymään noin puolessa tapauksista. Kieltoja ja määräyksiä tai kiiretoimenpiteitä vaativat tapaukset ovat aikaisempaa moniongelmaisempia ja työläämpiä selvittää. Useista tapauksista tehdään lisäksi esitutkintapyyntö poliisille.

5.9 Eläinlääkäripalveluiden järjestäminen

5.9.1 Peruseläinlääkäripalvelu ja kiireellinen eläinlääkäriapu sekä puhelinneuvonta

Helsingin yliopisto ja käytännössä yliopistollinen eläinsairaala vastaa Helsingissä kunnalle kuuluvien eläinlääkäripalveluiden tuottamisesta eläinlääkintähuoltolain mukaisesti. Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto on tehnyt päätöksen järjestämistä vastuun laajuudesta 8.5.2025 (§ 92), jonka perusteella järjestämistä vastuu on eläinlääkintähuoltolain 8 §:n enimmäislaajuuden mukainen. Uusi sopimus palveluista tulee voimaan 1.1.2026.

Yliopistollisessa eläinsairaalassa on pieneläinsairaala, hevossairaala ja Saaren yksikössä tuotantoeläinsairaala. Käytännössä eläinsairaalan vastuulla on erityisesti päivystysaikaisten palveluiden järjestäminen kaikille kotieläimille.

Yliopistollinen eläinsairaala neuvoo lemmikinomistajia puhelimitse eläinten terveyteen ja sairauksiin liittyvissä asioissa virka-aikana sekä päivystysaikana. Eläintenpitoon, eläinten hyvinvointiin sekä tarttuviin eläintauteihin liittyvää puhelinneuvontaa tarjoavat virka-aikana valvontaeläinlääkärit.

5.10 Laatu

5.10.1 Valitusten käsittely

Yliopistollinen eläinsairaala seuraa säännöllisesti asiakastyytyväisyyttä. Tulosten perusteella asiakastyytyväisyys on hyvällä tasolla. Myös löytöeläintoimintaa koskevassa sopimuksessa on asiakaspalautteiden käsittely huomioitu ja ne käydään läpi vuosittaisissa palaverissa. Helsingin kaupungilla ei ole erillisiä vastuu- ym. vakuutuksia koska eläinlääkintäpalvelut ostetaan Yliopistolliselta eläinsairaalta.

Ympäristöpalvelun toimintaa koskeviin palautteisiin ja kysymyksiin vastataan joko suoraan asiakkaalle tai kaupungin yhteisessä palautejärjestelmässä. Asiakaspalautteissa esille tulleiden kehittämistarpeiden sekä mahdollisten valitusten perusteella ryhdytään tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin toiminnan kehittämiseksi.

5.11 Seuranta ja raportointi

5.11.1 Seuranta

Eläinten hyvinvointilain nojalla annettuja kieltoja ja määräyksiä valvotaan pääasiassa uusintatarkastuksin. Osassa tapauksia seuranta voidaan toteuttaa esimerkiksi asiakkaan toimittaman eläinlääkäritositteen muodossa, jolloin uusintatarkastus voidaan suorittaa asiakirjatarkastuksena. Uusintatarkastustarve on seurattavissa Trimble Locus -järjestelmässä, jonne kaikki suoritteet kirjataan.

5.11.2 Raportointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioimisen lisäksi ympäristö- ja lupajaostolle valmistellaan vuosittain yhteenvedot eläinlääkintähuoltolain mukaisista palveluista sekä löytöeläinten hoidosta. Yliopistollinen eläinsairaala toimittaa eläinlääkintähuoltolain mukaisia palveluita koskevaa raporttia varten vuosittain yksityiskohtaiset tiedot hoitamistaan potilaista kunnittain.

5.12 Resurssitarpeen kartoitus

5.12.1 Eläinmäärät Helsingissä

Alla olevissa taulukoissa 37 ja 38 on esitetty tuotantoeläintilojen sekä lemmikkien määrä Helsingissä.

Taulukko 37: Tuotantoeläintilojen lukumäärä Helsingin alueella.

Tuotantoeläimet	Lukumäärä
Nautatilat	3
Sikatilat	2
Lammas- ja vuohitilat	2
Hevostilat	18
Siipikarjatilat	3
Vesiviljelylaitokset	0
Turkistarhat	0
Tarhatun riistan tilat	0
Mehiläistarhat	144
Muut tuotantoeläinyksiköt	0

Taulukko 38: Lemmikien määrä Helsingin alueella.

Lemmikit	Lukumäärä
Arvio lemmikkien lukumäärästä	100000

5.12.2 Eläinlääkäripalvelut

Taulukko 39: Terveystuotosopimukset.

Toiminta	Terveystuotosopimukset	Lukumäärä	Prosentti-osuus kaikista tiloista (%)	Terveystuotoresurssitarve (htv)
Nauta	Tilat, joilla terveystuotosopimus	2	66	0
Nauta	Tilat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0	0	0
Sika	Tilat, joilla terveystuotosopimus	0	0	0
Sika	Tilat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0	0	0
Siipikarja	Tilat, joilla terveystuotosopimus	0	0	0
Siipikarja	Tilat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0	0	0
Muut terveystuotosopimukset	Tilat, joilla terveystuotosopimus	0	0	0
Muut terveystuotosopimukset	Tilat, joilla terveystuotosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0	0	0

Taulukko 40: Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio .

Toiminta	Toiminta-aika	Lukumäärä	Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (htv)
Sairaskäynti tiloilla	virka-aika	0	0
Sairaskäynti tiloilla	päivystysaika	0	0
Sairaskäynti pieneläinvastaanotolla	virka-aika	0	0
Sairaskäynti pieneläinvastaanotolla	päivystysaika	0	0

5.12.3 Eläinten terveyden valvonta

Taulukko 41: Eläinten terveyden valvonta.

Terveysvalvonta	Toiminta	Lukumäärä	Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve (htv)
Pakollinen terveysvalvonta	Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma	0	0
Pakollinen terveysvalvonta	Uudistuseläimiä tuottavat sikalat, salmonellavalvontaohjelma	0	0
Pakollinen terveysvalvonta	Pitopaikat, jotka toimittavat nautoja keinosiemennysasemille, salmonellavalvonta	0	0
Pakollinen terveysvalvonta	Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	0	0
Vapaaehtoinen terveysvalvonta	Maedi-Visna/CAE	1	0
Vapaaehtoinen terveysvalvonta	Tarhattujen hirvieläinten terveysvalvontaohjelma	0	0
Vapaaehtoinen terveysvalvonta	Lohikalojen bakteeriperäinen munuaistauti (BKD)	0	0
Muu eläinten terveyden valvonta	vientitarkastukset, eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvät tarkastukset	226	1

5.12.4 Sivutuotevalvonta

Taulukko 42: Sivutuotevalvonta.

Toiminta	Lukumäärä	Sivutuotevalvonnan resurssitarve (htv)
Sivutuotealan laitokset ja toimijat: hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta	5	0,1
Raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta	0	0
Haaskatoiminnan valvonta	0	0
Turkiseläinten lajinsisäisen käytön valvonta	0	0
Sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta	0	0

5.12.5 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Alla olevissa taulukoissa 42 ja 43 on esitetty ilmoituksenvaraiset kohteet sekä epäilyyn perustuvien tarkastusten määrä. Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve Helsingissä on 4,8 henkilötyövuotta.

Taulukko 43: Ilmoituksen varaiset kohteet.

Kohteet	Lukumäärä
Kennelit ja kasvattajat	14
Hevostallit	18
Riistanhoidolliset tarhat	0
Liha, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	0
Eläinkaupat	5
Eläinlaitokset	12

Taulukko 44: Epäilyyn perustuvat tarkastukset.

Kohde	Lukumäärä
Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset	403

5.12.6 Eläinlääkintähuollon henkilöstöresurssit

Taulukossa 45 on esitetty eläinlääkintähuollon henkilöstöresurssit Helsingissä. Eläinlääkintähuolto palvelut ostetaan kokonaisuudessaan Yliopistolliselta eläinsairaaltalta

Taulukko 45: Eläinlääkintähuollon henkilöstöresurssit.

Tekijä	Toiminta	Henkilötyövuodet
Eläinlääkäri	Eläinlääkäripalvelut	0
Eläinlääkäri	Eläinten terveyden valvonta	1
Eläinlääkäri	Sivutuotevalvonta	0,1
Eläinlääkäri	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	4,8
Eläinlääkäri	Elintarvikevalvonta	2,7
Eläinlääkäri	Muut tehtävät (esihenkilötehtävät)	0,4
Eläinlääkäri	Yhteensä	9
Muut kuin eläinlääkärit	Eläintenhoitaja/avustaja	0
Muut kuin eläinlääkärit	Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	0
Muut kuin eläinlääkärit	Muut tehtävät	0,2
Muut kuin eläinlääkärit	Yhteensä	0,2

Helsinki

Helsingin kaupunki
Kaupunkiympäristön toimiala
Ympäristöpalvelut

PL 58235, 00099 Helsingin kaupunki

Vaihde: 09 310 1691

hel.fi